

**Самоучитель
кыргызского
языка**

БОРДУК | Б. О., Хван Р. П.

САМОУЧИТЕЛЬ кыргызского языка

Кыргыз БСЭ
ГЛАВНАЯ РЕДАКЦИЯ КЫРГЫЗСКОЙ ЭНЦИКЛОПЕДИИ

Орузбаева Б. О., Хван Р. П.

Самоучитель кыргызского языка /Редкол.:
А.Карыпкулов (гл. ред.) и др. -Б.: Гл. ред. Кырг. Эн-
цикл., 1993. — 144 с.

ISBN 5—89750—052—5

Самоучитель предназначен для лиц, начинающих изучать кыргызский язык. Его основная цель — дать возможность в короткий срок овладеть основами кыргызского языка без помощи преподавателя.

О $\frac{4602000000}{454(11)} - 93$

ББК 81.2

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР А. КАРЫПКУЛОВ.

ЧЛЕНЫ РЕДАКЦИОННОЙ КОЛЛЕГИИ:

И. Т. АЙТМАТОВ, Ж. АКИМАЛИЕВ, К. АСАНОВ, А. БАКИРОВ, З. БЕЙШЕЕВ (жооптуу катчы), Э. БЕЙШЕМБИЕВ, И. БЕКБОЕВ, С. С. ДАНИЯРОВ, Ч. ЖАКЫПОВА, С. ЖИГИТОВ, Ж. ЖЭЭНБАЕВ, А. ЗУЛПУКАРОВ, М. ИМАИАЛИЕВ, Т. КОЙЧУЕВ, Т. КОЗУБЕКОВ, К. КОНКОБАЕВ, К. МОЛДОБАСАНОВ, А. М. МУРАЛИЕВ, А. МУРЗАЛИЕВ, К. К. НАНАЕВ, О. НАРБЕКОВ, Б. О. ОРУЗБАЕВА, С. Ж. ТОКТОМУШЕВ, Ю. Ж. ТОЙЧУБЕКОВ, А. ЭРКЕБАЕВ.

ISBN 5—89750—052—5

© Главная редакция Кыргызской
Энциклопедии, 1993

ПРЕДИСЛОВИЕ

Настоящее пособие предназначено для тех, кто желает самостоятельно изучить кыргызский язык. Оно состоит из вводно-фонетического курса, предусматривающего усвоение особенностей звуковой системы изучаемого языка, выработку умений и навыков правильного произношения гласных и согласных звуков, интонирования определенных типов предложений в кыргызском языке.

Во II части, элементарной предлагается ознакомление с основными типами простых и сложных предложений, а также формирование умений и навыков аудирования (понимания на слух), чтения, письма и говорения по-кыргызски того, что было усвоено во вводном курсе.

В III части, основной, закрепляются умения и навыки, приобретенные на I и II этапах изучения языка. При этом весь материал расположен по лексическим темам, усвоение которых поможет впоследствии легко ориентироваться в тех или иных жизненных ситуациях.

Начинать работу следует с вводного курса, затем перейти к элементарному и, наконец, заняться основным, в котором каждая тема предполагает знакомство с текстом (чтение и перевод со словарем), ответы на вопросы по содержанию прочитанного (отыскивание нужных предложений в нем), работа с двумя диалогами по теме (заучивание их), выполнение разнообразных упражнений, способствующих запоминанию новых слов, грамматических форм, предложений, чтение и перевод дополнительных текстов по теме.

Степень правильности выполнения упражнений по всему курсу проверяется по ключам, которые даются в конце пособия.

Каждый текст снабжен постоянным словарем, а в конце пособия прилагается список всех изученных слов в алфавитном порядке.

Грамматический материал предлагается в виде небольших комментариев сразу же после изучения текстов, что облегчает усвоение его.

Работать с пособием необходимо регулярно, отводя в день не менее 1-1,5 часа времени.

Желаем успехов в овладении кыргызским языком.

ФОНЕТИЧЕСКИЙ КУРС (ФОНЕТИКАЛЫК КУРС)

Методические указания (Методикалык көрсөтмөлөр)

Фонетический курс знакомит с правилами чтения и письма на кыргызском языке. При работе над фонетическим курсом необходимо придерживаться следующего порядка.

1. Познакомиться с кыргызским алфавитом. Запомнить его. Прочитать сведения о буквах, обозначающих звуки, которые отсутствуют в русском языке.

2. Изучить статью об особенностях произношения некоторых гласных кыргызского языка.

3. После этого перейти к выполнению упражнений. В случае затруднений прочитать еще раз статью об особенностях произношения гласных в кыргызском языке.

4. После усвоения гласных перейти к изучению статьи об особенностях произношения согласных кыргызского языка.

5. Выполнить упражнения по выработке навыков правильного произношения согласных кыргызского языка.

О ЗВУКАХ И ИХ БУКВЕННОМ ОБОЗНАЧЕНИИ

Кыргызский алфавит

Буквы	Названия	Буквы	Названия
Аа	а	Пп	пэ
Бб	бэ	Рр	эр
Вв	вэ	Сс	эс
Гг	гэ	Тт	тэ
Дд	дэ	Уу	у
Ее	йс, э	Үү	ү
Ее	йо, е	Фф	эф
Жж	жэ, джэ	Хх	ха
Зз	зэ	Цц	цэ
Ии	и	Чч	чэ
Йй	ий	Шш	ша
Кк	ка	Щщ	ща
Лл	эл	Ъъ	твердый знак
Мм	эм	Ыы	ы
Нн	эн	Ьь	мягкий знак
Нң	ың	Ээ	э
Оо	о	Юю	йу
Өө	ө	Яя	йа

Современный кыргызский алфавит, построенный на основе русского, состоит из 36 букв. Он включает весь русский алфавит с добавлением трех букв - **Ө**, **У** и **Н**, которые обозначают звуки, отсутствующие в русской речи.

Мягкий (**ь**) и твердый (**ъ**) знаки употребляются только в словах, вошедших в кыргызский язык из русского.

Большинство букв кыргызского алфавита обозначают примерно те же звуки, что и в русском языке. Некоторая разница в произнесении отдельных звуков в различных словах обоих языков не создает сколько-нибудь серьезных

трудностей для практического изучения кыргызского языка. Особенности составляют лишь звуки, обозначаемые буквами К, Л, Г, Ж. Об этом см. раздел "Особенности произношения, некоторых согласных кыргызского языка".

Ударение в кыргызских словах большей частью падает на последний слог.

Особенности произношения некоторых гласных кыргызского языка

1. Буква *Е* в кыргызском языке употребляется только в середине или в конце слова и читается по-разному:

а) после согласных она обозначает звук, похожий на *Е* в русских словах *купе, кафе*. Например: *мектеп, терезе (мэк-тэп, тэрэзэ)*;

б) после гласных эта буква читается как *Е* в русском слове *ель*. Например: *тиет, киет*.

2. Буква *Э* читается так же, как *Е* после согласных, однако употребляется только в начале слова. Например: *эрте, эки*.

В словах, вошедших в кыргызский язык из русского, *Е* и *Э* читаются и употребляются так же, как и в русском языке. Например: *Европа, аэроплан*.

3. Буква *Ө* обозначает звук, похожий на русский звук *Ё* после согласных в словах *лёд, мёд*. Чтобы правильно произнести *Ө*, надо произнести *Э*, а затем, не меняя положения языка, выдвинуть вперед губы. Например: *көчө (кёчё), көп (кёп)*.

4. Буква *У* обозначает звук, похожий на русский звук *Ю* после согласных в словах *люди, блюдо*. Для правильного произношения *У* надо произнести *И*, а затем, не меняя положения языка, выдвинуть вперед губы. Например: *куу (кюу), куз (кюз)*.

5. Кыргызские гласные *А, О, У, Э, Ө, Ы* могут быть долгими. Обозначаются они двумя буквами (*АА, ОО, УУ, ЭЭ,*

оо, у) и произносятся как один более длительный звук. Например: суу, тоо.

Гласные кыргызского языка делятся на две основные группы: твердые - А, Я, Ы, О, Ё, У, Ю и мягкие - Е, Э, И, Ө, Ү.

Однако каждая из этих групп гласных, в зависимости от участия губ или неучастия их при произношении, в свою очередь делится на губные и негубные. В результате можно выделить следующие четыре группы кыргызских гласных: а) твердые негубные - А, Я, Ы; б) мягкие негубные - Е, Э, И; в) твердые губные - О, Ё, У, Ю; г) мягкие губные - Ө, Ү.

В кыргызском языке в значительной части многосложных слов могут быть гласные только одной из этих групп. Это фонетическое явление называется законом созвучия (гармонии) гласных. Например: бала, ары - твердые негубные; кичең, мектең - мягкие негубные; сулуу, отур - твердые губные; көчө, орук - мягкие губные.

В некоторых словах, главным образом заимствованных из других языков, созвучие может нарушаться. Например: аракет, убада, пияз. Это же относится и к словам, вошедшим в кыргызский язык из русского: газета, директор.

Особенности произношения некоторых согласных кыргызского языка

1. В кыргызском языке согласные в словах с мягкими гласными произносятся мягко, а в словах с твердыми гласными произносятся твердо.

Особенно различается произношение мягких и твердых К, Г, Л:

а) в словах с мягкими гласными буквы К, Г читаются примерно, как К, Г, в русских словах кичиң, герой. Например: кир, бирге;

б) в словах с твердыми гласными эти буквы обозначают заднеязычные звуки К и Г, отсутствующие в русском языке.

При произнесении их задняя часть языка касается мягкого неба (язычка). Например: *бак, кара*;

в) буква *Л* в словах с мягкими гласными обозначает звук, похожий на *Л* в русском слове *мель*. Например: *кел (кель), бо́лмо (бёльмё)*.

В словах с твердыми гласными эта буква читается примерно, как *Л* в русском слове *пол*. Например: *мол, ал*.

2. Буква *Ж* в кыргызских словах обозначает слитный смягченный звук *ДЖ*. Например: *жана (джана), жол (джол)*.

В словах, вошедших в кыргызский язык из русского, *Ж* читается как и в русском. Например: *дежурный, журнал*.

3. Буква *Ң* передает отсутствующий в русском языке заднеязычный носовой звук. При произнесении *Ң* задняя часть языка касается конца мягкого неба (язычка). Например: *жаңы, коңгуроо*.

УПРАЖНЕНИЯ ПО ФОНЕТИКЕ

Гласные *е, э*

1. Прочтите слоги и слова, следя за произношением *е*.
бе, де, же, ге, ке, ме, не, се, те, ше

кел - приходи	чек - предел, граница
мен - я	бер - дай
нерсе - вещь, предмет	дептер - тетрадь
терезе - окно	жемиш - фрукты

2. Прочтите предложения, следя за произношением *е* в выделенных словах.

Керим, китеп оку. - Керим, читай книгу. Мына мектеп. - Вот школа.

Гүлнара, мага беш дептер бер. - Гульнара, дай мне 5 тетрадей.

Партада китеп, дептер бар. - На парте лежат книга, тетрадь.

3. Прочтите стихотворение, следя за произношением *е* в выделенных словах.

Акынсың сен.
 Жумушчу мен.
 Боёкчу. актёр, баары тең,
 Керектүү жан.
 Ким жаман?
 Бирдей керек этек, жен!
 Элден,
 Жерден,
 Өйдөсүнбөй,
 Эмгек эткин ойлоп кең. (Т.Ү.)

4. Выпишите из кыргызско-русского словаря 5-6 слов с гласным *е* после согласных.

5. Протранскрибируйте следующие слова: белек, беш, жекшемби, жети, кездеме, керек, мергенчи:

6. Прочтите слова, обратите внимание на произношение *е* после согласных и гласных.

тиет - коснется

киет - оденет

чие - вишня

кесме - лапша

чеке - лоб

тез - быстро

7. Прочтите слова, следя за произношением *э* в начале слова.

эже - старшая сестра

эмгектен - трудись

эки - два

эмгекчи - трудящийся

экинчи - второй

эмне - что

эл - народ

эне - мать

эмгек - труд

эрк - свобода, воля

8. Прочтите слова, вошедшие в кыргызский язык из русского, следя за произношением *э, е*:

аэрозоль, аэрон, аэропорт, Евгений, Евпатория, Евразия,
 Елена, Ермак, Ессентуки, Есенин.

Гласный *о*

1. Прочтите слоги и слова, следя за произношением *о*:

ө-ө-ө; бө, дө, жө, кө, лө, сө, тө, чө

бөлмө - комната

мөмө - фрукт, плод

дөңгөлөк - колесо

сөз - слово

жөжө - цыпленок

төрт - четыре

көз - глаз

чөп - трава, сено

2. Прочтите предложения, следя за произношением *о* в выделенных словах.

Колхоз багында мөмө көп. Бул чөп көк. Петяда төрт китеп бар. Бул бөлмө кичине. Менин жолдошум Токтогул көчөсүндө номуру кырк жетинчи үйдө турат.

3. Прочтите слова, обратите внимание на *о, о*

өлкө - страна

көйнөк - рубашка, платье

бөр - мел

төкөй - лес

өтө - очень

кол - рука

топ - мяч

көл - озеро

4. Выпишите из кыргызско-русского словаря 5-6 слов с гласной *о*.

5. Прочтите стихотворение, следя за произношением *о* в выделенных словах.

Ырайым кылба душманга,

Ырыска шерик мен десем.

Өмүргө кара так салба,

Өзүң тууган эл десем. (Ж.Б.)

Гласный у

1. Прочтите слоги и слова, следя за произношением *у*

ү-ү-ү; бү, дү, зү, кү, мү, сү, тү, чү, шү

бүгүн - сегодня

мүмкүн - возможно

дүйшөмбү - понедельник

сүрөт - картина

жүзүм - виноград

түлкү - лиса

күмүш - серебро

шүүдүрүм - роса

2. Прочтите слова, обратите внимание на *у* и *о*

үзүү - сорвать

үстү - верх

үйрөтүү - учить

үн - голос

өң - лицо, цвет

өзөн - река

өрүк - абрикос, урюк

өстү - вырос

3. Прочтите предложения, следя за произношением у в выделенных словах.

Бул **өрүк** таттуу. Мына төртүнчү класс. Жол түз жана кенен. Биз жаңы **үйдө** турабыз. Тоодо ар түрдүү гүлдөр абдан көп.

4. Выпишите из кыргызско-русского словаря 5-7 слов с гласной у.

5. Прочтите отрывки из стихотворения, следя за произношением у, о.

Кекилиги, чилдери,
Кызыл-тазылгүлдөрү.
Көнүлүндү көтөрөт,
Куштун салган үндөрү. (Ж.Б.)

Долгие гласные (аа, оо, уу, ээ, өө, үү)

1. Прочтите слова, следя за произношением долгих гласных:

баа - цена

буу - пар

жөө - пешком

жуу - мыть

куу - хитрый

ооз - рот

суу - вода

тоо - гора

төө - верблюд

туу - знамя

2. Выпишите из кыргызско-русского словаря по 2 слова с долгими гласными аа, оо, уу, өө, үү. Запомните их.

3. Прочтите. Укажите в предложениях слова с долгими гласными.

Эртең окуучулар саат беште келишет. Нияз, ачуу-белот.
Бул тоо бийик. Мен шаарда турамын. Биз быйыл эс алуу үйүндө дем алабыз.

эртең - завтра

бийик - высокий

саат - час
келишет - придут
окуучулар - ученики
пияз - лук

шаар - город
жашаймын - живу
биз - мы
бийыл - в этом году

4. Прочтите, обращая внимание на краткость и долготу произношения гласных:

бат - быстро
жай - лето
жумуш - работа
кон, конуу - спускаться;
сидиться (о птице);
оседать (о пыли)

баатыр - богатырь, герой
жаайт - идет (дождь, снег)
жууркан - одеяло
коон - дыня

эң - очень

ээн - пустой (пустынный)

Твердые и мягкие согласные

1. Прочтите слоги и слова, следя за произношением:
ба, бо, бу, бы; , бай - богатый, бут - нога, бычак - нож.

2. Выпишите слова в 2 столбика по твердости и мягкости гласных;

бак, белек, биз, бул, бөлмө, бүгүн, бийыл.

3. Прочтите предложения. Укажите слова, в которых гласные произносятся мягко.

Мен фабрикада иштеймин. Жетинчи класста окуймун.
Иш саат тогузда башталат. Кечинде үйдө боломун. Эртең
кечинде мен циркке барамын.

4. Укажите слова, в которых нарушено созвучие гласных.

адам - человек

аңгеме - рассказ

азыр - сейчас

аракет - действие,
старание

айнек - стекло

ата - отец

албетте - конечно

ачык - открыто

Согласные к, г

1. Прочтите слова, обратите внимание на то, какие гласные следуют за к, г:

гүл - цветок

дагы - и, еще

дыйкан - крестьянин

жайкы - летний

кум - песок

күн - день

жигит - парень

кагаз - бумага

керек - нужно

ким? - кто?

күндүз - днем

кыз - девочка

2. Выпишите из кыргызско-русского словаря по 5 слов с твердыми и мягкими гласными после к, г.

3. Прочитайте предложения, следя за произношением к, г в словах.

Бул киши колхозчу. Ал Ленин атындагы колхоздо турат. Совхоздо мал көп, өзгөчө кой-эчки көп. Окуу сентябрда башталат. Бүгүн мен дежурныймын.

киши - человек

мал - скот

атындагы - имени

өзгөчө - особенно

турат - живет

кой - овца

башталат - начинается

окуу - учеба

4. Выпишите слова в 2 столбика с твердыми и мягкими гласными после к, г: бүгүн, бирге, бакыт, атындагы, аңгеме, башка, дөңгөлөк, жайкы, жигит, кагаз, калем, кел, кичине.

5. Прочтите стихотворение, следя за произношением к, г в выделенных словах.

АГАЛАРГА

Кадырлуу деп *калмагыма* караба,
Жазуучу деп мени *Пушкин* санаба.
Жатык өс деп *тууган* энем үйрөткөн,
Жаным *курман* жаным *кыргыз* агага.
Мен *кичүүмүн*, мен силерди сыйласам,
Мен ошондо сыйлуу болом балама.

(Б.С.)

Согласный л

1. Прочтите слоги и слова; следя за произношением л:
ла, ле, лы, лу, лө, лү; ал, бала, белек, бөлмө, бул, гүл, жыл,
калем, кел.

2. Сравните произношение следующих пар слов:

кол - көл	балык - белек
кулак - күлүк	тил - тал
бал - бел	эл - элүү
кулак - уxo	тил - язык
күлүк - скакун	тал - ива
бал - мед	эл - народ
бел - поясница	элүү - пятьдесят

3. Выпишите из предложений слова с мягким л.

Балдарда китептер жана дептерлер бар. Андан кийин окуучулар класстарга киришет. Жайкы каникулдун убагында мен лагерде болдум. Биринчи сентябрда балдар мектепке эрте келишти.

Согласный ж

1. Прочтите слог и слова, следя за произношением ж:

жа, же, жи, жо, жө, жу, жү, жы, жэ.

жайкы - летний	жүзүм - виноград
жолдош - товарищ	жыл - год
жумуш - работа	жээк - берег

2. Сравните произношение слов (1 и 2 группы):

пионервожатый	жаңы (новый)
инженер	жекшемби (воскресенье)
дежурный	жибек (шелк)
журнал	жомок (сказка)
Женя	жуу (мыть)

3. Выпишите из предложений слова с ж. Правильно прочтите эти слова. Класста Мамытов жана Үсөнов жок. Жайында биз жакшы дем алдык. Биздин жаңы квартирада үч бөлмө жана ашкана бар.

4. Выпишите из кыргызско-русского словаря 5-6 слов с ж.

Согласный ц

1. Прочтите слова, следя за произношением ц:

жениш - слава

дөңгөлөк - колесо

2. Сравните произношение слов 1 и 2 группы:

жана - и

кен - руда

кон - опускаться, садиться

мин - садись (верхом)

он - десять

коңгуроо - звонок

оң - правый

чоң - большой

жаңы - новый

кең - широкий

коңгуроо - звонок

миң - тысяча

оң - правый

3. Прочтите предложения. Выпишите слова с ц.

Жаңылыктар менен тааныштык. 9 Май - Жеңиш майрамы. Сабак бүткөндө коңгуроо кагылат. Оң кол.

ВВОДНЫЙ КУРС (БАШТАЛГЫЧ КУРС)

Методические указания

Вводный курс знакомит с основными типами простых предложений, существующих в языке. Типовые предложения (речевые модели) выделены жирным шрифтом и даны в начале каждого урока. После многократного чтения вслух типовых предложений и уяснения их значения необходимо перейти к выполнению упражнений. При этом следует опираться на данный образец. Упражнения сначала нужно выполнить устно, потом - письменно. В случае затруднения возвращайтесь к началу урока, где даны основные типы предложений.

1-сабак

Кто это?

Это Болот. Это Гульнара
и Болот.

Что это?

Это книга. Это тетрадь
и книга.

Где ручка?

Бул ким? Бу ким?

Бул Болот. Булар Гүлнара
менен (жана) Болот.

Бул эмне?

Бул китеп. Бу(лар) дептер
жана китеп.

Калем (калем сап) кайда?

Ручка здесь. Ручка там.

Где Болот?

Болот здесь.

Он там.

Где Гульнара?

Она здесь. Она там.

Где письмо?

Оно здесь. Оно там.

Где Гульнара и Болот?

Они здесь. Они там.

Калем (калем сап) мында, бу жерде. Калем ал жакта (тиги жакта), ошо жерде.

Болот кайда?

Болот мында (бул жерде).

Ал тиги жакта.

Гулнара кайда (кайсы жерде)

Ал мында. Ал ошо жакта (тиги жакта).

Кат кайда?

Ал мында (бу жерде). Ал ошо жерде (тиги жакта).

Гулнара менен Болот кайда?

Алар мында (бул жерде). Алар ошо жакта (тиги жакта).

Грамматический комментарий

Вопрос ким (кто)? задается только по отношению к человеку: бул ким? - бул киши - это человек; ал ким? - ал менин энем - это моя мама; сен кимсиң (ты кто)? - мен Муратмын - я Мурат.

Вопрос эмне (что)? задается ко всем остальным одушевленным и неодушевленным предметам: ал эмне? - ал ат - это лошадь, тиги эмне? - бул китеп - это книга.

1-(биринчи) көнүгүү - упражнение 1. Составьте вопросы к данным предложениям. Үлгү - образец: Бул (бу) Марат. Бул ким?

Бул (бу) Садыков Анвар. Бул (бу) Үсөнова Бактыгүл. Бул (булар) Вера менен Анара. Бул (булар) Бакыт менен Омор

2-көнүгүү. Вместо точек допишите вопросы. Үлгү: Бул уй. Бул эмне? Бул музоо жана уй. Бул эмне?

бул (бу) тоок....

Бул (булар) текс менен кой...

короз....

Бул (булар) арстан менен
жолборс....

Бул (бу) жолборс....

Бул (булар) калем сап менен
(жана) карандаш....

үй - дом

короз - петух

уй - коро́ва

тоок - курица

жыгач - дерево

арстан - лев

теке - козел

жолборс - тигр

кой - овца

калем сап - ручка

3-көнүгүү. Задайте вопросы. Үлгү: *Бул ким? Бул Мурат.*

.....? Бул Иван Иванович.

.....? Булар (бул) Анара
менен Мурат.

.....? Бул Анна Петровна.

.....? Булар (бул) Медер
менен Гүлнара

.....? Булар (бул) балдар.

.....? Булар (бул) кыздар.

4-көнүгүү. Задайте вопросы. Үлгү: *Булар (бул) эмне? Булар (бул) теке жана уй. Бул эмне? Бул тоок.*

.....? Бул ат.

.....? Булар (бул) кат жана
газета.

.....? Бул кой

.....? Булар (бул) короз жана
тоок.

кат - письмо

ат - лошадь (конь)

5-көнүгүү. Үлгү: *Уй. Бул уй. Анара. Бул Анара. Марат жана Анара. Булар Марат жана Анара.*

Улантыңыз! (продолжайте)

Болот. Сапар Төлөгөнович. Жыгач (дарак). Анара менен Марат. Мария Камаловна.

6-көнүгүү. Үлгү: *Бул Анна. Бул ким? Бул кат. Бул эмне?*

Улантыңыз!

Бул (бу) Гүлнара. Бул китеп. Бу дептер. Бу калем сап. Бул калем уч менен калем сап. Бул Вера Сергеевна. Бул короз.

7-көнүгүү. Үлгү: *Вера. Бу Вера. Бу ким? Китеп. Бул китеп. Бул эмне?*

Калем сап менен дептер. Булар калем сап жана дептер. Бул эмне?

Улантыңыз!

Мурат. Үй. Китеп жана карандаш. Үй. Василий Иванович. Антон менен Максүт. Кат жана китеп.

8-көнүгүү. Үлгү: *Үй мында. Үй кайда? Калем сап анда (ал жакта). Калем сап кайда?*

Китеп жана кат анда (ал жерде, ал жакта). ... кайда? Иван Иванович мында (бу жерде). ... кайда? Анара анда (аякта, ал жакта). ...кайда? Вера менен Анара мында (бу жерде). ...кайда?

9-көнүгүү. Үлгү: *Айнура, кат кайда? Кат мында. Марат, карандаш кайда? Карандаш мында.*

Улантыңыз!

Нурийла, Марат кайда? Иван Иванович, китеп кайда? Анна Петровна, Лена кайда? Анара, кат менен калем кайда?

10-көнүгүү. Дополните предложения. Үлгү: *Бул Марат. Ал мында (бу жерде, бул жакта, быякта).*

Бул Канат. Ал... . Бул үй. Ал... . Бул китеп. Ал... . Бул жыгач (дарак). Ал... . Бул калем. Ал... . Бул уй. Ал... . Бул Айгүл менен Айнура. Алар... . Бул кой жана тоок. Алар...

11-көнүгүү. Үлгү: *Үй мында. Ал кайда? Китеп бу жерде. Ал кайда? Кат мында. Ал кайда (кайсы, кай жерде)? Виктор менен Оля мында. Алар кайда?*

Улантыңыз!

Китеп мында. Анна бу жерде. Нургүл менен Айнура анда (ал жерде, аякта, ал жакта). Галя анда (аякта).

12-көнүгүү. Үлгү: *Бу үй. Үй кайда? Бул Гулнара. Гулнара кайда?*

Улантыңыз!

Бул үй. Бул Болот. Бул Иван Иванович. Бул Максүт менен Анара.

13-көнүгүү. Үлгү: Вера, Болот, Марат. Булар кимдер?
Бул Вера. А бул ким? А бул Болот. А бул? А бул Марат.

Улантыңыз!

Иван Иванович. Анна Петровна. Мурат. Нургүл. Айнура.
Нурбек.

14-көнүгүү. Үлгү: Китеп. Кат. Калем. Бул эмне? Бул
китеп. А бул эмне? А бул кат. А бул? Бул калем.

Улантыңыз!

Үй. Жыгач. Уй. Кой.

15-көнүгүү. Үлгү: Бул кат жана китеп. Кат мында.
Нина, китеп кайда? Китеп тигил (ал) жакта.

Улантыңыз!

Бул китеп жана карындаш. Булар Вера менен Марат.

16-көнүгүү. Үлгү: Марат. Вера. Марат мында. А Вера
кайда? Вера да мында. Муратчы? Ал тигил жакта.

Улантыңыз!

Калем, кат, карындаш. Анна, Болот, Гулнара.

китеп - книга

ал - он, она, оно

мында (бу жерде) - здесь

кайда, кай жерде, кайсы
жерде (каерде)? - где?

анда (ал жакта, аякта,
тигил жакта) - там

алар - они

жана, менен - и, с

2-сабак

Это Мурат. Бул Мурат.

Это его книга. Бул анын китеби.

Это Анара. Бул (бу) Анара.

Это её книга. Бул анын китеби.

Это их книги. Булар алардын китеби (китептери).

Что делает Иван Иванович? Иван Иванович эмне кылып
жатат?

Он читает. Ал окуп отурат (окуп жатат).

Что они делают? Алар эмне кылып жатышат?

Они читают. Алар окуп отурушат (окуп жатышат).

Иван-Иванович что читает? Иван-Иванович эмнени окуп жатат? .

Он читает книгу (журнал). Ал китеп (журнал) окуп жатат.

Грамматический комментарий

В кыргызском языке, как и в русском, глагол имеет три времени: настоящее, прошедшее, будущее. Глаголы спрягаются по лицам и числам.

Будущее время глагола (келер чак) отвечает на вопрос эмне кылат? (что будет делать?). Например: ал эртең айылга барат (завтра он поедет в аил).

Глаголы будущего времени спрягаются путем прибавления к основе глагола (повелительному наклонению) следующих личных окончаний: единственное число (жекелик сан)

1 л. (мен) -мын (-мин, -мун, -мүн)

2 л. (сен) -сың (-сиң, -сун, -сүн)

2 л. вежлив. форма (сиз) -сыз (-сиз, -суз, -сүз)

3 л. (ал) -т.

При спряжении глагола в будущем времени между основой и окончанием глагола (повелительным наклонением) и личным окончанием вставляется буква *Й*, если глагол оканчивается на гласную; буква *Й* выпадает, если глагол оканчивается на согласную. Например: мен барамын - я пойду, сен барасың - ты пойдешь, сиз барасыз - вы пойдете, ал барат - он пойдет.

Мен иштеймин - я буду работать

Сен иштейсин - ты будешь работать

Сиз иштейсиз - вы будете работать

Ал иштейт - он будет работать

Если исходная форма глагола оканчивается на *Й*, то при сочетании этих глаголов с личными окончаниями будущего времени во всех лицах вместо *ЙО* пишется *Ё*, вместо *ЙА* - *Я*.

Например: *мен коймун* (вместо - койомун) - я предложу; *мен жаямын* (вместо жайамын) - я расстелю.

Множественное число глаголов будущего времени образуется путем прибавления к основе глагола (повелительному наклонению) следующих окончаний:

1 л. (биз) -быз (-биз, -буз, -бүз)

2 л. (силер) -сыңар (-сиңер, -суңар, -сүңер)

2 л. вежл. форма (сиздер) -сыздар (-сиздер, -суздар, -сүздер)

3 л. (алар) -шат (-шет, -шот, -шөт)

При спряжении глаголов во множественном числе между основой глагола и личным окончанием в 1 и 2 л. появляется звук *Й*, если глагол оканчивается на гласную, буква *Й* выпадает, если глагол оканчивается на согласную. В 3 л. множественного числа, если глагол оканчивается на согласную, между основой и личным окончанием дополнительно появляется звук *-ы-* (*-и, *у, -у*). Например: биз барабыз - мы пойдем; силер барасыңар; Сиздер барасыздар - Вы пойдете; алар барышат - они пойдут; биз ойнойбуз - мы будем играть; силер ойнойсуңар - вы будете играть; сиздер ойнойсуздар - Вы будете играть; алар ойношат - они будут играть.

Для глаголов, которые имеют в последнем слове твердую губную *У* в 3 л. множественного числа употребляется окончание *шат*: оку - читай, алар окушат - они будут читать.

Окончание 3 л. множественного числа *-шот (-шет, -шет)* употребляется только с глаголами, которые оканчиваются на твердые губные *-О*: ойло - думай, алар ойлошат - они подумают. 2 л. вежл. форма (сиз) *-дыңыз (-дңиз, -дүңүз, -дүңүз)*; 3 л. (алар) *-ды (-ди, -ду, -дү)*.

Көптүк сан - множественное число

1 л. (биз) -дык (-дик, -дук, -дүк)

2 л. (силер) -дыңар (-динер, -дуңар, -дүңер)

2 л. вежл. форма (сиздер) -дыңыздар (диңиздер, -
дүңүздар, дүңүздер)

3 л. (алар) -шты (-шти, -шту, -штү)

Если основа глагола оканчивается на глухую согласную, то начальную *Д* во всех окончаниях прошедшего времени заменяет *Т* (-тым, -тим, -тум, -тум).

Если глагол оканчивается на согласную, то в 3 л. мн. числа между основой и личным окончанием вставляется гласная -ы- (-и, -у, -ү-). Например: *мен окудум* - я читал, *сен окудуң* - ты читал, *сиз окудуңуз* - Вы читали, *ал окуду* - он читал, *биз окудук* - мы читали, *силер окудуңар* - вы читали, *сиздер окудуңуздар* - вы читали, *алар окушту* - они читали.

Настоящее время глагола (учур чак) отвечает на вопрос эмне кылып жатат? (что делает?). В кыргызском языке настоящее время образуется из двух глаголов - основного и вспомогательного. К основному глаголу в повелительном наклонении прибавляются окончания -и, если глагол оканчивается на гласную, или -ып (-ип, -уп, үп), если глагол оканчивается на согласную, с которыми в качестве вспомогательных чаще всего сочетаются глаголы *жат* - лежи и *жур* - пойдем и реже глаголы *тур* - встань и *отур* - садись.

При употреблении в таком сочетании в настоящем времени глаголы *жат*, *жур*, *тур* и *отур* теряют свое лексическое значение и на русский язык не переводятся.

При спряжении глаголов настоящего времени основной глагол не изменяется, изменяется только вспомогательный глагол по личным окончаниям будущего времени.

Например: 1 л. мен окуп жатамын - я читаю; биз окуп жатабыз - мы читаем; сен окуп жатасың - ты читаешь; силер окуп жатасыңар - Вы читаете.

3 л. ал окуп жатат - он читает, алар окуп жатышат - они читают.

Примечание: при образовании настоящего времени от глаголов *бар* и *кел* к этим глаголам прибавляются окончания -а, -е (мен бара жатамын - я иду).

1 л. мен карап турамын - я
 смотрю, биз карап турабыз
 - мы
 смотрим,

2 л. сен карап турасың - ты
 смотришь, сиз карап
 турасыз - Вы смотрите

силер карап турасыңар - вы
 смотрите, сиздер карап
 турасыздар - Вы смотрите

3 л. ал карап турат - он
 смотрит, алар карап
 турушат - они смотрят

1 л. мен окуп жүрөм - я учусь биз окуп жүрөбүз - мы
 учимся

2 л. сен окуп жүрөсүн - ты
 учишься, сиз окуп
 жүрөсүз - Вы учитесь

силер окуп жүрөсүнөр - вы
 учитесь, Сиздер окуп
 жүрөсүздөр - Вы учитесь

3 л. ал окуп жүрөт - он
 учится

алар окуп жүрүшөт - они
 учатся

1 л. мен окуп отурам - я
 читаю

биз окуп отурабыз - мы
 читаем

2 л. сен окуп отурасың - ты
 читаешь, сиз окуп
 отурасыз - Вы читаете

силер окуп отурасыңар - вы
 читаете, сиздер окуп
 отурасыздар - Вы читаете

3 л. ал окуп отурат - он
 читает

алар окуп отурушат - они
 читают

Примечание: Если основной глагол оканчивается на *к*, то при сочтении с окончанием -ып (-ип, -уп, -ул) к переходит в *г* (ук - слушай; мен угуп отурамын - я слушаю).

1-көнүгүү. Вместо точек допишите местоимения анын, алардын. Мына бул Иван Иванович. Анна Петровна - анын аялы (жубайы, жары, зайыбы).

Вера ... кызы. Максим ... уулу (баласы). Мына Максим. Иван Иванович ... атасы. Анна Петровна ... энеси. Вера ...

эжеси (карындашы). Мына Анна Петровна, Иван Иванович ... күйөөсү (эри, байы). Максим ... уулу (баласы). Вера ... (кызы). Мына (бул) Иван Иванович менен Анна Петровна. Максим ... уулу (баласы). Вера ... кызы. Иван Иванович менен Анна Петровна ... ата-энелери (эне-аталары).

аялы - жена его

эже - старшая сестра

кызы - дочь (его, ее)

күйөөсү (эри, байы) - муж

уулу (баласы) - сын (его, ее)

ата-энелери (эне-аталары) - родители

эне, апа - мать, мама

2-көнүгүү. Вместо точек употребите местоимение анын.

Мына Нурийла. Мария Садык кызы ... энеси. Бул Сапар Үтөгөн уулу. Марат ...уулу. Мына Анна Петровна. Иван Иванович ... күйөөсү (эри, жубайы, байы).

3-көнүгүү. Ответьте на вопросы, употребляя нужные по смыслу местоимения.

Мына (бу) Анвар. А Нурийла (деген) ким? Нурийла ...эжеси (карындашы). Мына Вера. Ал эми Максим ким? Максим ... бир тууганы (иниси, агасы).

бир тууган иниси (агасы) - родной брат

бир тууган сандиси (эжеси) - родная сестра

4-көнүгүү. Үлгү: а) *Ал сейилдеп журот. Алар сейилден журушат.*

Максүт ... Балдар ... Эжем (карындашым) ...Эжелерим

б) *Ал окуйт (окуп отурам, окуп жатат). Алар окушат (окуп отурушат, окуп жатышат).*

Иван Иванович ... Атасы менен кызы ...

сейилдөө - гулять, гуляние

сейилдеп жүрүшөт - гуляют

сейилдеп жүрөт - гуляет

окуу - читать, чтение

5-көнүгүү. Употребите вместо точек глаголы в нужной форме. *Вера окуйт (окуп отурам, окуп жатат).*

Балдар ... Ал ... Энем ...Агам менен карындашым ...

6-көнүгүү. Задайте вопросы к данным предложениям по образцу. *Марат окуйт (окуп жатат). Ким окуйт (окуп жатат)?*

Иним окуйт (окуп жатат, окуп отурат). Нина менен Максим окушат (окуп отурушат, окуп жатышат). Уулу менен кызы окушат. Алар окушат (окуп жатышат, окуп отурушат).

7-көнүгүү. Үлгү: *Максим сейилдеп журот. Ким сейилдеп журот? Нина окуп жатат. Ким окуп жатат?*

Эжем сейилдейт. Вера окуйт. Уулум менен кызым сейилдешет. Атам келе жатат.

8-көнүгүү. По образцу составьте и запишите вопросы к данным предложениям. *Максим сейилдеп журот. Максим эме кылып жатат?*

Кызым менен уулум сейилдеп жүрүшөт. Күйөөм окуп жатат.

анын - се, его	баллар - дети
алардын, алардыкы - их	мына - вот
эже - сестра (старшая)	күйөө - муж
карындаш, сиңди - сестра (младшая)	ини - брат (младший)
ата-эне - родители	ага - брат (старший)

3-сабак

Иван Иванович - шофер, водитель. Иван Иванович - шофер, айдоочу.

Нурийла сейчас читает? Нурийла азыр окуп жатабы?

Да, она сейчас читает. Ооба, ал азыр окуп жатат.

Нет, она сейчас не читает. Жок, ал азыр окуган жок.

Где работает Анна Петровна? Анна Петровна кайда иштейт?

Она работает в школе. Ал мектепте иштейт.

Кто работает? Ким иштейт?

Я работаю, ты работаешь. Мен иштейм, сен иштейсиң.

1-көнүгүү. Задайте вопросы по образцу. *Иван Иванович - шофер. Иван Иванович ким?*

Антон - инженер. Алмаз - мугалим.

2-көнүгүү. Заполните пропуски.

Ал врач.... дагы врач. Ал мастер. Ал дагы...

3-көнүгүү. Үлгү: *Бул мектеп. Балдар мектепте.*

Бул парк. Максат жана Нурийла ... Бул үй. Алмаз жана Болот...

4-көнүгүү. Составьте вопросы по образцу: *Балдар мектепте. Балдар кайда?*

Вася институтта. Мугалим мектепте. Балдар циркте.

5-көнүгүү. Үлгү: *Бул мектеп. Бул жерде апам иштейт. Апам мектепте иштейт.*

Бул институт. Бул N 2 (номер экинчи) үй. Бул парк. мектепте - в школе иштеп жатат - работает

6-көнүгүү. Задайте по образцу вопросы. *Иван Иванович институтта иштейт. Иван Иванович кайда иштейт?*

Анна Петровна китепканада иштейт. Нина азыр мектепте.

7-көнүгүү. Үлгү: *Ал курулушта иштейби? Ал кайда иштейт? Балдар сейилдеп жүрүшөбү? Балдар эмне кылып жатышат?*

Акмат сейилдеп жүрөт. Болот жана Анара окуп отурушат. Болот окуп отурат.

8-көнүгүү. Үлгү: *Шофер иштеп жатат. Шофер иштеп жатабы? Ооба, шофер иштеп жатат. Жок, иштебейт.*

Марат... Балдар... Кыздар...

9-көнүгүү. Үлгү: *Болот мектепте иштейби? Жок, Болот мектепте иштебейт. Ал институтта иштейт.*

Анна Петровна почтада иштейби? Нина техникумда окуйбу? Айгүл аптекада иштейби? Марат университетте окуйбу?

10-көнүгүү. Үлгү: Иван Иванович колхоздо иштейт. Ал ким? Бул Иван Иванович. Ал ким? Агроном. - Ал кайда (кайсы жерде) иштейт? Колхоздо.

Улантыңыз!

Аня бала бакчада иштейт. Ал тарбиячы ... Бермет мектепте окуйт. Ал окуучу...

бакчада - в детском саду,
окуйт - учится

тарбиячы - воспитатель

окуучу - ученик,
школьник

11-көнүгүү. Үлгү: Нина китеп окуп отурат.

- Бул ким? - Бул Нина.

- А бу эмне? Бу китеп.

- А Нина азыр эмне кылып жатат? - Нина окуп отурат.

- Ал эмнени окуп отурат? - Китепти.

- Бул анын китебиби? - Ооба.

Улатыңыз!

Айша газета окуп отурат.

Грамматический комментарий

В кыргызском языке вопросительная форма имен существительного, прилагательного, числительного и глагола образуется при помощи частицы *-бы* (*-би*, *-бу*, *-бу*, *-ны*, *-ни*, *-ну*, *-ну*), которая соответствует русской частице *-ли* и пишется слитно с сочетаемым словом.

- барбы? - есть (есть ли в наличии)?

- чоңбу? - большой (ли)?

- барабызбы? - пойдём (ли)?

азыр - сейчас

китепкана - библиотека

ооба - да

китепканада - в библиотеке

мугалим - учитель

курулушчу, куруучу - строитель

устат - мастер

курулуш - стройка

үй - дом

курулушта - на стройке

иштейт, жумуш жасайт,
жумуш кылат - работает

4-сабак

Это мой (твой, наш, ваш)
сын.

Бул менин уулум (сенин
уулун, биздин уулубуз,
сиздин уулунуз, силердин
уулунар).

Я читаю книгу, а папа читает
газету.

Мен китеп окуп жатам
(окуймун), атам болсо
газета окуп жатат
(окуйт).

Папа (не) знает.

Атам билет (билбейт).

Кто это?

Ким бул?

Что это?

Бул эмне?

Что это такое?

Бул эмне (эмне деген нерсе)?
Бу кандайча?

Что делает его сын?

Анын баласы (уулу) эмне
кылып жатат (эмне иштеп
жатат, жүрөт)?

Что читает Максут?

Максут эмнени окуйт (окуп
жатат)?

Где Нина?

Нина кайда?

1-көнүгүү. Заполните пропуски. Мен үналгыны угам
(*тыңдайм*).

Сен үналгыны Ал үналгыны... Биз үналгыны... . Силер
(сиздер) үналгыны Алар (ал) үналгыны

угам - слушаю

угабыз - слушаем

угасың - слушаешь

угасың - слушаете

угат - слушает

угушат - слушают

2-көнүгүү. Заполните пропуски. Мен эртең менен тамак-
танам (ым).

Алар эртең менен... . Сен эртең менен Ал эртең менен
... . Биз эртең менен

тамактанам - завтракаю (кушаю) эртең менен - утром

3-көнүгүү. Дополните предложения.

Мен ... тамактанам. Алар... угушат (тындашат).

Ал ... окуйт. Кыздар ... угушат (тындашат).

4-көнүгүү. Вставьте нужные местоимения. Бу менин
(сенин, анын) галстугум (галстугуң, галстугу).

... атам (атаң, атасы). ... китебим (китебиң, китеби). ...
газетам (газетасы). ... пальтом. ... катым (катың, каты). ...
үйүм (үйүң, үйү).

5-көнүгүү. Үлгү: Антон. Китепти окуу. Нина. Музыканы
тыңшоо. Антон китепти окуйт. Нина музыканы тың-
шайт.

Улантыңыз!

Иван Иванович. Дем алуу. Витя. Кат жазуу. Лена. Та-
мактануу. Вега. Журнал окуу.

дем алуу- отдыхать

жок - нет

меники, менин - мой

билет - знает

сенин, сеники - твой

окуйсун - читаешь

силердин, силердики -
ваш

жазуу - писать

окуучу - школьник,
ученик, читатель

угуп жатам - слушаю

мындай, ушундай - так

кат - письмо

эртең менен тамактанам (тамак ичем, тамак жейм) -
завтракаю, кушаю

түштөнүү (түшкү тамакты ичүү, жеш) - обедать
окуймун (окуп отурам, окуп жатам) - читаю

5-сабак

Вы говорите по-кыргызски? Сиз кыргызча сүйлөйсүзбү?

Да, я говорю по-кыргызски.

Ооба, мен кыргызча
сүйлөйм.

Я знаю кыргызский язык.

Мен кыргыз тилин билем.

Я хорошо говорю
по-кыргызски.

Мен кыргызча жакшы
сүйлөйм.

Нина понимает по-кыргызски, но говорит плохо.

Я не говорю по-кыргызски.

Я только изучаю кыргызский язык

Это журналы.

Айнура - студентка, я тоже.

Нина кыргызча түшүнөт, бирок начар сүйлөйт.

Мен кыргызча сүйлөбөйм.

Мен кыргыз тилин үйрөнүп гана жатам.

Булар журналдар.

Айнура студент, мен дагы.

1-көнүгүү. Заполните пропуски.

Мен кыргызча сүйлөйм. Мен да... . Сен кыргызча билесиңби? Ооба, мен... . Биз да... . Силер кыргызча сүйлөбөйсүңөрбү? Ооба, биз Алар кыргызча сүйлөшөбү? Жок, алар....

2-көнүгүү. Допишите предложения. Алар кыргызча түшүнүшөбү?

Сиз...? Мен,... Атам...? Ал ...

3-көнүгүү. Үлгү: Менин карындашым кыргыз тилин билет. Анын карындашы (эжеси, сиңдиси) али кыргыз тилин билбейт. Ал кыргызча начар түшүнөт.

Менин атам кыргыз тилин билет. Ал англис тилин билет.

4-көнүгүү. Үлгү: Виктор кыргызча түзүк окуйт (окуй алат). Виктор кыргызча кандай окуйт. Виктор кыргызча кандай билет?

Биз кыргызча начар түшүнөбүз. Биз кыргыз тилин начар билебиз.

түзүк - не плохо

начар - плохо.

5-көнүгүү. Заполните пропуски.

а) Мен кыргыз тилин үйрөнүп жатам. Сен кыргыз тилин Ал кыргыз тилин Сиз кыргыз тилин

б) Алар кыргызча түшүнүшөт. Сиз кыргызча Мен Ал кыргызча

6-көнүгүү. Заполните пропуски. Журнал мында. Журналдар тыякта (ал жерде).

Китеп бул жерде (быякта). Китеп Үстөл Карындаш

7-көнүгүү. Үлгү: Атам (-ң, -сы) - шофер. Уулу да шофер.
Атам - перлор. Гулнара - мектеп окуучусу. Биз мектеп
окуучуларыбыз.

Апам - физик. Менин коңшум - куруучу. Менин агам -
куруучу.

да, дагы - тоже

коңшу - сосед

окуучу - учащийся,
ученик

куруучу - строитель

8-көнүгүү. Үлгү: Мен кыргыз тилин билемин.

- Сен кыргыз тилин кандай билесиң? - Жакшы.

Мен кыргызча сүйлөйм.

- Сен кыргызча кандай сүйлөйсүң? - Түзүк.

Мен кыргызча окуйм.

- Сен кыргызча кандай окуйсүң? - Али начар эле.

Улантыңыз!

Марат англисче сүйлөйт. Айгүл немисче окуйт.

Бакыт французча түшүнөт. Миша кыргыз тилин билет.

9-көнүгүү. Үлгү: Мен студентмин. Мен кыргыз тилин
үйрөнүп жатам.

Мен кыргыз тилин бир аз билип калдым.

Мен кыргызча түзүк окуп жана түшүнүп калдым.

Бирок мен азырынча кыргызча сүйлөй албаймын.

Улантыңыз!

Мугалим. Англис тилин. Англисче.

Окуучу. Кыргыз тилин. Кыргызча.

сүйлөйт - говорит,

бир аз - немного

сүйлөй алам - говорю,

билип калдым - знаю

сүйлөңүз (сүйлөңүздөр) -
говорите,

гана - только

сүйлөйсүз - говорите,

үйрөнүп жатам - изучаю

жакшы, түзүк - хорошо,

түшүнөт - понимает

жаман - плохо

кандай - как

6-сабак

Я еду домой на автобусе.

Мен үйгө автобуска түшүп
бара жатам (автобус
менен баратам).

Я иду пешком.

Мен жоо кетип бара жатам
(баратам).

1-көнүгүү. Заполните пропуски.

а) Мен жоо кетип бара жатам. Сен жоо кетип бара жатасың.

Ал ... Сиз ... Атам ... Балдар ...

б) Мен автобуска түшүп (автобус менен) кетип бара жатам.

Сен ... Сиз ... Окуучулар ... Кыз ...

Грамматический комментарий

В кыргызском языке имеются особые служебные слова, сходные с русскими предлогами. Они ставятся после слова, к которому относятся, и называются послелогами. Наиболее часто употребляется послелог менен. Существительное, с которым этот послелог употребляется, всегда стоит в именительном падеже. Например: *Мен коргозмого Коля менен бирге бардым.* - Я ходил на выставку вместе с Колей. *Окуучу бор менен жазат.* - Ученик пишет мелом. *Алар машина менен келишти.* - Они приехали на машине.

2-көнүгүү. Заполните пропуски.

- Сен үйгө автобуска түшүп (автобус менен) барасыңбы?

- Ооба, автобус менен. А сенчи?

- А мен үйгө троллейбуска ... барам.

б) Биз жумушка (ишке, кызматка) автобус менен...
Силерчи?

- А биз жумушка троллейбус ...

- Антон да жумушка троллейбус ...?

- Жок, ал автобус ...

- Сиз үйгө баратасызбы?

- Жок, биз саябан бакка ...

- А Темир кайда ...? Ал дагы саябан баккабы?

- Жок, ал институтка

3-көнүгүү. Үлгү: *Мен үйгө жөө барам. Ким үйгө жөө барат?*

Антон үйгө такси менен (таксиге түшүп) барат. Биз үйгө жөө барабыз. Лола менен Марат үйгө автобус менен (автобуска түшүп) барышат. Алар үйгө жөө бара жатышат (баратышат).

4-көнүгүү. Заполните пропуски.

Момун жөө баратат, а сен автобус ...? Тания троллейбус ..., а мен машина Валя... түшүп (менен) баратат, а Антон болсо ... түшүп баратат. Касым троллейбус ..., а Марат жөө

5-көнүгүү. Үлгү: *Чоң энем үйгө машинага түшүп (машина менен) баратат. Ал үйгө эме менен (эмнеге түшүп) баратат?*

Улантыңыз!

Зарыл менен Касым үйгө автобус менен (автобуска түшүп) бара жатышат. Айсалкын менен Айдар такси менен (таксиге түшүп) баратышат. Биздин коңшу үйүнө троллейбус менен баратат.

6-көнүгүү.

а) Иван Иванович говорит, что едет домой на автобусе. Скажите, вы тоже едете на автобусе?

Үлгү: - *Мен үйгө автобус менен кетем. А сизчи (сенчи)?*

- *Мен да автобус менен кетем.*

- *Бирге кетебизби?*

- *Ооба, бирге кетебиз.*

б) Скажите, что вы сегодня едете на другом транспорте.

Үлгү: - *Мен үйгө такси менен (таксиге түшүп) барам, а сизчи (сенчи)?*

- *Мен автобус менен эмес, троллейбус менен (троллейбуска түшүп) барам.*

Кубат жайлоого ат менен (атчан) барам дейт, а сенчи? Иван Петрович үйгө машина менен (машинага түшүп) барам дейт, а сенчи? Лена үйгө автобус менен кеткен, а сенчи?

саябан - тенистый, прохладный
жөнөө, баруу (транспортко түшүп, унаага минип) -
схвать, идти

үйдү көздөй, үйгө карай, үйгө - домой
автобус менен, автобуска түшүп - на автобусе
такси менен, таксиге түшүп - на такси
машина менен, машинага түшүп - на машине
атчан, ат менен, атка минип - верхом
жумуш, иш, кызмат - работа
жөө - пешком
коңшу - сосед
үйдө - дома
айтуу, деп айтуу - сказать
айтыңызчы - скажите
эмне менен, эмнеге түшүп, эмнеге минип - на чем
сууроо, сурап билүү - спросить
сураңызчы - спросите
дос, курдаш, жолдош - друг, товарищ
достор, курдаштар, жолдоштор - друзья, товарищи
бирге, чогуу - вместе
же - или
дагы, да - тоже (еще)
башка, болок, бөтөн - другой
айтуу, деш, айтат, дейт - говорить
айтам, дейм - говорю
айтасың, дейсиң - говоришь

7-сабак

Я еду в библиотеку в субботу. Мен китепканага
ишембиде (ишемби күнү) барам.
Когда вы едете в библиотеку? Сиз китепканага качан
барасыз?
Который час? Саат канча болду? Убакыт канча?
Три часа дня. Күндүзгү саат үч.
Да, вы правы. Ооба, туура айтасыз.
Нет, вы не правы. Жок, сиз жаңылышасыз.

бота начинается (кончается) в 9 часов. Жумуш (иш, кызмат) саат тогузда башталат (бүтөт, аяктайт).

1-көнүгүү. а) скажите, что вы будете делать то же самое.

Үлгү: Мен Москвага ишембиде (ишемби күнү) кетем (жөнөйм). Мен да Москвага ишембиде жөнөйм (кетем).

Мен китепканага шейшембиде (шейшемби күнү) барам. Мен китепканага шаршембиде (шаршемби күнү) барам. Мен жекшембиде эс алам (дем алам). Мен театрда дүйшөмбүдө (дүйшөмбү күнү) барам.

б) скажите, что вы сделаете то же самое в другое время.

Үлгү: Мен Москвага бейшембиде (бейшемби күнү) барам (кетем, жөнөйм). А мен Москвага шейшемби күнү барам (кетем, жөнөйм).

Мен Москвага шаршембиде (шаршемби күнү) барам. Мен Москвага жума күнү барам.

2-көнүгүү. Задайте необходимые вопросы. Үлгү: Азыр саат эки. Азыр саат канча (нече)? Мен азыр тушку тамакка барам. Сен тушку тамакка качан барасың?

Азыр саат беш. Коңцерт саат жетиде башталат. Мен саат беште келем. Мен тогуздан баштап иштейм. Берүү (үнөлгүдөн, сыналгыдан) саат сегизде башталат. Азыр саат жети. Мен саат экиде тамактанам (түштөнөм).

3-көнүгүү. а) Согласитесь с высказыванием. Үлгү: Лариса французча жакты сүйлөйт. Ооба, Лариса французча жакты сүйлөйт.

Сиздики туура (чындык, туура айтасыз), Алмаз кыргызча жакшы сүйлөйт. Ленинград - кооз (көркөм) шаар. Бул өтө кызык китеп.

б) Выразите ваше несогласие. Үлгү: "Ден соолук" - кызыктуу берүү. Жок, сиз жаңылышасыз. Ал анча кызыктуу берүү эмес.

"Орус тили бардыгы үчүн" - кызыктуу берүү. Берүү анча кызыктуу болгон жок.

4-көнүгүү. Запомните предложения.

Кечирссиз, саатыңыз канча болду, кичи пейилдикке айтып коюнузчу? Айтыңызчы, теңир жалгагыр, мен ишкес

(жумушка) кечикпейминби? Азыр саат сегиз. Мен ишке (жумушка, кызматка) шашылып баратам. Саат беште кызыктуу берүү-башталат. Мен вокзалга шашып (шашылып) баратам. Мен концертке кечикмек болдум.

дүйшөмбү - понедельник	бир - один
шейшемби - вторник	эки - два
шаршемби - среда	үч - три
бейшемби - четверг	төрт - четыре
жума - пятница	беш - пять
ишемби - суббота	алты - шесть
жекшемби - воскресенье	жети - семь
азыр - сейчас	сегиз - восемь
башталыш - начало	тогуз - девять
башталат - начнется	он - десять
кел - приходи, давай	он бир - одиннадцать
келиңиз - приходите, давайте	жыйырма - двадцать
берүү (үналгыдан, сыналгыдан) - передача	отуз - тридцать
көркөм, кооз - красивый, художественный	кырк - сорок
кызык, кызыктуу - интересный	элүү - пятьдесят
жаңылышуу - ошибаться	алтымыш - шестьдесят
жаңылыш, ката - ошибка	жетимиш - семьдесят
кечигүү - опаздывать	сексен - восемьдесят
шашылуу, шашуу - торопиться	токсон - девяносто
саат - часы	жүз - сто
саат нече? саат канча? - который час?	миң - тысяча
түштөнүү (түшкү тамакты ичүү, түштө тамактануу) - обедать	

ОСНОВНОЙ КУРС (НЕГИЗГИ КУРС)

Методические указания

Назначение "Основного курса" - усвоение словарного запаса и грамматических явлений, необходимых для понимания кыргызского текста. Основное внимание здесь уделяется языковым явлениям кыргызского языка, отличающимся от соответствующих им в русском языке.

Работу над усвоением учебного материала рекомендуется строить следующим образом.

1. Прочитать текст и перевести его, обращаясь к словарю и примечаниям. Проверить усвоение слов и словосочетаний, рекомендуемых для запоминания.

2. Прочитать и усвоить грамматические пояснения к уроку и выполнить (грамматические) упражнения в том порядке, в котором они даются в учебнике. Сверить упражнения с ключами.

3. Выполнить упражнения к тексту и проверить их по ключам.

4. Если при проверке упражнений в них окажутся ошибки, вернуться к соответствующему разделу учебника.

5. В целях развития навыков устной речи:

- а) прочитать и перевести диалог;
- б) выполнить упражнения к нему;
- в) выучить диалог наизусть;
- г) выучить разговорные модели (дополнительные);
- д) прочитать и пересказать текст для чтения и пересказа, отвечая на предлагаемые к ним вопросы.

6. В целях развития навыков чтения и перевода;

- а) прочитать и перевести дополнительный текст;
- б) выучить рекомендуемые слова и словосочетания;
- в) выполнить письменно упражнения к тексту.

1-сабак

Тема: Үй-бүлө

Текст: Алгачкы таанышуу

Кымбаттуу курбум, биз али өз ара тааныш эмеспиз. Сен мени билбейсин, мен да сени билбеймин. Бирок биз тааны-

шып алышыбыз керек окшойт, ушундай эмеспи? Менин аты Кубат Абдиев, мен он сегиз (18) жаштамын. А сен менде улуусунбу? Мен эне-атам менен бирге Бишкекте, Тоголок Молдо көчөсүндөгү номер кырк бешинчи (45) үйдүн он төртүнчү (14) квартирасында турам. Балким сен да менден көп алыс эмес жерде тураарсың?

Биздин үй-бүлөбүз чоң. Үч эркек бир тууганым жана бир карындашым бар. Бардыгыбыз сегиз жанбыз: атам, энем, чоң энем, эркек бир туугандарым, карындашым жана мен. Эки бир тууганым - Султан жана Марат - менден улуу. Эмилбек иним болсо менден алты жаш кичүү. Карындашымдын аты Бермет. Ал он беш (15) жашта. Аны биз бардыгыбыз жакшы көрөбүз. А сенин бир туугандарың, эже-карындаштарың барбы? Ынтымактуу турасыңарбы?

Менин атам жумушчу - локомотивдин айдоочусу. Анын деподо иштегенине жыйырма (20) жыл болду. Энем - мугалим. Ал орто мектепте орус тилинен сабак берет. Чоң энем алтымыш тогуз (69) жашта, бирок ал аябаган чымыр адам. Мурда ал токуучу болуп иштеген, азыр болсо пенсияда. Үй жумуштарына энем менен Бермет ага кол кабыш кылышат. А силерде үйдүн жумушу (чарбасы) кимдин мойнунда? Сен өзүң кол кабыш кылышасыңбы? Улуу агам Султан - врач. Ал 5 (беш) жылдан бери ооруканада хирург болуп иштейт. Мурат кесиби боюнча слесарь. Ал заводдо иштейт. Ошону менен бирге ал сырттан окуйт. Мурат инженер болом дейт. Биздин карындашыбыз музыканы жакшы көрөт (музыка менен иришип жүрөт). Бермет музыка мектебинин фортепьяно бөлүмүндө окуйт. Ал бир кыйла түзүк пианистка. Эң кичүү иним мектепте окуйт. Ал учкуч болом деп, дене тарбиясы менен көп алпурушат. Биз ынтымактуу турабыз.

Ал эми мен болсом, кымбаттуу курбум, студентмин. Кыргыз мамлекеттик университетинде орус тилин жана адабиятын үйрөнүп жүрөм. Мага менин кесибим жагат. Дубал газетасын редакциялаймын. Ал менин коомдук ишим. Эмессе, мен аяктайын (бүтүрөмүн), жакшы кал.

биз экөөбүз (өз ара) тааныш эмеспиз - мы не знакомы
с другом)

кол кабыш кылуу - сырттан окуу - учиться
помочь заочно

ынтымактуу жашоо - кызыгуу (бир нерсеге),
жить дружно иришүү - увлекаться

ДИАЛОГ I

Гүлмира: Куунак күн, Динара! Кандай турасың?

Динара: Алынча! А сен болсо бир аз чарчагандай көрүнөсүң,
иштерин кандай?

Гүлмира: Менин иштерим жакшы. Мен үч айдан бери
медсестра болуп иштеп жатам.

Динара: Ошондойбу? Андай болсо эң сонун. Сен бала чагың-
да эле медицинага кызыгуучу элең. Окуунду дагы
улантайын дейсиңби?

Гүлмира: Албетте, мен балдар доктору болгум келет. Бул
менин дайыма ойлогон тилегим. Мен өз кесибимди
сүйөм.

Динара: Мени медицина кызыктырбасын сен билесиң. Бирок
сага чоң ийгиликтер каалайым.

Гүлмира: Мен азыр орус тил курсуна да катышып жатам
(жүрөм).

Динара: Анча бош убакытты кайдан таап жатасың?

Гүлмира: Ай, ал анча кыйын (оор) деле эмес. Сенин эң
— кандай, ошол жөнүндө мага айтып берчи?

Динара: Ыракмат, энем жакшы турат. Ден соолугу жакшы,
бирок иштебей калды. Ал азыр үй тиричилигинде..

Гүлмира: Ал китепканачы болуп 30 (отуз) жыл иштеди да,
ошондойбу?

Динара: Ооба, ал азыр пенсияда, сен ата-энең менен бизди-
кине кел, энем кубанып калсын.

Гүлмира: Кечкисин мен дайыма бош эмесмин (болбойм).
Бирок жакында бизде каникул башталат, ошондо мен
сеникине келем.

Динара: Сөзсүз келесиңби?

Гүлмира: Эч сөз жок (албетте), Гүлмира.

Динара: Көрүшкөнчө кош бол!

кандай турасың? - как
поживаешь?

кел - приходи

жаман эмес, алынча - так
себе, ничего

сөзсүз (сөз жок, албетте)
- непременно

улгайганда - на старости
лет

кош (кош бол; кайыр
кош) - до свидания

ДИАЛОГ 2

Болот: Бейпил күн, Вадим Петрович! Менин сизди көрбөгөнүмө көп болду. Сизге өзүмдүн досум Чолпонбек Оморовду тааныштырууга уруксат этиңиз. Бул укук адистигин үйрөнүп жатат, адвокат же тергөөчү болом дейт.

Вадим Петрович: Эң жакшы. Сиз Бишкекте окуйсузбу?

Чолпонбек: Мурда мен кечки мектепте окучумун. Азыр Кыргыз мамлекеттик университетинин студентимин.

Вадим Петрович: Жигит, сиз өтө жоопкерчиликтүү кесипти тандап алыпсыз.

Чолпонбек: Бул адистик деле башка кесиптердей эле, алардын ар бири жоопкерчиликтүү.

Вадим Петрович: Сиздин эне-атаңыз албетте курсант чыгар тандаган кесибинизге?

Чолпонбек: Алар жөнөкөй эле жумушчулар, Караколдо турушат. Атам мага "Жакшы оку, бул сенин негизги милдетиң" -деп жазат (жазылтыр).

Болот: Чолпонбек - биздин эң мыкты студенттердин бири, Вадим Петрович! Бул өтө сезимтал, орусча жакшы сүйлөйт.

Чолпонбек: Мунун карындашы Айгүл орусча тим эле шатыратат.

Вадим Петрович: Айгүл? Ал канчада (канча жашта, жашы канчада)?

Болот: Жыйырмада. Ал тилдер жана гуманитардык илимдер институтунун студенткасы, мыкты ийгиликтерге жетише алды.

Вадим Петрович: Чын элеби (койчу)? Мен али кичинескей десем эле. Убакыт кандай тез өтөт! Сенин ата-энем кандай турушат, Болот?

Болот: Ыракмат. Алар жакшы турушат. Атам пенсионер, энем болсо ательеде тикмечи болуп иштейт.

Вадим Петрович: Анда эмесе ата-энеңе салам айт, Айгүлгө да. Кошкула, Болот, Чолпонбек! Кайыр!

Болот, Чолпонбек: Кош болуңуз, көрүшкөнчө!

таанышууга уруксат этиңиз - разрешите представить ийгиликтерге жетишүү - делать успехи

Көнүгүүлөр

1. Прочтите 2-3 раза текст вслух.

2. Переведите текст с помощью словаря. Выпишите незнакомые слова и обороты в свой словарь.

3. Вместо точек поставьте недостающую часть вопроса и ответа.

Үлгү: а) *Сиздин атыңыз (ысымыңыз) ким? Менин атым Нурбек.*

Сенин ... ? Менин атым Анын ... ? Анын аты Сенин бир тууганыңдын (ининдин, агандын) Менин бир тууганымдын (инимдин, агамдын Сиздин атаңыздын ... ? Менин атамдын Сиздин энеңиздин ... ? Менин энемдин Сенин эжендин (карындашыңдын) ... ? Менин эжемдин (карындашымдын) Анын атасынын ... ? Анын атасынын

Үлгү: б) *Сиз кайда турасыз? Мен Горький көчөсүндө, 72. (жетимиш экинчи) үйдө турам.*

Сен ... ? Мен Ал ... ? Ал ... , Силер ... ? Биз Сенин ата-энең ... ? Менин ата-энем

Үлгү: в) *Сиз канча жаштасыз (сиздин жашыңыз канчада)? Мен он тогуз (19) жаштамын.*

Сен ... ? Мен Ал ... ? Ал Сенин аталаш агаң (иниң) ... ? Менин аталаш агам (иним) Сиздин жээниңиз ... ? Менин жээним

4. Переведите на русский язык следующие предложения:

Менин үй-бүлөм бар. Сенин бир тууганың (агаң, инин) бар. Анын карындашы (эжеси) бар. Анын тасжеси (таа-жеңеси, жеңеси) бар. Биздин эне-атабыз бар. Анын атасы жок. Менин ата-энем жок. Анын бир туугандары барбы? Анын акеси (абасы, таякеси) бар. Сенин бир тууганың (агаң, инин) бар.

5. Ответьте утвердительно и отрицательно на следующие вопросы:

Силердин бир тууганыңар (аганар, иниңер) барбы? Анын сөздүгү барбы? Сенин окуу китебиң барбы? Сенин карындашың барбы?

6. Дополните следующие предложения по образцу:

Үлгү: *Биздин үй-було беш жандан (адамдан) турат.*

Биздин квартира үч Бул китеп он эки (12) бөлүмдөн (главадан) Бул квартиралар 2 (эки) бөлмөдөн

7. Превратите следующие предложения в вопросительные: Үлгү: *Анын атасы (таятасы) пенсия алат. Анын чоң атасы (таятасы) пенсия алабы?*

Анын аты Гүлнара. Ал Таласта турат. Анын курдашы Фрунзе көчөсүндө 52- (элүү экинчи) үйдө турат. Сапар жакын жерде турат. Анын үй-бүлөсү чоң. Атасы заводдо иштейт.

8. Ответьте на вопросы, пользуясь текстом урока.

Кубат Абдиев канча жашта? Ал сизден улуубу? Кубат кайда (кайсы жерде) турат? Сиз жакын жерде турасызбы? Анын үй-бүлөсү чоңбу (көппү)? Анын ага-инилеринин жана эже-карындаштарынын аттары ким? Анын атасы эмне иш кылат? Анын энесинин кесиби эмне (кандай)?

Анын чоң энеси канчада (канча жашта)? Мурат кайда иштейт? Ал ким болом дейт (болгусу келет)? Кубат кайда окуйт? Ал ким болгусу келет?

11. Поставьте вопросы к выделенным словам. Үлгү: *Дамир Султанов Токмокто турат. Дамир Султанов кайсы жерде турат?*

Биздин квартира *торт бөлмөдө* турат. Сапар *Нарында* ат. Анын *бир тууганы (агасы, иниси)* кесиби боюнча врач. Нурбек *чоң энесине (таенесине)* кетти.

12. Прочтите диалог 1 и переведите его на русский язык. Новые слова и выражения запишите себе в словарь.

13. Составьте предложения, пользуясь словами, данными в скобках. Үлгү: *Сенин тууганың кандай турат (агаң, иниң)? Сенин агаң кандай турат? Сенин иниң кандай турат?*

... кандай турат? (сенин эжең, карындашым, сиздин досунуз, анын мугалими).

14. Заполните пропуски подходящими по смыслу словами: көңүлүм куунак; жакын жерде; Турусбеков; бир жүз сексен бешинчи (185); үй оокатын алып барат; кесиби боюнча; денс тарбиясы; эң жакшы.

Мен ... көчөсүндөгү ... үйдө турам. Менин досум ... турат. Бүгүн менин Менин чоң энем Менин иним дайыма ... менен иришт. Анын эжеси (карындашы) ... тикмечи. Мен өзүмдүн кесибибди ... көрөм.

15. Прочтите диалог 2 и переведите его с помощью словаря. Выпишите незнакомые слова и выражения в свой словарь.

16. Пользуясь словарем, а) опишите свою семью; б) свое знакомство с семьей друга; в) расскажите о своих родных или друге.

17. Переведите на кыргызский язык следующую беседу:

- Здравствуйте, как выживаете?
- Спасибо, хорошо.
- Вы живете здесь поблизости?
- Да, конечно. Улица Свердлова. 91, кв. 114.
- Заходите к нам. Моя жена будет очень рада.
- Спасибо. Мы к вам приедем завтра.
- Непременно?
- Да. До свидания.
- До свидания.

Окуу жана түшүнүгүн айтып берүү үчүн текст - текст для чтения и пересказа

Кичинекей итальян бала

Мен бир кичинекей бала тууралуу айтып берейин. Анын аты Паоло, ал он бир (11) жашта. Паоло Рим деген чоң шаарда турат. Шаарда пальмалар, чиркөөлөр көп, фонтандар андан да көп. Ошол фонтандардын биринин жанында мен Паоло менен таанышып калдым. Ал анда-санда обочороок жерде турган полицейге кылчайып коёт. Көп узабай Паоло экөөбүз достошуп калдык, анан ал мени өзүнүн үй-бүлөсү менен тааныштырды. Анын бир тууганынын аты - Роберто, ал эми эжелеринин аты Адриана жана Джинна.

Паоло мени үйүнө ээрчитип келди. Паололордун квартирасы өтө жупуну. Бөлмөдө шкаф, стол, үч (3) отургуч, беш (5) керебет. Энеси бай аялдардын кирин жууйт. Атасы жумушсуз. Паоло өзүнүн курбулары жөнүндө айтып берди. Жекшемби күндөрү балдар соодагерлерге жардамдашып, бир-эки ырадан табышыт. Же четтен келгендерди ээрчитип жүрүп, шаарды көргөзүшөт. Анда - санда аларга ырада да бере алышыт.

Грамматический комментарий.

1. В кыргызском языке слова *тууралуу*, *жөнүндө* выступают как грамматические средства, схожие с русскими предлогами *о*, *об*. Они называются послелогами: *бала тууралуу* - *о ребенке*, *мен жөнүндө* - *обо мне*.

2. В кыргызском языке частица (бөлүкчө) *ото* - *очень* выражает усиление: *ото көп* - *очень много*, *ото жупуну* - *очень скромный*. Значение усиления (превосходной степени) прилагательного содержат и повторы типа *туутунук* - *кристальный*.

3. В кыргызском языке часто употребляются в одном значении парные сочетания, стоящие из двух слов, которые придают слову дополнительную экспрессивную семантику: *ийри-буйру* - *вось и кривь*, *бир-эки* - *один-два*, *анда-санда* - *редко, изредка*.

чиркөө -церковь (собор)
кимдир бирөө менен таанышуу - познакомиться с кем-то
туптунук - кристальный
мени бирөө менен тааныштырды (мени бирөөгө тааныштырды) - представил меня кому-то
мыйрыйган, кыйшайып калган (үй) - косой (дом)
кыйшык - кривой

Задание. Прочтите текст, переведите с помощью словаря, затем ответьте на следующие вопросы:

1. Паоло канча жашта?
2. Рим кандай шаар?
3. Паолонун канча бир тууганы бар?
4. Анын үй-бүлөсү кандай турат?
5. Паоло жана анын достору жекшембиде эмне кылышат?

Азил (тамаша) - шутка

Калыстык менен бөлүшүү

Энеси уулуна бир чоң үзүм пирогду берип:

- Бул пирог эжең экөөңө, аны калыстык менен бөлүп жегиле, - деди.

- Калыстык менен бөлүшүү деген эмне? - деп сурады бала.

- Калыстык менен бөлүшүү деген, - деп жооп берди энеси, - көбүрөөгүн берип, азын өзүнө калтыруу. Түшүндүрбү?

- Ооба, деп жооп берип, бала пирогду эжесине берди да, - "Ме, сен бөлүштүр", - деди.

Задание. Прочитайте текст, переведите его, потом перескажите по следующему плану:

1. Пирогдун бир бөлүгү (үзүмү) - кусок пирога
2. Калыстык менен бөлүшүү - делиться по-братски

Сабактын тематикалык сөздүгү - тематический словарь
к тексту

чоң эне (таене) - бабушка

жаш - возраст

бир тууган (ага) - родной
старший брат

врач (доктур) - врач

кыз - девочка

кесип - профессия

чоң ата (таята) - дедушка

алып баруу (жүргүзүү) -
вести

кыз (ы) - дочь (его, се)

аба (байке, таяке) - дядя

жашоо, туруу - жить,
проживать

иришүү - заниматься

аталуу - зваться

ат - имя

бала (эркек бала) - мальчик

эне - мать

ата - отец

мурда - раньше

сиздин атыңыз (ысымыңыз) үй тиричилиги (үй оокаты) -
ким? - как ваше имя? домашнее хозяйство

иштөө, жумуш иштөө
работать

ата-эне (эне-ата) - родители

үй-бүлө - семья

эже-карындаш - сестра

улуу - старший

жеңе, (таажеңе, таеже)
тетя

мугалим (эркек) - учитель

мугалим (аял) - учительница

окуу - учиться

катаал - трудный

түзүк - неплохой, неплохо

2 - сабак

Тема: Биздин квартира

Текст: Баруу

Менин курбум Валя Бишкекте турат. Биз дем алуу үйүндө таанышканбыз. Ал мени конокко (мейманга) чакырган. Мына ошентип мен Бишкекке келип калдым. Валя эки бөлмөлүү квартиrada турат экен. Коридору өтө кенен, сол тарабында - кичинекей аш үй (бөлмө). Анын жагында - ванна жана даараткана. Оң жакта - дагы бир эшик. "Бул менин бөлмөм", - деди Валя.

Жумуш (иш) столунун үстүндө көп китептер, ортосунда фото-сүрөт туруптур. "Бул сүрөттөгү ким"? - деп сурадым курдашымдан. "Булар менин ата-энем. Атам кечээ иш менен Москвага кетти. Ал азыр келет". - деди Валя. Сүрөттү карасам, Валя өзүнүн энесине окшош экен.

ДИАЛОГ 1

Нурийла менен Марат жакында үйлөнүштү (баш кошушту). Алар азырынча Мараттын ата-энесиникинде туруп жатышыт. Бирок бүгүн Марат кубанычтуу кабар менен келди: заводдун дирекциясы жаш жубайларга квартира бөлүп бериптир.

Нурийла: Чынбы, Марат? Мен аябай кубанычтуумун!
Квартира кандай экен?

Марат: Биз азырынча бир бөлмөлүү квартира алдык.

Нурийла: Кухня менен ваннасы чоң бекен же кичинеби?

Марат: Кухнясы чоң, ваннасы анча эмес.

Нурийла: Ал эми жаңы квартираны кантип жасалгалайбыз?
Сен бул жөнүндө ойлондунбу? Биз ээн квартирага көчүп бара албайбыз да? Биз мебель алышыбыз керек.

Марат: Сатып алабыз. Сактык кассадан акча алуубуз керек.

Нурийла: Ал акчага сыналгы же жакшы радиокабылдагыч алайын дедим эле.

Марат: Аларды кийин. Биз тамак ичүүчү стол жана кийим илгич шкафсыз кантебиз? (Бизге тамак ичүүчү стол жана кийим илгич шкаф керек).

Нурийла: Биз ал квартирага качан көчүп кире алабыз?

Марат: Эки аптадан (жумадан) кийин. Айтмакчы, биз бүгүн эле ал квартираны барып көрсөк болот.

Нурийла: Чын элеби (койчу)? Анда азыр эле жөнөйлү. Ага чейин алыспы?

Марат: Анча алыс эмес. Жыйырма (20) мүнөттө ал жерде (анда) болобуз.

жакында - недавно

аябай кубануу - быть вне себя от радости (очень радоваться)
квартирага көчүп кирүү - въезжать в квартиру

ДИАЛОГ 2

Кубаныч: Саша, мага буюмдарды жайгаштырууга жардамдашчы (көмөктөшчү). Биз азыр дачага жөнөйбүз (барабыз).

Саша: Дачага? Кайсы жерде?

Кубаныч: Жалда, шаардан алыс эмес.

Саша: Ал силердин дачаңарбы?

Кубаныч: Жок, менин бир тууганым (агам, иним) жылыга (жыл сайын) айылда кичинескей бир үйдү жалдайт (жалдап алат).

Саша: Анда тууган-туушкандардан дагы кимдир бирөө турабы?

Кубаныч: Ооба, менин жеңемдин (таежемдин, тажеңемдин) үй-бүлөсү, аталаш эжемдин (карындашымдын) кичинескей балдары - менин жээндерим менен.

Саша: А сенин энеңчи?

Кубаныч: Ал али конокто (мейманда, айылчылап) жүрөт. Жекшембиде, калыбы (балким), үйгө кайтып келет го.

Саша: А сен дачага тез-тез барып турасыңбы?

Кубаныч: Билесиңби, менин колум бошобойт (мен бош эмесмин). Кечкисин иштен (жумуштан) кийин китепканага барамын. Ишемби күндөрү кечкисин гана бара аламын.

Саша: Саябан чарбагыңарда багыңар чоңбу?

Кубаныч: Багыбыз анча чоң эмес, бирок жакшынакай. Жүрү мені менен, бардыгын өз көзүң менен көрөсүн.

Саша: Чакырганыңа ыракмат. Башка бир күнү барайын, бүгүн көп зарыл ишим бар.

үйдү жалдап алуу - снять домик
калыбы, балким - вероятно
чакыруу - приглашение

Грамматический комментарий

В кыргызском языке частица "гана" обозначает ограничительный оттенок "лишь, только", а "го" - предположение "наверно", "очевидное".

Көнүгүүлөр

1. Прочтите текст 2-3 раза вслух.
2. Переведите текст на русский язык с помощью словаря. Выпишите в свой словарь новые слова и незнакомые выражения.
3. Вместо точек вставьте слова: кайда; кайсы жерде; жайгашкан; алыс эмес; экинчи кабатта; кайсы кабатта, шаарда.

Силердин (сиздин) квартиранаар ...? Менин квартирам... .
Сенин үйүң ...? Менин үйүм Анын мектеби ... ? Алардын
мектеби ... ? Кыргыз мамлекеттик университети ... ? Кыргыз
мамлекеттик университети Крупская көчөсүндө
Силердин квартиранаар ... ? Биздин квартира бир кабат
жогору

4. Вместо точек поставьте в зависимости от смысла *уйго*
или *уйдо*.

Анын абасы (байкеси, таякеси) азыр Ал ... күн сайын
келбейт. Бүгүн биз бардыгыбыз киного бардык, ... чоң энем
(таянем) менен Марат гана калды. Сен ... качан келесиң?
Мен ... отургум келбейт.

5. Дополните предложения по указанному образцу:
Горький кочосуно кандайча (кайсы жол менен) барсам
(чыксам, отсам) болот?

Мен кантип (кайсы жол менен) вокзалга ... ? Мен
автобустан аялдамасына ... ? Мен стадионго ... ?

6. Дайте утвердительные ответы на поставленные
вопросы. Үлгү: *Сенин квартираң жакшыбы? Ооба, менин*
квартирам жакшы.

Сиз досторунуздукунга тез-тез барып турасызбы? Сиздин
досуңуздун үйү чоңбу? Сиздин квартираныз эки бөлмөлүүбү?
Сиздин квартираныз экинчи кабаттабы? Шкафта китептер
көпкү? Сиздин ата-энеңиз үйдөбү?

7. Превратите следующие предложения в
вопросительные. Үлгү: *Аш үй жарык - Аш үй жарыкпы?*

Бул сенин досторундун адреси. Силер Москвада тааныш-
тыңар. Ал өзүнүн курбусуна (тентушуна, курдашына) тез-
тез барып турат. Бул беш кабат үй. Столдо көп китеп жатат.

8. Ответьте на вопросы, пользуясь текстом урока.

Валя кайда (кай жерде, кайсы жерде) турат? Ал курдашы
менен кайсы жерде таанышыптыр? Валя курдашын кайда ча-
кырды? Валянын квартирасы кандай? Валянын эне-атасы
кайда эле?

9. Поставьте вопросы к выделенным словам: Үлгү: Алар менин курдашым менен *Москвада*, таанышыптыр. Менин курдашым менен кайдан (кайсы жерден) таанышыптыр?

Эжемдин (синдимдин, карындашымдын) квартирасы *эки бөлмөлүү*. Дима өзүнүн жаңы *квартирасын* көрүп жатат. Аш үйү *чоң жана жарык*. Анын эжеси (карындашы) *ини мен* кайтты (келди, кайтып келди).

10. Ответьте на вопросы, используя слова, данные в скобках.

Сиздин досуңуздун квартирасы кайсы жерде (кайда)? (үчүнчү кабатта, бир кабат жогору). Иш столунда эмне жатат? (көп китеп, карындаш, фото-сүрөт). Аш үйдөн эмнени көрүп турасыз (үстөл, орундуктар).

11. Прочтите диалог 1 и переведите его на русский язык с помощью словаря. Запишите в свой словарь новые слова и выражения.

12. Составьте предложения по образцу: *Менин үйүм мектептен көп алыс эмес (менин үйүм мектепке жакын)*.

Институт менин үйүмдөн Эки бөлмө аш үйдөн Мектеп биздин клубдан

13. Заполните пропуск подходящими по смыслу словами: ал жерде; автобус менен; Бөкөнбаев көчөсүндө.

Мен N 35 (номер отуз бешинчи) ... вокзалга барам. Саат 12 (он эки) болуп калды, биз ... болушубуз керек. Биз ... турабыз.

14. Переведите на кыргызский язык следующие предложения.

Они получили квартиру? Квартира большая? Вы въехали уже в новую квартиру? Они обставили ее? Кухня светлая и большая?

15. Прочтите диалог 2 и переведите его на русский язык с помощью словаря. Выпишите новые слова и выражения в свой словарь.

16. Используя словарь, а) опишите свою квартиру; б) встречу с другом; в) мебель в своей квартире.

Окуу жана түшүнүгүн айтып берүү үчүн текст

Лениндин квартирасы

Биз Лениндин квартирасында болдук. Кичинескей коридордогу кийим илгичте Лениндин таягы илинип турат. Кичинескей, таза бөлмө анын уктоочу бөлмөсү, ошондой эле иш кабинети болгон.

Үстөлдүн үстүндө немецче-орусча сөздүк жатат. Аны карындашы Мария Ильинична туулган күнүндө ага белек кылган. Шкафта Маркстын немец тилиндеги чыгармаларынын жыйнактары турат. Дубалды бойлоп темиң керебет, ага катар (анын катарында) китеп шкафы, үстөл Дубалда сүрөт илинип турат, анда Ленин жана Надежда Константиновна Крупская. Бул квартирада дагы бир кызыктуу бурч бар: аш үй. Ал жерде Ленин көп жолу тамак ичкен. Бул мештин жанында Ленин Свердлов жана башка жолдоштору менен көп жолу ангемелешкен

таяк - трость

ошону менен бирге (ошондой эле) - в то же время

туулган күнү - день рождения

чыгармалардын жыйнагы - собрание сочинений

меш - печь, плита

көп жолу (нечей ирет, мертебе) - не один раз

Задание. Прочтите текст, переведите его, ответьте затем письменно на следующие вопросы:

1. Лениндин квартирасынын коридорунда эмне илинип турат?

2. Анын кабинетинде кандай буюмдар бар?

3. Бул квартирада дагы кандай кызык буюмдар бар?

Сабактын тематикалык создугу

аш үй - столовая (в квартире) кийим илгич шкаф - пла-

бөлмө - комната

ванналуу бөлмө - ванная

~~таний шкаф~~
китеп шкафы - книжный

шкаф - книжный
көчүү - передвижение

даараткана - туалет

жарык - светлый

иш үстөлү - письменный стол

кабат - этаж

керебет - кровать

үстөл - стол

муздаткыч - холодильник

өрүндүк - стул

тамактануу үстөлү -
обеденный стол

терезе - окно

уктоо бөлмөсү - спальня

жасалга - обстановка

(в значении интерьер)

3 - сабак

Тема: Менин жумуш күнүм

Текст: Жумуш күнү башталды

Күнүгө саат жетиде ойготкуч саат шыңгырайт.

Менин энем эчак эле туруп кеткен. Анын жумуш күнү эртерээк башталат. Ал эртең мененки тамакты даярдайт: чай кайнатат жана бутерброд жасайт. Андан кийин өзү тарбиячы болуп иштеген бала бакчага барат.

Атам да турду. Ал ванналуу бөлмөдө сакал-мурутун алып жатат. "Бейпил таң, ата!" - деп мен аны менен саламдашам. "Бейпил таң, Володя!" - деп ал мага жооп берет. Мен үналгы коюп, бөлмөнү желдетип, төшөгүмдү жыйнайм. Гимнастика жасагандан кийин ванналуу бөлмөгө жөнөйм. Атам болсо, эчак дапдаяр. Биз эртең мененки тамакты ичебиз. Шашылышка туура келет, анткени атам кечигип кала турган. Ал жумушунда (ордунда) саат тогузда болушу керек. Менин институтум үйгө жакын эле жерде. Окуу экиге он беш мүнөт калганда башталат, бирок мен көп жумушту эртең менен бүтүрүп коюу үчүн эрте турам.

Биздин үйдүн оокатын (ишин) энем жүргүзөт, бирок биз ага жардамдашабыз. Мисалы: атам иштен кийин дүкөндөн керектүү нерселерди сатып ала келет. мен үйдү жыйнаштырам. Кечинде бардык үй-бүлө чогулабыз. Биз же телеберүүлөрдү көрөбүз, же китеп окуйбуз. Энем болсо бир нерсе тигет же түймө түйөт. Кечки саат тогуз жарымда акыркы кабарларды угабыз. Саат он бирде атам үналгыны

уура. Саат он бирден он беш мүнөт өткөндө бардыгыбыз жатабыз. Өз убагында жатуу керек, анкени эртең менен жаңы жумуш күнү башталат.

көзүңүздү ачыңыз, ойгонуңуз - откройте глаза, проснитесь
менин энем эчак эле туруп кеткен - моя мама дано уже
встала

дапдаяр болуу - быть совершенно готовым
эртең мененки тамакты азырлөө (даярдоо) - накрывать стол
для завтрака

жетиден жыйырма мүнөт отту - 20 минут восьмого
тогузга он мүнөт калды - без десяти девять
экиге он беш мүнөт калды - без пятнадцати два
тогуз жарым - половина десятого
он экиге беш мүнөт калганда - без пяти двенадцать

ДИАЛОГ I

Студенттик жатаканада

Гүлнара: Саат канча болду, Лена? Менин саатым токтоп калыптыр.

Лена: Тогуздан он беш мүнөт өттү.

Гүлнара: Ошончо кеч болуп кеттиби? Сенин саатың алдыга кетип калган эмеспи (жокпу).

Лена: Жок, ал туура жүрөт.

Гүлнара: Анда мен шашылышым керек. Мен саат 12 (он экиде) институтта болушум керек.

Лена: Сенин али убактың көп.

Гүлнара: Мен бөлмөнү жыйнаштырып (тазалап) коюшум керек.

Лена: Сен кечинде эмне кыласың?

Гүлнара: Эчтеке. Мен кечки саат алтада кайтып келем. Бүгүн үналгыдан "Евгений Онегин" операсы берилет. Мен ал операны угамын.

Лена: Билесиңби, мен сениңкине (сага) келемин. Албетте, эч нерсе тоскоолдук кылбаса.

Гүлнара: Кел, сага ылайык келсе (шартың болсо). Кечинде мен жалгызмын. Нургүл болсо бүгүн конокко (мейманга) барат.

Лена: Чечтик, Мен сага саат жетиде (7) келемин. Кеч эмеспи?

Гүлнара: Жок, спектакль саат жетиден (7) отуз (30) мүнөт өткөндө башталат.

бир нерсе кылууга (иштөөгө) ниеттенүү - намереваться что-либо сделать

эгер эч нерсе тоскоолдук (кедерги) болбосо - если ничего не помешает

сага ыңгайлуу убакта кел - приходи, когда тебе угодно

саат токтоп турат - часы стоят

саат токтоп артта калыптыр - часы отстают

саат алдыга кетип калган эмес, туура жүрүп жатат - часы не спешат, ходят верно

ДИАЛОГ 2

Асан: Ой, Эрмек аманбы? Кайда баратасың?

Эрмек: Бассейнге (көлмөгө).

Асан: Ой, бул сонун! Мунун баарына кантип жетишип жатасың? Жумуш, окуу жана спорт (дене тарбиясы). Менин алардын бардыгына жетишүүгө эрким жетпейт. Саат бешке (5) чейин иштеймин, кечинде болсо чарчап калгандыктан эч нерсеге көңүлүм келбейт.

Эрмек: Сен убактыңды туура бөлүштүрбөйт экенсиң. Мен күндөлүк (болжолдонгон) планды катуу кармайм. Менин да ишим көп. Мен эртең менен жетиде (7) турам. Он беш (15) мүнөттүк зарядкадан кийин өзүмдү сергек сезем. Тамактангандан кийин ишке (жумушка) жөнөйм. Эгер аба ырайы жакшы болсо, дагы он беш (15) мүнөт эртерээк туруп, фабрикага чейин жөө жөнөйм.

Асан: Аны мен дагы бир жолу аткара алам. Бирок менин убактым жок. Себеби, мен бир аз кечирээк тургандыктан шашылууга аргасызмын. А кечинде сен эмне кыласың?

Эрмек: Кечкирсин бош убакыт болсо үйдө дем алам (эс алам). Бир-эки саат эс алгандан кийин текшерүү иштеримди аткарам. Мен сырттан окуйт эмесминби. Жекшемби

...ү спорт (дене тарбиясы) менен ирешем. Жатаарда
30 мүнөтчө серүүндөйм. Он бир жарымда жатам.

Асан: Ой, сен азаматсың! Мен көп убактымды пайдасыз жоготом. Иштен (жумуштан) кийин курдаштарым менен көчөдө сандырактап жүрүп, убактымды кетирем (жоготом).

Эрмек: Убакыттын байкалбай өтүп кеткени өкүнүчтүү. Сен аны туура бөлүштүрүшүң керек. Мен сага жардам бере алам, сен макулсуңбу?

Асан: Албетте, кечинде мен сага (сеникине) келем. Макулдаштыкпы?

Эрмек: Макулдаштык. Кош (кайыр) Асан!

сен мунун баарын иштөөгө (жасоого, кылууга) кантип жетишип жатасың (үлгүрөсүң)? - как ты успеваешь все делать?

ага(аны иштөөгө) менин колум тийбейт (мойнум жар бербейт) - у меня руки до этого не доходят

менин ишим (жумушум) көп - у меня много дел

кандайдыр бир нерсени (пикирди, шартты, салтты) кармануу - придерживаться чего-либо

анткени (себеби, жүйөөсү) - дело в том, что ...

айкын бир ишсиз (жумушсуз) сандырактап жүрүү - болтаться без определенной цели

көз ачып жумганча (а-бу дегиче) - не успеешь оглянуться

убакыт зымырап өтүп жатат - время летит незаметно

сен макулсуңбу? - ты согласен?

макулдаштыкпы? - договорились?

азамат - молодец

Көнүгүүлөр

1. Прочтите 2-3 раза текст.

2. Переведите текст на русский язык, выпишите в словарики новые слова и выражения.

3. Дайте утвердительные ответы на следующие вопросы:

Сиз күнүгө эрте турасызбы? (Сиздин жумуш күнүңүз эрте башталабы? Сиз эртең мененки амакты үй-бүдөнүз менен

бирге ичесизби? Эртең менен зарядка жасайсызбы? Эртең менен сиз өз бөлмөүзүзгү жыйнайсyzбы (тазалайсyzбы)?

4. Переведите следующие предложения на русский язык.

Ал бул жерде саат беште (5) болду. Сабактан кийин ага анын досу келди. Чейрек сааттан кийин экөө тең кетип калды. Алар жыйырма (20) мүнөттөн кийин кайтып келишти.

5. Превратите следующие предложения в вопросительные:

Анын жумуш күнү (иши) эрте башталат. Сенин жеңең (таажеңең, таежең) саат жетиде (7) турат. Адам (байкем, таскем) өтө (эң) эрте турат. Балдар бөлмөнү серүүндөтөт. Эртең менен менин ишим дайыма көп.

6. Переведите на кыргызский язык следующие предложения.

Скажите, пожалуйста, который час? Без четверти шесть. Ваши часы идут правильно? Нет. Они спешат на одну минуту. Спасибо.

7. Ответьте на вопросы, пользуясь текстом.

Володянын үй-бүлөөсүнүн жумуш күнү качан башталат? Энең качан (саат нечеде) турат? Ал эртең менен эмне кылат? Энең эртең мененки тамактан кийин кайда барат? Анын кесиби эмне? Володя кайда окуйт? Анын үй-бүлөсү кечинде эмне кылат? Алар саат нечеде жатышат?

8. Прочтите диалог I и переведите его на русский язык.

9. Заполните пропуски подходящими по смыслу словами или выражениями: жумушка (ишке); биротоло (тапта-кыр)даяр; сейилдейбиз; сөзсүз.

Сенин апам ... качан барат? Мени ... күтүп тур, мен он (10) мүнөттөн кийин болом. Сен саат жетиде (7) ... болушун керек. Биз күнүгө кечинде ...

10. Составьте предложения из данных слов:

Мен, ар дайым, туруу (төшөктөн), эрте. Эртең мененки тамак, мага, даярдоо (камдоо), эне. Күндө эртең менен, жаңылыктарды, угам, үналгы, мен. Биздин саат сегизде (8), жумуш (иш) күнү, баштоо.

Прочтите диалог 2, переведите на русский язык.

1. Переведите на кыргызский язык.

Мой рабочий день начинается рано. Я просыпаюсь в половине восьмого, завтракаю и иду в институт. Занятия начинаются в 9 часов утра. С 9 до 3 часов я в институте. В 3 часа я иду домой. Я отдыхаю, затем помогаю матери по хозяйству. Потом читаю газеты, слушаю радио. Перед сном я час гуляю. Ложусь спать в 12 часов.

13. Используя словарь, а) опишите свой рабочий день; б) расскажите, как вы проводите время после работы.

Окуу жана түшүнүгүн айтып берүү үчүн текст

Мен уйку (үргүлөк) менен кантип күрөштүм.

Ох! Энем мени ойготуп жатканда (ойгото баштаганда) төшөктөн башымды көтөрө албай (уйкудан көзүм ачылбай) жаткан элем. Мен сол жамбашымдан оңго оодарылып, "коё турчу, дагы эки мүнөт" - дейм. Бирок, мен келмейинче мугалим сабакты баштабагандыктан, дайыма жанды кейиткен жеме башталат. Мен уйку менен күрөшө баштоом керек.

Эртең менен эрте саат алтыда (6) керебеттен ыргып турдум. Пижамамды чечип, терезени ачтым. Кулачымды жайып, кайра бүгүп, муштумумду түйүп, оң-солго шилтеп, оңго-солго секирип, денемдин уюганын жаздым. Тиземди бүгүп-жазып, терең дем алдым. Минтиш (бул) мага жагып калды. Таң эртең менен көнүгүү - бул өтө сонун. Тез муздак суу менен жуунуп, тишимди тазалап, кийиндим. Шымымды кийип жатканда, мени ойготом деп энем келип калды. Мен болсом ага "сен бүгүндөн баштап мени ойготом деп убара болбойсуң" - дедим.

ойготуу - будить

терезени ачты - распахнул окно

эки прет отуруп-туруу - пара приседаний

терең дем алуу - глубокий вдох

шымын кийүү - натягивать брюки

Задание. Прочтите текст, переведите его, письменно ответьте на вопросы:

1. Мен эртең менен ойготкондо эмне кылдым?
2. Эмне үчүн мен уйку менен күрөшмөк болдум?
3. Кийинки күн кандай башталды?
4. Мен энесме эмне дедим?

Азил

Кыйратып иштешти

Атасы иштен үйүнө кайтып келди. Анын кыздары астынан утурлап чуркап чыгышып, бүгүн эмне кылышканын (бүтүрүшкөнүн) айтып беришти.

- Мен идиш-аяктын баарын жууп чыктым, - деди улуусу.
- А мен болсом, аларды сүртүп чыктым, - деди экинчиси.
- А мен алардын бардыгын текчеге тизип чыктым, - деди үчүнчүсү. Анда эң кичүүсү:

- А мен болсом, сыныктарын жыйнадым, - деп чыйылдады.

чыйылдады - пискнула утурлап чуркап чыгуу -
выбежать навстречу

сыныктар - осколки текче - полка

аарчыды (сүрттү) - вытерла

Задание. Прочтите несколько раз текст, переведите его и перескажите затем по такому плану:

1. Атамдын иштен (жумуштан) келиши.
2. Бүтүрүлгөн иштер жөнүндө анын кыздарынын айтып берүүлөрү.

Сабактын тематикалык сөздүгү

ойготкуч саат - будильник идиш-аякты жууш - мыть
посуду

ойготуу - будить кийүү, кийиндирүү - одевать
сакал-мурутун алуу -
кийинүү - одеваться

бриться

келүү - возвращаться	кечигүү - опаздывать
т, чак, мезгил - время	сатып алуу - покупать
эми (азыр) - теперь	желдетүү - проветривать
күн - день	ойгонуу - просыпаться
дем алыш күн - выходной	иш (кызмат) оруну - место работы
күндүз - днем	жумуш күнү - рабочий день
көнүгүү (денени чыңдоо) - зарядка	иштөө (жумуш аткаруу) - работать
уктай баштоо - засыпать	эртең менен - утром
жууш - мыть	күнүгө эртең менен - по утрам
чечиндирүү - раздевать	саат - часы
чечинүү - раздеваться	бир сааттан кийин - через час, час спустя
кызмат (жумуш) - служба	тазалоо - чистить
чай салуу (демдөө) - заварить чай	тишти тазалоо - чистить зубы
туруу (ордунан, төшөктөн) - вставать	тигүү - шить
кызматка баруу - идти на службу	бөлмөнү жыйноо - убирать комнату
шашылуу, шашуу - спешить	бетти (өңдү) жууш (жуу-нуш) - умываться
жууш (кирди) - стирать	

4 - сабак

Тема: Жыл мезгилдери

Текст: Бүгүн айдын канчасы?

Мен календарга көз чаптырдым. Бүгүн 1-(биринчи) декабрь. Үч жумадан кийин, 22-(жыйырма экинчи) декабрда кыш башталат. Анын белгиси бардык жерде байкалат: көчөдөгү көлчүктөр муздап, кээ жерлерде анын үстүн муз каптап

калыптыр. Дарактардын жалбырактары таптакыр күбүлүп турат. Термометр нөлдөн 2-3 градус төмөн (суук) экендигин көрсөтүп турат. Кар али түшө элек, бирок суук. Кишилер жылуу кийимдерин кийинишкен.

Мен жайды жакшы көрөм. Сууга түшкөндү, сүзгөндү жана күнгө кактанганды жакшы көрөм. Жайында волейбол жана теннис ойноого, сейилге барууга, токойго же тоого чыгууга болот; негизгиси жайында студенттер үчүн каникул убагы. Былтыр мен каникулумду Казакстанда өткөрдүм. Биз колхозчуларга жардамдаштык.

Мага эрте күз дагы жагат. Өткүн (келгин) куштардын алды түштүктү карай учуп өтө башташат. Дарактардын жалбырактары болсо жашыл эмес, сары-ала, кызгылт, күрөң түспөлдөнөт. Ал мезгилде жер-жемиштер аябай көп: алмурут, жүзүм. Коон-дарбыздар да быша башташат.

Мен жерди басып калчуудай болгон, оор кара тумандуу жана суук шамалдуу кеч күздү жактырбайм. Жамгыр басыдайын дебейт.

Жаз деген алгачкы саамалык гүлдөрү менен көркөм: байчеческей, кызгалдак, жоогазын ж.б. Бирок мага көбүнчө жай жагат.

апта - неделя

күнгө күйүү, кактануу -
загорать

бардык жерде - повсюду

жагуу - нравиться

көлчүк - лужа

ала-була, чаар-ала - пестрые

тоңуп калуу - вастыть

бышып жетилүү - созреть

жылаңач турушат - стоят
голые

ар кайсы жерде - местами

нөлдөн төмөн - ниже нуля

каникулду өткөрүү -
провести каникулы

тоңуу, муздоо, үшүү -
мерзнуть

бир нерсеге кардар болуу -
нуждаться в чем-либо

ДИАЛОГ I

Телефон аркылуу сүйлөшүү

Кулубек: Алло, эне? Бу мен, Кулубескмин. Үйдө тынччылык-
пы?

Энеси: Аманбы, Кулубек! Бардыгы жакшы, тегиз аман-
эссенбиз. А сенин иштерин кандай?

Кулубек: Ыракмат, жакшы. Сочиде эң сонун экен. Жаз
келип калды. Жер көгөрүп, жемиш бактары гүлдөп,
канаттуулар сайрайт. Мимозанын гүлдөп турган маа-
лы.

Энеси: Эмне дейсиң, койчу! Биз жакта, Бишкекте, кар бирде
эрип, бирде жаап турат. Мен март айындагы биздеги
туруксуз аба ырайын жактырбайм.

Кулубек: Бул жакта чагылган жаркылдап, күн күркүрөп
турат экен.

Энеси: Деңизге (сууга) түшүүгө болобу?

Кулубек: Суу али муздак. Күндүзгү температура Өдөн 12
градус жогору. Мен тим эле күнгө кактанып, деңиз
суусу менен ванна алып жүрөм.

Энеси: Сен үйгө качан кайтасың?

Кулубек: Кийинки аптада (жумада). Мен сага Кавказдан
гүлдесте ала келем. Кош, көрүшкөнчө.

Энеси: Ыракмат.

Кулубек: Мен эми шейшембиде телсфон чалам. Кош, эне!

Энеси: Кош бол, балам!

бардыгы жайында (ордунда) - все в порядке
сенин иштерин кандай? - как у тебя дела?
сайроо - щесбетать

эмне дейсиң (койчу)? - что ты говоришь?

ишенич (ынаныш) кыйын (оңой эмес) - трудно поверить

-га (ге, -го, -гө) чейин көп бар - ещо далеко до ...

мөндүрлүү жаан (жамгыр), нөшөр - гроза

чагылган - молния

күндүн күркүрөшү, күн күркүрөө - гром

чынбы (аныкпы)? - действительно (правда)?
кыйла эле суук (муздак) - довольно холодный
туруксуз - непостоянный
деңиз суусунан ванна алуу - принимать морские ванны
сенин бул ыкласың сонун го (өтө жакшы, сылык ыклас) -
очень мило с твоей стороны

ДИАЛОГ 2

Володя: Алло, Петя. Сен бүгүн футболго келесинби?

Петя: Жаандабы?

Володя: Ой, жолуң болгур! Анык спортсмен аба ырайынан да коркобу.

Петя: Быйыл анык жай да боло элек. Күн алыс жамгыр жаайт, күн арандан зорго 2-3 саат тиет, анан кайра муздак жамгыр жаайт.

Володя: Ооба, быйылкы жай былтыркыдай эмес. Бирок сендей үлбүрөк (үлпүлдөк) эмесмин. Ошентип, сен биздикине келесинби?

Петя: Жок, көңүлүм келбейт. Башка бир убакта бараармын.

ойлоп да койбоймун - и не подумаю

күн бүркөк - непогода

а мен болсом - что касается меня...

үлбүрөк (үлпүлдөк) - неженка

көңүлүмдү бузуу - испортить настроение

көңүлүм келбейт (каалабайм) - мне не хочется

балким (мүмкүн) - вероятно

Көнүгүүлөр

1. Прочтите текст 2-3 раза

2. Переведите текст на русский язык с помощью словаря.

Новые слова и выражения выпишите в свой словарь.

3. Прочтите следующие фразы по-кыргызски: 2 декабря, 3 марта 1989 года, 15 апреля 1968 года.

4. Переведите на кыргызский язык следующие предложения.

Сегодня 14 апреля. Какое сегодня число? 25 февраля начинаются зимние каникулы. 8 марта - Международный женский день.

5. Превратите следующие предложения в вопросы-ответы. **Үлгү: Бүгүн 15-(он бешинчи) март. Бүгүн он бешинчи мартпы (марттын он бешиби)?**

Кечээ кар түштү. Бүгүн аба ырайы жакшы. Эртең менен күн жаркырап тийип турду. Жай жылуу болду. Кыш биздин жерде аяздуу (суук) болот.

6. Пользуясь с текстом урока, ответьте на следующие вопросы.

Бүгүн айдын нечеси? Нече (канча) күндөн кийин кыш башталат? Дарактар кандай? Термометр канча градусу көрсөтүп турат? Кишилер кандай (эмнелерди) кийиништи? Эмне үчүн жай жагат?

7. Прочтите диалог 1 и переведите на русский язык.

8. Дополните предложения подходящими по смыслу словами и выражениями: чындап; айылда (кыштакта); күнгө күүдүк (кактандык); эң сонун.

Мен жайында ... эс (дем) алдым. Аба ырайы ... элс. Биз сууга түштүк жана ... Мен үйгө ден соолугумду ... келдим.

10. Дайте утвердительные или отрицательные ответы на следующие вопросы.

Тоодо көңүлдүү болдубу? Быйыл кар калың түштүбү? Сизге кыш жагабы? Сизге аяз жагабы?

11. Переведите следующие предложения на кыргызский язык.

В прошлом году я отдыхал в Сибири. Погода часто была дождливой. Но мы не скучали: ходили в лес за грибами и ягодами, косили сено в солнечные дни.

12. Ответьте на вопросы, используя слова, данные в скобках.

Кыргызстанда күз качан башталат? (сентябрь). Жазгысын Бишкекте жылуу болобу? (дайыма). Мөмө жемиш бактары качан гүлдөй батайт? (апрелде).

13. Составьте предложения из следующих слов и словосочетаний: жылуу, кыш, кийүү (кийинүү), кийим, кишилер (адамдар, эл); тоо, лыжа, эртең, мен, тебүү, баруу; аба ырайы, жазында, жылый баштайт; күн, бүгүн, жылуу болду.

14. Прочтите в лицах диалог 2 и переведите его на русский язык.

15. Переведите на русский язык следующие предложения.

Сиз өзүнүздү кандайча сезип турасыз? Ушундай аба ырайында? Күзүндө жалбырактардын ыраңы кандай болот? Былтыр сен каникулду кайда (кайсы жерде) өткөрдүң эле?

16. Пользуясь словарем, а) опишите сегодняшнюю погоду; б) лето, весну, осень, зиму в вашем регионе.

Окуу жана түшүнүгүн айтып берүү үчүн текст

Кымбаттуу досум! Мен бир аптадан (жумадан) бери Одессадамын. Мында мага бардыгы жагат: 'шаары, калкы (адамдары, кишилери), аба ырайы, баарынан да - деңизи. Күнүгө пляжга барамын, аба ваннасын алам, күнгө кактанам (күйөм), сууга сүзөм (чабак урам), кайыкка түшөм. Мен бул жерде жакшынакай (татынакай) студент кыз менен тааныштым. Сен бизге качан келесиң? Жакында көрүшүүгө үмүт кылып (жакында кездешүүгө ишенип) көп жазбаймын.

Сенин досуң Асанбек. Он бешинчи август, 1988 жыл.

Задание. Прочитайте текст, переведите его, потом дайте письменные ответы на вопросы.

1. Асанбек кайда болду (кайда эле)?

2. Одессада ага эмне жагат?

3. Анын каты кайсы күнү (неченчи числито) жазылыптыр?

Азил

Аба ырайынын ишенимдүү (ынандыраллык) жышааналары (белгилери).

Быйыл аба ырайы бир жолу да барометрге баш ийгиси келбеди. Ошондуктан барометрдин жанына эбак (эчак) ойлонуп табылып, бирок унутулуп калган аргамжыны жайгаштырууга туура келди. Ал болсо жөнөкөй эле аргамжы (жип) эле. Андан төмөнкүдөй түшүнүк алууга болот:

Аба ырайы эң сонун - жип кургак болсо

Жамгыр - жип суу болуп калса

олмө (туруктуу эмес) - эгер жип бирде кургак,
бирде суу болсо

Желаргы - эгер жип ары-бери желбиреп кыймылдап турса

Аяз - эгер жип тоңуп (муздап) калса

ишенимдүү - надежный

жышаан, белгилер - приметы

аба ырайынын болжолдуу маалыматы - прогноз погоды

Задание. Прочитайте несколько раз текст, переведите его
и постарайтесь пересказать по такому плану:

1. Аба ырайы жана барометрдин көрсөткүчтөрү.

2. Аба ырайы жөнүндөгү ырым-жырымдар ынан-
дырарлыкпы?

Сабактын тематикалык сөздүгү

дарбыз - арбуз

аба ырайынын болжолдуу
маалыматы - прогноз
погоды

гүлдесте - букет

былтыр (былтыркы жылы) -
в прошлом году

ным, суу болгон - мокрый
леңиз - море

байчечекей - подснежник
жаратылыш (табият) -
природа

желаргы - ветренный

салкын - прохладный

аба - воздух

өсүү, жогорулоо - расти

аба ваннасы - воздушная
ванна

гүлдөө - расцветать

жүзүм - виноград

жарык болуу, тийүү (күн)
светить

жыл - год

кар - снег

жыл мезгили - время года

күн - солнце

токтоо (басылуу) -
прекратиться

бышкан (жемиш) - спелый

коон - дыня

эрүү - таять

үшүү (тоңуу), муздоо -
замерзать

жашылдануу - зазеленеть

муз аянт - каток

булут - облако

келгин куш - перелетная
птица

жалбырак - лист

муз - лед

шамал - ветер

кызгалдак - красный мак

жоогазын - тюльпан

түшүм - урожай

жемиш - фрукты

суук - холод

гүлдөр - цветы

жамгыр, жаан - дождь

жамгыр (жаан) жаап жатат -

дождь идет

шамал болуп турат (шамал
согуп турат) - дует ветер

коньки тебүү - кататься на
коньках

аба ырынын маалыматы -
сводка погоды

мелүүн (аба ырайы) - мягкий
(с погодой)

5 - сабак

Тема: Шаарга сейил

Текст: Шаар

Менин досум шаарда сейилдөөнү жакшы көрөт. Жекшембиде (жекшемби сайын) саат он экилерде мага келет, анан экөөбүз шаарга сейилдөөгө жөнөйбүз. Мына биз Ала-Тоо аянтындабыз. "Ала-Тоо" кинотеатрынын жана Тарых музейинин жанынан өтөбүз да, "Революция каармандары" эстелигинин жанына барабыз. Театрга кирели деп ойлодук. Бүгүн Г. Ибсендин "Нора" деген пьесасы жүрүп жатыптыр, бирок билет жок экен. М. Фрунзендин музейинде дайыма эл көп, өзгөчө жекшемби күндөрү. Биз эмен багын аралап сейилдейбиз. Совет бийлигин орнотуу күрөшүндө курман болгондордун эстелигине келдик.

жолго чыгуу - отправиться в путь

асманда (көктө) кенедей да булут жок - на небе ни облачка
айла жок - ничего не поделаешь

ДИАЛОГ I

убалык студент): Мен Бишкекте бир нече саат болوم. Айтыңызчы, кичи пейилдикке, мен силердин шаарыңардан эң алды менен эмнелерди көрүүм керек.

Сапар: Ала-Тоо аянтын, филармониянын имаратын, Жеңиш аянтын, Эмен багын.

Мигель: Жеңиш аянтына кантип (кайсы жол менен) барамын?

Сапар: Жакын эле, беш мүнөттө жетип барасыз.

Мигель: Филармония бул жерден алыспы (ыраакпы)?

Сапар: N 38 (номер отуз сегизинчи) же N 7 (номер жетинчи) автобус менен Шаардык аткаруу комитетине чейин баруу керек.

эң алды менен - в первую очередь

-га, -ге, -го, -го, -ка, -ке, -ко, -кө чейин кантип барамын? - как мне пройти до ...

... үчүн ыраакмат - спасибо за ...

ДИАЛОГ 2

Ажыбай: Кечиресиз, мен бул жердик эмесмин, ошондуктан бир аз адашып калдым. Мейманканамды издеп жүрөм. Ал ушул жакын жерде эле болушу керек.

Валя: Ооба, мында жакын жерде "Кыргызстан" мейманканасы. Сиздин мейманкананыздын аты эмне?

Ажыбай: Мен унутуп койдум.

Валя: А сиздин мейманкананыз кайсы көчөдө жайгашкан?

Ажыбай: Менин эсимде жок. Бирок мейманкананын жанында театр бар эле.

Валя: Ал "Кыргызстан" мейманканасы турбайбы. N 28 (номер жыйырма сегизинчи) же N 4 (номер төртүнчү) автобус менен баруу керек.

Ажыбай: Чон ыраакмат.

Валя: Эч нерсе эмес.

бир аз адашып калыптырмын - немного заблудился
ал ушул аралыкта (жакын эле жерде) болушу керек (ыктымал) - она должна быть где-то недалеко.

мен ошончолук алыс кетип калыптырмынбы? - как я ушел так далеко?

эч нерсе эмес - не стоит благодарности

Көнүгүүлөр

1. Прочтите текст 2-3 раза вслух.

2. Переведите текст на русский язык с помощью словаря. Слова и выражения выпишите в свой словарь.

3. Сравните:

Жеңиш аянты - площадь Победы

Горький көчөсү - улица Горького

4. Переведите следующие выражения на русский язык:

Киров көчөсү, Ломоносов атындагы университет, Горькийдин эстелиги, Ала-Тоо аянты, Сатылганов атындагы филармония, опера жана балет театры, Фрунзе музейи.

5. Поставьте в нужной форме слова, заключенные в скобки:

Биз (башкы почтамт) жанынан өтөбүз. Мен (вокзал) жанынан өтөм. Маршрут таксиси (магазин) жанынан өтүп кетти. Ал (аптека) жанынан чуркап өттү.

6. Переведите следующие предложения на русский язык:

Кечээ мен сенин досунду кезиктирдим (досуна учурап, жолугуп калдым). Ал иштен чыгып келе жатыптыр. Биз "Россия" кинотеатрынын жанына туруп жарым саат сүйлөштүк. Анан (андан кийин) мен сүйлөшүү түйүнүнө (түйүнүн көздөй) кеттим.

7. Ответьте отрицательно на следующие вопросы.

Сиз өз шаарыңызды жакшы билесиңби? Фрунзе музейинде болгонуңузга көп болдубу? Балдарыңыз менен циркке барып турасызбы? "Саякат" мейманканасынын имараты сизге жагабы?

8. Превратите повествовательные предложения в вопросительные.

Мага менин аталаш бир тууганым келиптир. Биз ал экөөбүз шаарга бардык. Сүрөт искусство музейинде, Жеңиш аянтында болдук. Бир тууганымша шаар жагып калды (шаарды жактырды).

9. Ответьте пользуясь текстом, на следующие вопросы:

Биз кайда (кайсы жакка) жөнөйбүз? Шаардын борборунда эмне бар (эмне жайгашкан)? Биз кайсы эстеликтин жанына келебиз? Бүгүн драмтеатрда эмне (кайсы оюн) болот? Кайда көрүүчүлөр (баргандар) көп болот.

10. Прочтите диалог 1 и переведите его на русский язык.

11. Переведите на русский язык диалог 2.

12. Пользуясь словарем, опишите: а) свою улицу, город; б) свой путь на работу или в институт; в) назовите достопримечательности вашего города.

Окуу жана түшүнүгүн айтып берүү үчүн текст

Кечээ мен силердин шаарда адашып калдым (кеттим). Мен бул жерде мурда болгомун, бирок андан бери он жыл болуп калды. Анда бул жерде көп кабат үйлөр, дүкөндөр жана кинотеатрлар жок эле. Шаар аябай өзгөрүптүр. Эми мен кандайча баамдар алар экенин? Мен өзүмдүн эски досумду көрөйүн дедим эле. Ал Ленин көчөсүндө жашайт. Мен суроо менен милиционерге кайрылдым. Ал кандайча барууну түшүндүрүп берди. Он мүнөттөн кийин досумдун татынакай бөлмөсүндө отуруп калдым.

мурда бул жерде болгомун - здесь раньше бывал
мындан 10 (он) жыл мурда - 10 лет тому назад
өзгөрүлүптүр - изменился

суроо менен кайрылуу - обратиться с вопросом

Прочитайте текст, переведите, ответьте затем письменно на следующие вопросы:

1. Мен силердин шаарыңарда качан болдум эле?

2. Шаар анда кандай эле?

3. Мен досумдун үйүн кантип таап алдым?

Азыл

Эки дос театрды көздөй шашылып калышты. Алар көчөнүн кесилишинен өтүшү керек эле, бирок кызыл жарык күйгөндүктөн токтоп калышты. Павел кызыл жарык күйүп турса да, көчөдөн өтүп кетүүнү чечти. Ага милиционер жакындап келип: "Жолдош, артка кайтыңыз. Сиз көчө өтмөлүгүнөн

өтүү эрсжесин буздунуз" - деди. Павел артына кайтууга аргасыз болду. Ошол мезгилде жашыл жарык күүдү, Борис көчөдөн кадыресе өтүп кетти. Павел светофорду караса, кайрадан кызыл жарык! Эми ал чындап эле театрға кечикти! " Акырын жүргөн араба менен коёңго жетиптир" деген ылакап бекеринен чыккан эмес.

шашылышты - спешили
керек (зарыл) эле - надо было
ошондой болсо да (антсе да) - все-таки
кайрылуу (кайтып келүү) - вернуться
бекеринен эмес - даром

Прочитайте текст, переведите, перескажите его по следующему плану:

1. Павелдин кызыл жарык күйүп турганда көчөдөн өтүп кетүүгө аракетти.

2. Акырын жүргөн араба менен коёңго жетет.

Сабактын тематикалык создугу

имарат - здание

жол - путь

жаңы курулуштар -
новостройки

шаар, калаа - город

карап (көрүп) чыгуу -
осматривать

отуруу - садиться

эстелик - памятник

борбор - столица

аянт - площадь

көчө - улица

бир нерсенин жанынан жандап (кыйгач) өтүү - проходить
мимо чего-нибудь

алып баруу, түшүрүп (артып, жүктөп) алып баруу (мисалы:
киреге, машина, поезд ж.б. салып, жүктөп же адамды тү-
шүрүп алуу, жеткирүү, башкача айтканда жөө эмес) -
везти

суктануу, таң калуу - восхищаться

бийик үй (көп кабаттуу) - высотный дом

токтолуу (маал-маалы менен) - останавливаться

кюок үйү, мейманкана - гостиница

баруу - барып турганга минип) - сыхты
адаш - адашып баруу - заблудиться

6-сабак

Тема: Универмагда

Текст: Универмаг

Мен чоң универмагга дилгир болуп баргам. Бүгүн айлык күнү, ошондуктан соода кылууга жөнөдүм. Мени менен кошо менин жеңем (таажеңем) барды. Ал көптөн бери жазга көркөм костюм издеп жүрөт. Мага жаңы туфли жана чий калпак керек. Бөлүмдөрдө эл көп. Биздин кезегибиз дагы жетип калды. "Эмне алайын дедиңиз эле?" - деп сатуучу сурайт. "Кичи пейилдикке 48 (кырк сегизинчи) өлчөмдөгү костюм көрсөтүңүзчү" - дейт жеңем. "Из-издүүсүнөнбү, же чакмактуусунанбы?" "Тенир жалгагыр, бир түстүүсүнөн, көгүлтөр же ачык сүр болсун". Мен жеңемдин бир түстүү көгөлтүр костюмдуу болгусу келгенин билемин, Жеңем костюмду кийип көрдү. "Айтчы - дейт ал, - мага костюм кандай келди". Костюм ага туура келди, ошондуктан мен ага аны алууга кеңеш бердим. Биз кассага акча төлөдүк.

Эми бут кийимдер бөлүмүн көздөй жөнөдүк (бет алдык). Менин өлчөмүм 37. Мен кочкул-күрөң түстүү туфлини кийип көрдүм. "Сенин бутунду кыспайбы (сага тар эмеспи)?" - деп сурайт жеңем. "Жок, туфли мага чапчак".

ынтаа менен - охотно

мага керек - мне нужно

узакка чейин (көпкө чейин) туруу - стоять подолгу
соода кылууга (сатып алууга) жөнөө - идти за покупками
бир нерсени кийип көрүү - примерять что-либо
ыңгайлуу (дайыма жарактуу) кийим - практичная одежда
күн сайын (такай) кийүү үчүн - для каждого дня
сизге эмне керек? - что вам нужно?

из-издүүсүнөнбү же чакмактуусунанбы? - в полосочку или в клеточку?

мага кандай келет экен (кандай жарашат экен) - как сидит на мне?

костюм ага жарашат - костюм ей подходит

ДИАЛОГ 1

Кардар: Мен эркектердин көйнөгүн көрөйүн дедим эле.

Сатуучу: Сизге агынбы, сурунбу, же көгүлтүрүнбү?

Кардар: Мага эчкы сурун же көгүлтүрүн. Ал менин костюмума жарашат (ылайык, өндөш келет). Мен андай көйнөктөрдү витринадан көрдүм.

Сатуучу: Жаканыздын өлчөмү кандай (канча)?

Кардар: кырк (40).

Сатуучу: Мынакей көйнөк. Тилекке каршы бизде бирөө гана калыптыр.

Кардар: Мен аны алам. Ал канча турат?

Сатуучу: Он алты (16) сом.

Кардар: Бир кыйла кымбат экен.

Сатуучу: Ооба сиз туура айтасыз, арзан эмес. Бирок сапаты жакшы кездемеден. Кездеме кийгиликтүү.

Кардар: Мага чек жазып бериңиз.

ал менин костюмума жарашат (ылайык, туура келет) - она подойдет к моему костюму

сиздин жаканыздын өлчөмү кандай? - какой у вас размер воротника?

тилекке каршы - к сожалению

эң мыкты сапаттагы - самого лучшего качества

ДИАЛОГ 2

Китеп дүкөнүндө

Кардар: Айтыңызчы, сиздерде Чынгыз Айтматовдун "Кыяматы" барбы?

Сатуучу: Тилекке каршы жок.

Кардар: Өкүнүчтүү. Бүгүн эжемдин (карындашымдын) туулган күнү. Мен ага арзыбаган бир ыклас көрсөтөйүн дедим эле.

Сатуучу: Анда ал кишиге мына бул китепти алыңыз. Бул өтө кызык роман.

Кардар: Балким. Бирок, тилекке каршы, мен же авторун, же анын романын билбеймин.

арзыбаган бир ыклас көрсөтүү - сделать сюрприз
мүмкүн (балким) - возможно

өр

ите 2-3 раза текст.

Читайте его на русский язык с помощью словаря и выпишите слова и выражения.

3. Переведите следующие предложения на русский язык:

Менин аялыма костюм керек. Мага кыл торкодон кофта керек. Сага бул китеп керекпи?

4. Пользуясь образцом, дайте сначала утвердительный, а затем отрицательный ответ на следующие вопросы: Сиздин тумагыңыз барбы? Ооба, менин тумагым бар. Менин тумагым жок.

Сенин убактын барбы? Бул универмагбы? Ольга костюм сатып алабы?

5. Превратите следующие предложения в вопросительные.

Дзержинский аянтындагы универмагда ар түрдүү бөлүмдөр бар. Кыз жаңы көйнөккө сүйүүдү. Биздин дос модалуу пальто алды.

6. Пользуясь текстом, ответьте на следующие вопросы:

Универмагдын прилавкасындагы товарлардын молдугуна кубанабызбы? Ал универмагга ким менен барды? Жөнөсү эмне издеп жүрдү эле? Жөнөсү кандай костюм тандап алды? Бут кийимдер бөлүмүнөн кандай түстөгү туфли кийип көрдү? Баш кийим бөлүмүнөн эмне сатып алышты?

7. Прочтите диалог 1 и переведите его на русский язык:

8. Переведите следующие предложения на кыргызский язык:

Он рассказал нам много интересного. Есть ли у вас что-нибудь новое? Что нового? Ничего особенного. Что нового в городе?

9. Дополните предложения подходящими по смыслу словами и выражениями: сатып алгандарыбызга, эл (киши) көп, бут кийим, такалуу кочкул-күрөң туфли, универмагга.

Биз ... бардык. Универмагда дайыма Алар көйнөк костюм, ... кийип көрүшөт. Мен ... кийип көрдүм. ... канагаттанып, үйгө кайтып келдик.

10. Ответьте на вопросы, используя выражения данные по-русски: сидит на мне; ей очень к лицу; в моде.

Жаңы кийим мага кандай жарашат экен? Жаңы шляпа (чий калпак) ага жарашабы? Эмнеге сен сур шляпа кийесиң?

11. Спишите. Переведите прилагательные, данные по-русски:

(Новый) көйнөк жакшы жарашат. (Высокий) такалуу туфли сатып аласыңбы? Мен өзүмө (серый) кофта сатып алдым.

12. Используя тематический словарь к уроку, дайте ответы на следующие вопросы:

Кооз (көркөм) көйнөктү кайдан (кайсы дүкөндөн) сатып алууга болот? Универмагдын прилавкасынан эмнелерди көрүүгө болот? Бут кийимдер кайсы жерде жайылып коюлган? Сатып алынган буюмдар үчүн акчаны кайда төлөөгө болот (төлөө керек)?

13. Прочтите диалог 2 и переведите на русский язык.

14. Переведите на кыргызский язык словосочетания: летняя шляпа, зимнее пальто, спортивные ботинки, дамские туфли, шерстяная кофта, модный костюм, серый плащ.

15. Используя тематический словарь к уроку, расскажите: а) о вашем посещении универсама; б) о своих покупках в магазине

Окуу жана түшүнүгүн айтып берүү үчүн текст

Универмагга баруу

Жолдошума лаборатория жумуштары үчүн халат керек эле. Биз универмагга бардык. Биринчи кабатта "Тигилүү кийимдер" деген жазууну окуп (көрүп), ошол жакка бет алдык.

"Кичи пейилдикке, сиздерде эркектердин 50 өлчөмүндөгү жумуш халаты барбы?" - деп, жолдошум сатуучу аялдан сурады. "Халаттар бар", - деп сатуучу аял жооп берди. "Көрсөтүңүзчү, теңир жалгагыр". Ага сатуучу аял чек жазып берди. Анан ал кассага акча төлөп, халатты "тескөө жана сатып алынган буюмдарды колго берүү" бөлүмүнөн алды.

Биз "Биринчи тор буюмдар" бөлүмүнүн жанынан өтүп бара
жеттик. Жолдошум байпак сатып алууну чечти. Ал жерден
биз төмөнгө түштүк. "Кеңсес товарлары" бөлүмүнөн
автокалем, дептер сатып алдык. Ошондон кийин биз үйгө
карай (үйдү көздөй) жөнөдүк.

акча жаздырып алуу - выписать денег
тескөө жана сатылган буюмдарды колго берүү бөлүмү -
отдел контроля и выдачи покупок

Задание. Прочитайте текст, переведите его, письменно
ответьте на следующие вопросы:

Биз универмага эмне үчүн бардык? Биз кайсы бөлүмгө
бет алдык? Жолдошум халатты кайдан алды? Ал
универмагдан дагы эмне сатып алды?

Шүкүрчүлүк!

Кардарларды тейлеген жаш, ыйманы жылуу сатуучу кыз
иштеген дүкөнгө бир салабаттуу мырза кйрет.

Сатуучу кыз: Мен Сизге жашылча консервасын сунуш
кылсам кандай? Биз бүгүн Болгариядан эң сонун
калемпир алдык.

Кардар: Ыракмат, мага эч кандай ачуу жешке жарабайт.

Сатуучу кыз: Балким сизге конфет керек? Бизде ар кандай
сорттору бар.

Кардар: Ыракмат, көп таттууну жебейм.

Сатуучу кыз: Мырза балким сигараңы каалар? Бизде
сигаранын мыкты сапаттуусу бар.

Кардар: Ыракмат, мен чылым (тамеки) чекпейм (тартпайм).

Сатуучу кыз: Мен сизге жекшембиге карата шарап сатып
алыңыз деп кеңеш берем. Шарап кымбат эмес, бирок
мыкты.

Кардар: Ыракмат, мен ичимдик ичпейм.

Сатуучу кыз: Мырза, анда самын сатып алыңыз.

Ошентип салабаттуу мырза самын сатып алууга аргасыз
(мажбур) болот, анткени ал "мен жуунбайм" - деп айта ал-
байт эле да.

кардар - клиент,
покупатель

балким - может быть,
возможно

сунуш кылуу -
предложить

салабаттуу (калыбет)

мырза - солидный господин

Задание. Прочитайте текст, переведите, перескажите его по следующему плану:

1. Калыбет мырза дүкөндө.
2. Аны менен сатуучу кыздын сүйлөшүүсү.
3. Бир тоголок самын.

Сабактын тематикалык сөздүгү

буюм - вещь

витрина - витрина

өлчөм - размер

жака - воротник

акча - деньги

бакал - лавка

дүкөн - магазин

модалуу - модный

жагуу - нравиться

зарурат болуу, кардар болуу
- нуждаться

тейленүү - обслуживаться

бир түрдүү (гүлсүз) -
однотонный

чий калпак - шляпа

ачуу (калемпир) - острый
(персц)

таттуу (ширин) - сладкий

кымбат - дорогой

кымбат - дорогой

така, өкчө - каблук

бийик - высокий

жапыз - низкий

сапат - качество

кардар (сатып алуучу)
покупатель, клиент

из-из (из-издүү) - полосатый

сунуш кылуу - предлагать

тыш көйнөк - рубашка

кампа - склад

аяддар шляпасы (чий калпа-
гы) - дамская шляпа

эркектер шляпасы (чий кал-
пагы) - мужская шляпа

фетр шляпа (чий калпак) -
фетровая шляпа

кезек - очередь

төлөө, акча төлөө - платить

бешмант - пиджак

белек - подарок

сатып алуу - покупать

кездеме - ткань

чий калпак - соломенная шляпа

турат (сатылуучу буюмдун баасы) - стоит

сатуучу, дүкөнчү (аял, кыз) - продавщица

чапчак болуу, чак келүү - быть в пору

прилавка - прилавок

7-сабак

Тема: Тамак

Текст: Тамагыңар таттуу бөлсүн!

Бүгүн биздин жатакананын жанында жаңы ашкана ачылды. Жолдошум мени өзү менен бирге түштөнүүгө чакырды. Кең-кесири, жарык бөлмөдө таза клеснка менен жабылган үстөлдөр катарлашып турган экен. Биз эттүүщн, жанчылган картошкалуу котлета, салат жана клюква киселин заказ бердик. Акчаны кассага төлөдүк. Бош үстөл таап, кашык айры жана бычак алып келдик.

Биз тамактанып жатканда жаныбызга тааныш студент келди. Ал өзүнө украин боршун, кой этинен жасалган палоо жана как компот заказ берди. Биз ыракаттанып (жыргап) ичип бүткөндөн кийин буфетти көздөй жөнөдүк. Мен кечки чайга быштак жана таттуу нан алдым, а жолдошум болсо, өзүнө кечки тамакка бир банке балык консервасын алды.

бир нерсе заказ берүү - заказать что-либо
ыракаттанып (жыргап) тамактануу - с удовольствием
поссть

ДИАЛОГ I

Гоголдун эстелигинин жанынан биздин институттагы жолдошторубуз менен кездешип (жолугушуп, учурап) калдык.

- Силер кайдан? - деп сурашты алар.

- Жаңы ашканада болдук.
- Жакшы ашкана бекен?
- Жакшы. Эртең эртең мененки гамакты ичүүгө барабыз.

Азыр бизге окуу залына барып семинарга даярдануу керек. Кошкула (кайыр, кош, кош болгула, кездешкенче, көрүшкөнчө)! Ушул ашканага барууну сунуш кылабыз (кеңеш беребиз).

Биз коштошуп, бири-бирибиз менен ажыраштык.

бизге кетүүгө (жөнөөгө) мезгил (убакыт) жетти - нам пора ажырашуу (айрылышуу, тарап кетүү) - разойтись

ДИАЛОГ 2

Жекшембиде мен үй-бүлөм менен ресторанга барууну чечтим. Биз саат экиге келдик. Биздин официант бош үстөлгө отургузуп (ээрчитип барып), менюну алып келип, "эмне заказ бересинер?" - деп сурады.

- Кичи пейилдикке, биринчисине - кесме, экинчисине - котлет, закускага - бадыран салат, үчүнчүсүнө - кофе алып келиңиз.

- Эмнечесинер?

- "Ак-Суу" минерал суусу, алма ширеси барбы?

- Ооба.

- Бир бөтөлкө минерал суусун, бир бөтөлкө шире алып келиңиз.

Бир нече мүнөттөн кийин официант биздин заказды алып келди. Биз ресторанда ыракаттанып (жыргап) түштөндүк.

Биринчисине, экинчисине, үчүнчүсүнө - на первое, на второе, на третье.

Көнүгүүлөр

1. Прочтите текст вслух 2-3 раза.

2. Переведите его на русский язык с помощью словаря. Выпишите в свой словарь новые слова и выражения.

3. Запомните: бир стакан чай, бир чыны кара кофе.

4. Переведите на кыргызский язык следующие предложения.

На завтрак я выпил стакан чая и съел бутерброд с маслом. Дети любят выпить утром стакан молока. Дайте.

... , мне чашку черного кофе. Передай мне, пожалуйста, стакан кофе.

5. Дополните предложения словами, данными в скобках:

Биз түштө ресторандан ... (тамактануу). Мен бүгүн ... тамактандым (ресторан). Сен тамак ... алдыңбы (ичүү)?

6. Превратите следующие предложения в вопросительные.

Анын табити дайыма жакшы. Эртең менен алар же чай, же кофе ичишет. Жекшембиде Сара ресторандан түштөнөт. Анын кызы шокаладды жакшы көрөт.

7. Ответьте на вопросы, пользуясь текстом урока:

Жаңы ашкананы кайсы жерде (кайда) ачышты? Мени бул ашканадан түштөнүүгө ким чакырды? Түштөнүүгө эмнелерди заказ беришти? Тааныш студент эмне заказ берди? Биз буфеттен кечки тамак үчүн эмнелерди сатып алдык?

8. Дайте несколько ответов на вопросы, используя слова и выражения: бутерброд с сыром, яичница; стакан чая, чашка кофе; молочный суп, жаркое.

Эртең мененки тамакка эмне жейсиңер? Эртең менен эмне ичесиңер? Кандай тамакты жакшы көрөсүңөр (жактырасыңар)?

9. Прочтите диалог 1 и переведите на русский язык.

10. Переведите на кыргызский язык следующие вопросы. Завтракете ли вы дома утром? Что вы больше любите: горячий чай или холодную воду? Часто ли вы дома утром заходите в кафе? Любите ли вы овощной суп?

11. Прочтите диалог 2 и переведите на русский язык.

12. Ответьте на вопросы, пользуясь диалогом 2.

Жекшембиде үй-бүлөм менен кайда барууну чечтим? Биз ресторанта качан (кайсы убакта, кайсы мезгилде) келдик? Ресторанда бизди ким тосуп алды? Ал бизге эмне алып келип берди? Түшкү тамакка эмнелерди заказ бердик? Биз эмне ичтик?

13. Сабактын тематикалык сөздүгүнөн пайдаланып, кафеде убактыңарды кандайча өткөргөндүгүңөр жөнүндө айтып (сүйлөп) бериңиз.

Окуу жана түшүнүгүн айтып берүү үчүн текст.

Мен өтө эрте турам, ошондуктан эртең мененки тамакты дайыма өзүм даярдайм. Мен көбүнчө эки бутерброд жана бир стакан чай же кофе ичемин. Жумуш күндөрү ашканадан тамактанам, жекшемби күндөрү болсо, аялым жана балдарым менен ресторанга барам. Менин аялым жашылча сорпо, куурулган балыкты жакшы көрөт. Мен ачуу тамактарды ыракаттанып жейм. Кечки тамакты биз үйдөн ичезбиз.

эки бутерброд - пара бутербродов
ар түрдүү тамактарды берүү - подавать разные блюда
канагаттанып (ыраазылык менен) - с удовольствием
талапка көнүү (моюн сунуу) - подчиняться требованиям

Задание. Прочитайте текст, переведите.

Азил

Жакшы кеңеш

Жаңыдан жаза баштаган жазуучу Марк Твенге өзүнүн кол жазмасын жиберет. Марк Твен ага жооп берет: "Кымбаттуу мырза! Жаратылышты изилдөөчүлөр жазуучуларга балык жешти сунуш кылышат, анткени ал тамакта мээге пайдалуу фосфор болот (бар) экен. Бирок мен сизге азыр (ушу тапта) канча балык жеш керек экендигин айта албаймын. Бирок мен сизге кубанычтуулук менен кайтарып жиберип жаткан кол жазма сиздин башка чыгармаларыңызга окшош болсо, анда сизге орточо чоңдуктагы эки китти жесеңиз, зыян келтирбейт".

кол жазма - рукопись

жаратылышты изилдөөчү - исследователь природы
канагаттанып (ыраазылык менен) - с удовольствием
орточо кит - кит средней величины

Задание. Прочитайте текст, переведите, потом перескажите по следующему плану:

1. Жаңыдан жаза баштаган (үйрөнчүк) жазуучу.
2. Марк Твендин жообу.

Сабактын тематикалык сөздүгү

бышыруу - варить

жеш - есть

туз - соль

суусоо, чаңкоо - жажда

к - ужин

кечки тамак ичүү - ужинать
нан, токоч - хлеб
чайнек - чайник
чыны - чашка
жумуртка - яйцо
айры - вилка
даамдуу - вкусный, вкусно
тандоо, тандап алуу - выбор
ачкалык, карын ачтык -

голод

кыям - варенье
тамак - еда, пища
модалуу - модный
жагуу - нравиться
бөтөлкө - бутылка
тейленүү - обслуживаться
бир түрдүү (гүдсүз) -

однотонный

кезек - очередь
төлөө (акча төлөө) - платить
бешмант - пиджак
белек - подарок
сатып алуу - покупать
кардар (сатып алуучу) -
покупатель

сунуш кылуу - предлагать

из-из (из-издүү) - полосатый
берүү (дасторкөнгө алып
келүү) - подавать

куурлак - жаркое
аш болсун - на здоровы
ботко - каша
кашык - ложка
май - масло
эт - мясо
куюу - наливать
суусундук, суусун - напиток
бычак - нож
түшкү тамак - обед

ачуу - острый
калемпир - перец
пирог - пирог
кездеме, бөз - ткань
кесме - лапша
товар - товар
туфли - туфли

өлчөм - размер
тыш көйнөк - рубашка
чакыруу - приглашать
балык - рыба
жаңы, жаш - свежий
таттуу, ширин - сладкий

суусун кандыруу - утолять
жажду
тамак - пища, блюдо
зарурат болуу, кардар болуу
- нуждаться

8-сабак

Тема: Почтада

Текст: Почта

Жаңы жыл майрамынын алдында мен бир нече катты жазып алып, керектүү китептерди жана буюмдарды алып почтага бардым. Адегенде мен бандероль алган тешикчеге барып, китептерди ороп, таңып берүүнү сурандым. Анан мен дарегин жазып, марка үчүн акча төлөдүм, аларды почта кызматкери бандерольго жабыштырды (чаптады).

"Посылкаларды кабылдоо жана берүү" бөлүмүндө мен посылка бланкасын толтурдум. Ага мен даректи, адресаттын фамилиясын, атын жана атасынын атын толук жазып жана өзүмдүн дарегимди жаздым. Почта кызматкери посылканы таразага тартып (өлчөп), квитанция жазып берди. Мен акчасын төлөп, башка бөлүмгө жөнөдүм.

Майда буюмдарды - моюн жагоо, мээлей, авторучканы бааланма бандероль менен жибердим.

Ошентип, жаңы жылдык куттуктоону жиберүү гана калды. "Телеграмма кабылдоо" тешикчесинен бир нече бланка алып, ошол эле замат куттуктоо ачык каттарын өзүмдүн ата-эме, туугандарга жана досторума жазып жибердим.

ороп-таңып берүүнү сурануу (өтүнүү) - попросить упаковать толук аты - полное имя

бааланма бандероль - ценная бандероль

дарек - адрес

ДИАЛОГ I

- Мен телеграмма жибершим ксрек.
- Телеграммалар үчүнчү тешикчедө алынат.
- Кичи пейилдикке, телеграмма бланкасын бериңизчи.
- Кандай телеграмма үчүн - жөнөкөйбү же шашылышпы?
- Шашылыш үчүн.
- Мына бланка.
- Шашылыш телеграмма канча убакытта жетет?
- Эки саат.
- Ыракмат.

жөнөкөй телеграмма - простая телеграмма
шашылыш телеграмма - срочная телеграмма

ДИАЛОГ 2

- Айтыңызчы, мен бул китептерди Москвага жиберсе аламынбы?

- Албетте, сиз аларды бандероль менен жиберсе (жөнөтө) аласыз. Бериңиз, мен аларды ороп-танып берейин. Эми бандерольго дарегин жазыңыз.

- Бандероль канча турат?

- Кандайча жибересиз - жөнөкөйбү же заказ мененби?

- Жөнөкөй.

- Ал 2 сом болот.

заказ бандероль - заказная бандероль

Көнүгүүлөр

1. Прочтите текст вслух 2-3 раза.

2. Переведите его на русский язык с помощью словаря, выпишите новые слова и выражения в свой словарь.

3. Ответьте на вопросы, используя текст:

Жаңы жыл майрамынын алдында мен почтага эмне алып бардым? Адсгенде эмненин жанына бардым? Бандероль менен эмнени жибердим? "Посылкаларды кабылдоо жана берүү" бөлүмүндө эмне кылдым? Баалуу бандероль менен эмне буюм жөнөтүлдү?

4. Замените по образцу личные предложения безличными: Үлгү: *Маркалуу конвертти кайдан алсам болот?* - *Маркалуу конвертти кайдан алууга болот?*

Конверт жана маркаларды сиз почтадан алсаңыз болот. Мен шашылыш телеграмма жибергишим керек. Мындан сиз заказ каттарды жиберсе аласыз.

5. Слова, данные в скобках, поставьте в нужной форме:

Бул кат (Ленинград, менин досум) келди. Мен (Москва) тез-тез открытка алып турам. Кечээ (Киев) кат алдым. Катта атам (тууган) салам айтыптыр.

6. Поставьте вопросы, на которые отвечали бы следующие предложения:

Мен почтага шашып баратам, Мен эжеме (карындашыма) телеграмма жиберилишим керек. Кечээ биз бир тууганыбыздан телеграмма алдык. Маркалуу конверт 6 (алты) тыйын турат.

7. Переведите на русский язык следующие предложения:

Кичи пейилдикке, айтып коюнузчу, жакыныраак байланыш бөлүмү кайсы жерде? Байланыш бөлүмү мындан (бу жерден) көп алыс, Киев көчөсүндө. Сиз анын качан ачылаарын билбейсизби? Эртең мененки саат 8 (сегизде).

8. Расскажите о своей переписке, используя следующие слова и выражения: Кат жазышуу (кат жазышып туруу), ...дан (-ден, -дөн, -дон, -тан, -тен, -төн) кат алып туруу. Катка жооп берүү (жазуу). Куттуктоо телеграммасы, посылка, бандероль, ачык кат.

9. Прочтите диалог 1 и переведите на русский язык.

10. Напишите по образцу письмо другу (подруге).

Кымбаттуу Болот!

Жакында сенден кат (сенин катынды) алдым. Чоң ыракмат. Сенин өтүнүчүндү аткардым. Биздин үйдө бардыгы мурдагыдай (баштагыдай) эле. Жайында бүт үй-бүлөбүз менен Чолпон-Атага барабыз. Гуляга салам. Кош көрүшкөнчө. Кубат. 12 апрель, 1988 жыл.

11. Запомните образцы обращения в начале письма:

Артыкча (өтө) урматтуу жолдош Алымов!

Кымбаттуу уялаш! Сүйүктүү Сарагүл!

Урматтуу мырза Шмидт!

Айрыкча (өтө) урматтуу мырза директор!

12. Переведите следующие предложения на русский язык.

Күн сайын эртең менен почточу бизге газета жана каттарды алып келет. Бүгүн эртең менен ал мага бир нече кат берди. Каттын бирөө Киевдеги менин эски досумдан экен. Мен ошол катка жооп бергншим (жооп жазышым) керек. Мен чубалжыган узун каттарды жазганды жаман көрөм. Мен көбүнчө (дайыма, адетте) почта ачык каттарын жазам.

13. Прочитайте диалог 2 и переведите его на русский язык.

14. Спишите, поставьте слова, данные в скобках, в нужной форме.

Мен китептерди (Москва...) бандероль менен жөнөттүм. (Конверт...) досумдун дарегин жаздым. Кат (менин эжем...) келди. Биз (ата...) телеграмма алдык. Чоң энеме посылка менен алма (сал...).

Окуу жана түшүнүгүн айтып берүү үчүн текст

Бир жаш жигит каттарды сурап алма бөлүмү аркылуу алып туруучу. Күндөрдүн биринде ал заказ катты алуу үчүн почтага барды (кирди). Кат почтада жаткан экен, почта кызматкери катты бергиси келген жок, анткени жигиттин жанында (өзү менен) документи жок экен.

- Мен бул каттын сизге арналгандыгына (сиздики экендигине) көзүм жетпей турат. Сиздин, сиз экениңизди кайдан билем?

Жигит чөнтөгүнөн өзүнүн сүрөтүн сууруп чыгып, "эми менин чын элс мен экендигиме ишендиңизби дейм?"

Почта кызматкери сүрөткө көпкө чейин карап туруп. - Ооба, бул сиз экенсиз, - деди ал акырында. - Мына сиздин катыңыз.

сурап алма - до востребования
ишенбейм - не уверен
ишенем, үмүт кылам - надеюсь

Задание. Прочитайте текст, переведите его и ответьте письменно на следующие вопросы:

Жаш жигит каттарды кайдан алып туруучу эле? Ал үчүн почтодо кандай кат жатты эле? Эмне үчүн почта кызматкери ага арналган катты бергиси келген жок? Жаш жигит өзүнө арналган катты алуу үчүн эмне кылды?

9-сабак

Тема: Мейманкана (Конок үйү)

Текст: Мейманканада (Конок үйүндө)

Кымбаттуу ага!

Кечээ биздин топ Бишкекке келди. Бизди "Ысык-Көл" мейманканасына (конок үйүнө) жайгаштырышты. Ал ЭЧЖК-

дан көп алыс эмес (жанындагы) жаңы имаратты ээлсйт. Менин бөлмөм (номерим) 4-(төртүнчү) кабатта. Бөлмөнүн терезелери көргөзмө жакты карайт. Бөлмө көп чоң болбогону менен ыңгайлуу, таза жана жарык. Номерде телефон бар. Биринчи кабатында ресторан бар, биз андан эртең мененки, түшкү жана кечки тамакты ичебиз. Андан башка буюм-тайым сактагыч бөлмө, псчта, чачтарач, бакалдар жайгашкан. Ошол эле жерде келгендерди кабыл алуучу, жайгаштыруучу администратор бар. Мейманканада жакшы тейлешет (тейлейт) экен. Бардык туугандарга салам. Сенин уулун Виктор.

10-июнь, 1992-жыл.

ЭЧЖК (Эл чарбачылыгынын жетишкендиктеринин көргөзмөсү) - ВДНХ (выставка достижений народного хозяйства).

ДИАЛОГ I

Администратор менен сүйлөшүү (аңгемелешүү, маектешүү)

- Кичи пейилдикке, айтыңызчы сиздерде бош орун (номер) барбы (бар экен)?

- Ооба, бар. Сизге бир кишилик же эки кишилик керекпи?

- Мага бир кишилик бөлмө керек, мүмкүн болушунча ванна жана телефондуу.

- Бизде бардык номерлер ыңгайлуу. Сиз канчага (канча убакка) чейин болосуз?

- Эки апта (эки жума).

- Келгендигиңиз жөнүндөгү баракчаны толтуруңуз. Сиздин бөлмө үчүнчү кабатта. Номердин ачкычы мына.

- Ыракмат.

бош номер (бөлмө) - свободный номер
бир кишилик (эки кишилик) номер, (бөлмө) - номер на одного (двоих)

мында канчага чейин болосуз? (көпкө чейин болосузбу?) - как долго вы пробудете здесь?

ДИАЛОГ 2

Гейлегич аял менен сүйлөшүү

- Кичи пейилдикке, айтып коюңузчу, 309 (үч жүз тогузунчу) номер кайда?

- Ал сол жактан - үчүнчү эшик. Бул ванна. Мында даараткана. Телефон үстөлдүн үстүндө. Эгер сизге бир нерсе керек болсо, телефон чалыңыз.

- Жакшы, ыракмат. Мага костюм менен тыш көйнөгүмдү тасмалдап (таптап, үтүктөп) алуу керек.

- Мен аларды алып кетейин. Бир сааттан кийин даяр болот.

- Мен азыр шаарга чыгып кетем. Эгер мени кимдир-бирөө сурап калса, кечки саат 9 (тогуздан) кийин болот (келет) деп айтып коюңуз.

- Жакшы. Мен айтып коём. Дагы кандай - тапшырмаларыңыз бар?

- Болду го дейм. Ыракмат. Эртең эртең менен саат жети жарымда ойготуп коюңуз.

- Жарайт, бардыгы аткарылат. Чыгып кетээриңизде ачыкты таштап кетиңиз, мен сиздин бөлмөнү жыйнашым керек.

дагы кандай тапшырмалар болот? - будут еще какие-нибудь поручения?

Көнүгүүлөр

1. Прочтите текст 2-3 раза вслух.

2. Переведите текст на русский язык.

3. Ответьте на вопросы.

Бөтөн шаарда болгондо сиз кайда токтойсуз? Сизге башка жакка көп барып, мейманканаларга токтоого туура келеби? Акыркы жолу сиз кайсы мейманканага токтодуңуз? Ал мейманкана кайсы жерде? Ал шаардын борборунан алыспы? Ал мейманканада кандай ыңгайлуулуктар бар? Сиздин номериңиз кайсы кабатта эле?

4. Вставьте глаголы в нужной форме: учуп чыгышты, келишти, болуу, болушту, барды (барышты), кыдыруу.

Бишкекке бир нече күн мурда немис туристтери... Алар Дрезденден 3-(үчүнчү) ноябрда... Кечээ бир топ ЭЧЖКда

экскурсияда... Анда алар эки саат... Кечинде топ опера жана балет театрына... Бүгүн эртең менен туристтер шаарды...

5. Переведите предложения на кыргызский язык:

Я недавно съездил в командировку в Ош. Жил в гостинице "Алай". Моя комната находилась на втором этаже. Номер без удобств. Пробыл в гостинице 4 дня.

6. Составьте вопросы, на которые отвечали бы следующие предложения:

Туристтер "Ала-Тоо" мейманканасына токтошту. Ал мейманкана вокзалдын жанында. Сиздин номериңиз үчүнчү этажда. Номер суткасына 4 (төрт) сом турат.

7. Переведите на русский язык предложения:

Бизди холдо администратор тосуп алды. Биз ага пропусккаларыбызды берип, анкеталарды толтурдук. Ал бизге мейманкана номерлерин берди.

8. Опишьте какую-нибудь гостиницу или номер, в котором вы остановились.

9. Прочитайте диалог 1 и переведите его на русский язык.

10. Спишите. Переведите и поставьте слова, данные в скобках, в нужной форме.

Мен "Москва" (гостиница) токтодум. Менин номерим (второй этаж). Бөлмөнүн терезеси (широкий проспект) карайт. (Номер) телефон бар эле. Мага бул (гостиница) жагат.

11. Дайте утвердительные и отрицательные ответы на данные вопросы.

Бишкекте мейманкана көппү? Мейманкана шаардын борборунан алыс жайгаштырылганбы? Алардан орунду дайыма эле алууга (табууга) болобу? Бардык мейманкаларда тең ыңгай барбы? Бардык мейманкаларда тең чачтарач, буюм сактагыч бөлмө, бакалдар барбы?

12. Прочтите диалог 2 и переведите его на русский язык.

13. Составьте диалог с горничной.

Окуу жана түшүнүгү айтып берүү үчүн текст

Бир киши Парижге биринчи жолу (мертебе) келет. Вокзалдан такси алып, мейманканалардын бирине барат.

и номеринде бир аз эс алып (дем алып), кийямин алырып; Парижди көрүп чыгууга жөнөйт. Телеграфка кирип аялына телеграмма берет (жөнөтөт), өзүнүн Париждеги дарегин кабарлайт. Ошол күнү ал шаарда көп жөө жүрөт. Музейлерде болот, дүкөндөргө кирет, а кечинде болсо, театрға барат. Оюн бүтүп, ал театрдан чыкканда, мейманканага кайтар убакыт болду деп чечет. Ошондо ал мейманкананын же дарегин, же атын билбегендиги айкын болот. Бир саат бою көчөмө-көчө жүрүп, эмне кыларын билбейт. Акырында ал телеграфка барып, аялына дагы бир жолу телеграмма берет: "Тезинен мага менин Париждеги адресимди билдир".

кайтарууга мезгил жетти - пора возвращаться
 белгилүү болду (көрүнүп калды) - обнаружил

Прочитайте текст, переведите и ответьте письменно на следующие вопросы: Бир киши кайда келди? Ал кайда токтоду? Анан ал эмне кылды?

Ал киши Парижде биринчи күндү кандай өткөрдү? Кечинде ал эмнеге дуушар (күбө) болду? Ал өзүнүн аялына кандай мазмундагы телеграмма берди (жөнөттү)?

Сабактын тематикалык сөздүгү

жайгаштыруу - размещать	тейлөө - обслуживать
ээлөө - занимать	мейман, конок - гость
чачтарач - парикмахерская	салам - привет
кабыл алуу - принимать	толтуруу - заполнять
портье, сакчы - портье	экегин көрүү, табуу
	обнаружить
башбактоо - взглянуть	туруу (төшөктөн), көтөрүлүү
	(жогорку кабатка)
	подниматься
жабуу - закрыть	узатуу, узатып коюу (алып
	барып коюу, ээрчитип
	баруу) - проводить
акыркы - последний	суроо - спрашивать

ат, атоо - название	кечинде - вечером
келүүчүлөр - приезжающие	болжолу, балким - кажется
солго - налево	ачкыч, килит - ключ
телефон чалуу - позвонить	дежур - дежурная
туугандар, тууган-туушкандар - родные	жолдугата - по пути
жакшы болор эле - желательнo	бүтүү, түгөнүү - кончиться
ыңгайлуу номерлер - номера с удобствами	чыгуу - выйти
үргүлөгөн, үргүлөп отурган - сонный	кетүү, чыгып кетүү - уходит

айтып коюу (сөздү), берип коюу (буюмду) - передать
кайтып келүү, кайрылып келүү - возвращаться в...
кабарлоо, кабарлап коюу, кабар берүү - известить
шыпырып-тазалоо, тазалап чыгуу - убирать
биринчи жолу, биринчи мертебе - впервые
кийим жаңыртып кийүү, чечинип кийинүү - переодеться
көргөзмө жакка чыгат - выходит на выставку
орношуу, жайгашуу, орун алуу - располагаться
буюм сактагыч бөлүм - камера хранения
ойготуу, ойготуп коюу - разбудить
калтыруу, калтырып, таштап коюу - оставлять
таптоо, үтүктөө, тасмалдоо - погладить
бардыгы даяр болот - все будет готово
эсинде болуу, эстеп калуу - запомнить
келүү баракчасы - листок прибытия
эмне кыларын билбей - не зная, что делать

10-сабак

Тема: Жогорку окуу жайы

Текст: Биздин институт

Биздин институт Ленин проспектисинде метро станциясынан көп алыс эмес (станциясына жакын) жерде. Ал беш кабат чоң имарат.

Беринчи кабаттагы окуу залында студенттер өз алдынча сабактарга даярданышат. Анда (мында) бийик шкафтарда илим жана техниканын ар түрдүү маселелери боюнча китептер, үстөлдөрдүн үстүндө газета жана журналдар жатат. Окуу залына катарлаш (катар) китепканадан керектүү окуу китептерин, ошондой эле саясий жана көркөм адабияттарды алууга болот.

Бешинчи кабатта чийме залдары жайгашкан (бар). Химия, физика жана башка лабораториялык сабактар үчүн институттун жакшы жабдылган лабораториялары бар. Анда студенттер окутуучулардын жетекчилиги менен мурда формула жана теңдемелер аркылуу белгилүү болгон нерселердин ар түрдүү опыттар аркылуу тажрыйбада жүзөгө ашырылышын көрүшөт.

саясий адабият - политическая литература
көркөм адабият - художественная литература

ДИАЛОГ I

- Сиз университетте окуйсузбу?
- Ооба.
- Кайсы факультетте?
- Физика факультетинде.
- Кайсы (неченчи) курста?
- Бешинчи.
- Ошентип (демек), сиз жакында университетти бүтүрүп чыгасыз?
- Ооба, быйыл. Эки айдан кийин мен диплом жактайм (коргойм), анан мамлекеттик экзамен берем (тапшырам). Ошондон кийин мен университетти бүтүргөндүгүм жөнүндө (тууралуу) диплом аламын.
- Ийгиликтер каалайм (тилейм).
- Ыракмат.

демек, сиз жакында университетти бүтүрөсүз (бүтөсүз)? -
значит, вы скоро оканчиваете университет?

дипломдук ишти жактоо (коргоо) - защита дипломной работы

ДИАЛОГ 2

- Сиз студентсизби?
- Ооба, мен студентмин.
- А сиз кайда окуйсуз?
- Мен политехникалык институттун технологиялык факультетинде окуймун.
- Байкасам (көрсө) сиз бу жердик эмес экенсиз?
- Ооба, мен Кубадан келгенмин.
- Сиз биздин шаарда канчадан бери турасыз?
- Тогуз ай болуп калды.
- Сиз орусча жакшы сүйлөйт экенсиз. Орус тилин үйрөнгөнүңүзгө көп болдубу?
- Советтер Союзуна келгиче (келгенче) тилди таптакыр билүүчү эмесмин. Азыр мен эркин сүйлөшө жана окуй алам, лекцияларды орусча угам.

көрсө, сиз бул жердик эмес экенсиз - оказывается, Вы не здешний (не местный) житель?
өз мекенимде турганмын - я жил у себя на родине
бизде турганыңызга канча болду? - сколько времени вы у нас живёте?

Көнүгүүлөр

1. Прочитайте текст 2-3 раза.
2. Переведите на русский язык.
3. Ответьте на следующие вопросы:

Биздин институт кайда (кандай имаратта) жайгашкан?
Студенттер кийим-кечектерин күнүгө эртең менен кайда (кайсы жерге) тапшырышат? Андан кийин алар кайда (кайсы жерге) топтолушат (чогулушат)? Биринчи кабатта эмне бар (эмне жайгашкан)? Чийме залдары кайда жайгашкан?
Студенттер институттун лабораторияларында эмне кылышат (иштешет)? Дубал газетасына студенттер эмнелер (эмне) жөнүндө жазышат?

4. Вместо точек вставьте в нужной форме глаголы: баруу (на транспорте), түшүү, баруу, келүү, токтоо, кынуу.

...чээ Бишкекке швециядык окутуучулардын
...циясы... Бүгүн эртең менен делегация Кыргыз кыз-
келиндер пединститутуна... Алар ал жерге (аякка, ага)
автобус менен... Автобус институттун имаратынын жанына
барып... Баарысы автобустан... Делегаттар имаратка...

5. Составьте вопросы, на которые бы отвечали
следующие предложения:

Кыргыз мамлекеттик университети 1951-жылы
негизделген. Жаңы имаратта филология факультетинин
студенттери окушат (окуйт). Менин бир тууганым физика
факультетинде окуйт. Мен көбүнчө университеттин
китепканасында окуйм (даярданам). Университетти бү-
түргөндөн кийин мен физикадан сабак берем (физика
окутуучусу, мугалим болом).

6. Переведите на кыргызский язык:

В нашем институте 6 факультетов. Я учусь на химико-
биологическом факультете. Я изучаю химию и биологию.
После окончания института буду преподавать химию и
биологию в школе.

7. Прочтите диалог 1 и переведите на русский язык.

8. Расскажите о своем вузе.

9. Прочитайте диалог 2 и переведите на русский язык.

10. Составьте самостоятельно диалог на кыргызском
языке.

11. Ответьте на вопросы в утвердительной или
отрицательной форме.

Сиз айыл чарба институтунун студентисизби? Сизге
институтта окуу жагабы? Биринчи курста кыйын (оор)
болдубу (болгон жокпу)?

Окуу жана түшүнүгүн айтып берүү үчүн текст

Эл достугунун Патрис Лумумба атындагы университети

Эл достугу университети 1960-жылы ачылган. Анда кө-
бүнчө чет өлкөлүк жаштар окушат. Алты факультетте (фа-
культетинде) төрт миң беш жүз (4500) студент жана
аспирант окуйт. Миңдеген бүтүрүүчүлөр инженер, врач,
агроном, юрист, экономист, орус тили жана адабияты,

математика, физика, химия окутуучусу деген адистикке ээ болушуп (адистикти алышып), өзүлөрүнүн мекендерине - жер шарынын ар кайсы булуң-бурчтарына кетишет.

Мындай жогорку окуу жайы башка өлкөлөрдө жок. Университетте 1000ден (мин) ашуун (ашык, артык) окутуучулар иштейт, алардын арасында 100дөн (жүз) артык илимдин докторлору жана профессорлор, 500дөй (беш жүз) доцент бар.

Задание. Прочитайте текст, переведите его и ответьте на следующие вопросы:

1. Элдердин достугу университети качан ачылган?

2. Анын алты факультетинде канча студент жана аспиранттар окуйт (окушат)?

3. Алар университетти бүтүргөндө кандай адистикке ээ болуп чыгышат?

4. Анда кимдер иштейт?

кездешип (учурашып) келүү үчүн баруу - сходить (съездить) для того, чтобы навестить

Сабактын тематикалык сөздүгү

салтанат залы - актовый зал	башталуу - начинаться
сабак окуу - заниматься	өз алдынча - самостоятельно
конспектөө - конспектировать	зарыл керектүү - необходимые
жазып алуу - записывать	жабдылган - оборудованный
материал - материал	жетекчилер - руководство
баа - оценка	бирөөгө баруу - навестить кого-то
эң жакшы - отлично	каникул - каникулы
өрүн, жай - место	
жашап калган, улгайган, улгайып калган - пожилой	
жер шаарынын бир бурчу (булуң-бурчу) - уголок земного шара	
келүү, келиш (унаа транспорт менен) - приезд	
түнкү сакчы (күзөтчү, кароолчу) - ночной сторож	

орку окуу жайына өтүү - поступать в вуз
жүзөгө (турмушка) ашыруу, ишке ашыруу - осуществляться
институт жаңылыктары - институтские новости
жай-жайына (орундарына) отуруу - рассаживаться
бүтүрүп чыгаруу, бүтүп чыгуу - выпускаться
дубал газета, кереге газета - стенгазета

11-сабак

Тема: Ден соолук

Текст: Биздин доктор (дарыгер)

Эртең менен Борис Михайлович талмоорсуп калгандыктан врачты чакырды. Анын (Борис Михайловичтин) көп жылдан бери жүрөгү ооруйт. Ошентип, коңгуроб шыңгырайт. Врач Нина Васильевна Баулина (үйгө) кирет. Ал үй ээси менен учурашат (саламдашат). Оорулуу ага өзүнүн абалын айтып берип, "менин оорум коркунучтуубу" деп сурайт. "Сиздин ооруңуз анча коркунучтуу эмес. Бир нече күнү төшөккө жата туруңуз, сиз оңолуп каласыз" - дейт дарыгер салмактуу (кадыресе) сүйлөп. Оорулуу (сыркоо) адамдын ошол замат санаасы тына түшөт. Врач болсо ага керектүү зарыл дары жазып берип, аны менен коштошот.

талмоорсуу, талмоорсуп калуу - почувствовать себя плохо
жүрөгү ооруу, жүрөк оорусу менен кыйналуу - страдать
болезнью сердца

өзүнүн абалы жөнүндө айтып берүү - рассказать о
самочувствии

сиз жакшы болуп каласыз - вам станет лучше (легче)

дары жазып берүү - прописать лекарство

ДИАЛОГ I

- Сиздин эмнеңиз (кайсы жериңиз) ооруйт?

- Эч жерим оорубайт.

- Эмнеге даттанасыз?

- Менин уйкум жаман (уйкум качып жүрөт) жана 1
чарчап калам.

Тамакка табитим тартпайт.

- Сиз балким жакында (жакынкы күндөрдө)
ооругандырсыз, эмне менен оорудуңуз эле?

- Жок, мен көптөн бери ооруй элекмин.

- Мындай болсо талдоо жасап көрүү (анализ берүү) керек. Мына сизге лабораторияга багыттама. Азырынча эки рецепт жазып берем. Бул рецепт уйку качкандын дарысына, бул болсо витаминдерге. Мага талдоонун жыйынтыгы даяр болгондо эки күндөн кийин келиңиз.

- Жакшы, ыракмат.

сиздин эмнеңиз ооруйт? - что у вас болит?

эмнеге даттанасыз? - на что жалуетесь?

менин тамакка табитим тартпайт - у меня пропал аппетит.

кандайдыр бир оору менен ооруй (жабыркоо) - заболеть какой-либо болезнью

анализ берүү (талдоо жасоо) - сдать анализ

ДИАЛОГ 2

- Саламатсыздарбы (амансыздарбы)?

- Саламатсызбы, дарыгер!

- Сиздин абалыңыз кандай? Жакшыбы?

- Ыракмат. Жакшы (түзүк). Башым оорубай калды, температурам төмөндөдү.

- Дарыны иче бериңиз (ичишти уланта бериңиз). Төшөктөн турбаңыз. Дагы эки-үч күнчө жата туруңуз. Эртең сизге түштөн кийин келем.

- Ыракмат.

сиздин абалыңыз кандай? - как вы себя чувствуете?

өзүн жакшы сезе баштоо (абалы жакшыруу)
почувствовать себя лучше

дары ичүү - принимать лекарство

Көнүгүүлөр

1. Прочитайте текст

2. Переведите текст на русский язык

3. Ответьте на вопросы:

Абалыңыз кандай? Сизди эмне тынчсыздандырат? Сиз качан талмоорсуй баштадыңыз? Температураныз канча? Сиз мурда кайда (кайсы жерде) дарыландыңыз эле?

Место точек вставьте в нужной форме глаголы: ооруу, даттануу, ичүү, жазып берүү, ооруп калуу.

Ортеден Дамира башынын ооругандыгы жөнүндө...
Сен оорусун (соо эмессин), ошондуктан жетеддүн дарысын...
Мен тез-тез сасык тумоо менен... Анын да тамагы... Врач мага рецепт...

5. Переделайте предложения по образцу: *Мен ангина менен ооруп жатам. Менин оорум - ангина.*

Ал сасык тумоолоп жатат. Менин бир тууганым өпкөсүнөн кагынды. Досум ангина менен ооруп калды.

6. Замените личные предложения безличными по образцу: *Сиз дары ичишиңиз керек - Сизге дары ичүү керек.*

Операциядан кийин төшөктө жатышыңыз керек. Бүгүн күн суук, жылуу кийиниш керек. Ал көзүн дарылаш керек.

7. Ответьте на вопросы, поставив в нужной форме, если нужно с послелогом, слова: поликлиника, оорукана, врачтын кабинети.

Ал кайда барат? Сиз кайда баратасыз? Энеси баласын кайда алып баратат?

8. Составьте вопросы, на которые отвечали бы следующие предложения:

Ал мындан үч күн мурда ооруп калды. Эртең менен анын температурасы 37,5 болду. Азыр ал өзүн жакшы сезип (оңолуп, айыгып) калды. Ооба, ал дары ичти.

9. Прочитайте диалог 1 и переведите на русский язык.

10. Составьте предложения из следующих слов и словосочетаний: күн бою, оорулуу (оору), жөөлүү, менин кичүү уулум ооруп калды, сасык тумоолоо.

11. Переведите диалог 2 на русский язык.

12. Пользуясь тематическим словарем к тексту, расскажите о своем самочувствии на кыргызском языке.

Окуу жана түшүнүгүн айтып берүү үчүн текст

Дарыгер Илын

Врачтын кесиби оор жана жооптуу. Дарыгер Дмитрий Петрович Илын өзүнүн биринчи оорулуулары жөнүндө

эскерет. Биринчи оорулуусу жүрөгүнүн катуу соккондугуна даттанган. Ал аябай жабыркап, аны чыдагыс катуу оору кыйнаган. Анын өмүрү коркунучта эле. Бирок Ильин ал оорудууну айыктырып алуу жөнүндө үмүтүн үзгөн эмес. Ал оорудуунун жанында көпкө чейин болуп, ар түрдүү дарыларды берди. Ал айыга баштайт, Ильин анын айыгаарына көзү жетти. Ошол оорулуу айыккандан кийин Ильин кесипти туура тандап алгандыгына көзү жетти.

жооптуу, жоопкер - ответственный

пациент - пациент

оору жөнүндө даттануу - жаловаться на боль

оорудан жабыркоо - страдать от боли

өмүрү коркунучта - жизнь в опасности

үмүтүн үзгөн жок - не теряя надежду

аман (тирүү) калуу - выжить

Задание. Прочитайте текст, переведите и ответьте письменно на следующие вопросы:

1. Д.П. Ильиндин кесиби кайсы экен?

2. Кайсы пациентти доктор Ильин эстеди (эсине түшүрдү)?

3. Өз кесибин тандоодо ал жамылышкан эмеспи?

Азил

Бир жаш жигит эртең менен уктап, кеч туруп, ишке көбүнчө кечигип келүүчү болот. Ал врачка кайрылат.

- Сиздин тынчыңызды эмне алып атат? - деп турайт врач.

- Кечкисин көпкө чейин уктай албайм, эртең менен болсо, аяба катуу уктап калып, ишке (жумушка) көбүнчө кечигип калып атам.

- Жакшы, - деди врач, - мен сизге дары берейин. Бирден жатаарда ичиниз.

Врач дарыга рецепт жазып берст, бала аптеканы көздөй жөнөйт (чуркап жөнөйт). Кечинде аны ичип алып, жата кетет. Ойгонсо, өтө эле эртедей көрүнөт. Ал жигит ишке келип:

- Сонун дары экен! Мен өлгөн эмедей уктаптырмын. Көрдүңөрбү, мен ишке өз убагында келдим!

...! Бирок сиз кечээ кайда болдуңуз? - деп

Задание: Прочитайте текст, переведите и перескажите его, отвечая на следующие вопросы:

1. Эмне үчүн жигит доктурга кайрылды?
2. Ага доктур эмне сунуш кылды?
3. Жигит дарыны ичкенден кийин канча убакка чейин уктады?

Сабактын тематикалык сөздүгү

ачуу - горько	абал - состояние
даттануу - жаловаться	чүчкүрүү - чихать
дени соо, дени сак - здоровый	сонун - чудесный
жөтөлүү - кашлять	тердөө - потеть
пкө - легкие	жутуп жиберүү - проглотить
сзгүлтүксүз - регулярно	жүрок - сердце
ооруп кетти, ооруду - больно	
менин башым ооруп жатат - у меня болит голова	
оору, сыркоо, ларт, кесел - болезнь	
ооруп айыгуу, ооруп туруу - перенести болезнь	
төшөктө жатуу, жатып калуу - лежать в постели	
оорулуу, сыркоо (адам, киши) - больной	
суук тийгизип алуу, суукка урунуп алуу - простужаться	
айыга баштоо, сакаюу - выздоравливать	
өпкөсүнөн кагынуу - воспаление легких	
өлгөн эмедей уктоо, катуу уктап калуу - спать как убитый	
жазып берүү, дары жазып берүү - прописать лекарство	
ооруу, сыркоолдо - болеть	дарылануу - лечиться
оорукана - больница	кууратуу, кыйноо - мучить
врач, дарыгер - врач	сасык тумоо - насморк, простуда
дары - лекарство	көрүү - осматривать
ичүү - принимать	боор - печень
дарылоо - лечить	жарлам, көмөк - помощь

12 сабак

Тема: Спорт

Текст: Спорт же идеалга төп үй-бүлө

Макаровдун үй-бүлөсү спортту жакшы көрүшөт. Сергей он беш жылдан бери волейбол ойнойт. Андан башка ал чабак урганды жакшы көрөт. Жыл бою аптасына (жумасына) үч жолу (үч мертебе) көлмөгө барат. Анын аялы Зоя теннис ойнойт. Алардын улуу баласы тогуз жашар Игорь чабакты жакшы урат, лыжа тебет. Бирок, ал баарынан да футбол ойногонду жакшы көрөт. Игорь бардык футбол командаларынын аттарын билет, футбол боюнча мелдештердин бардыгын сыналгыдан көрөт. Ал "Динамо" командасы үчүн күйөт, команда жеңишке ээ болгондо аябай кубанат. Кичүү уулу Митя мектепке бара элек болсо да, спорт менен иришет. Чоң атасы көркөм мюз. тебүү мектебинен алып барат. Чоң атасы жакшы шахматчы. Анын негизги атаандашы - Сергей. Кечкисин алар шахмат тактасында көпкө чейин отурушат. Эртең менен бүт үй-бүлө көнүгүү (зарядка) жасашат, кышкысын жекшемби сайын баарысы лыжа тебишет.

команда үчүн күйүү (команданын таламын талашуу)

болеть за командой

спорт менен иришүү - заниматься спортом

көркөм мюз тебүү мектеби - школа фигурного катания

шахмат тактасы - шахматная доска

ДИАЛОГ I

- Акыркы убактарда мен аябай талмоорсуйм, тез-тез башым ооруп калат, мен тез чарчайм.

- Сиз эртең менен көнүгүү (зарядка) жасайсызбы?

- Жок, мен бир нече жолу баштап, кийин таштап койдум.

- Бекер кылыпсыз. Эртең менеки гимнастика өтө жардам берет. Ал жалаң эле булчуңдарды чындабастан, нерв системасын да чындайт. Мен жыйырма жылдан бери күнүгө көнүгүү (зарядка) жасайм. Өзүмдү абдан жакшы сезем.

- Сиз көнүгүүлөрдүн кандай комплексин сунуш кыласыз?

- Сиз көнүгүүлөрдүн жөнөкөйлөрүнөн баштооңуз керек.

с ыракмат.

жөнүгүү жакшы - слать зарядку
эртен мененки гимнастика - утренняя гимнастика
нерв системасы - нервная система
машыгуу комплекси - комплекс упражнений

ДИАЛОГ 2

- Сиз спорт менен пришесизби?

- Ооба.

- Кандай түрү менен?

- Кышында лыжа, жайкысын велосипед тебем, жыл бок чабак урам.

- Сиздин ошолордун бардыгына убактыңыз жетеби?

- Дайыма эмес. Институтта окуйт эмесминби. Көлмөгө аптасына эки жолу - эртең мененкисин барам.

Лыжаны жекшемби күндөрү гана тебем.

- Спорт менен көптөн бери пришесизби?

- Бала күнүмдөн (бала чыгымдан).

спорттун кандай түрлөрү менен пришесиз? - какими видами спорта занимаетесь?

бардыгына сиздин убактыңыз жетеби? - на все у вас хватает времени?

бала күнүмдөн (бала чыгымдан) - с детства

Көнүгүүлөр

1. Прочитайте текст вслух.

2. Переведите текст на русский язык.

3. Ответьте на вопросы.

Сиз футбол ойнойсузбу? Сиз кайсы командада ойнойсиз? Сиз шахмат ойногонду жакшы көрөсүзбу? Сиз шахматты көбүнчө (адатта) ким менен ойнойсуз? Силердин үй-бүлөдөгү ким спорт менен пришет?

4. Слова, данные в скобках, поставьте в нужной форме.

Нина жакшы спортсменка (болду). Жакында ал шаардын чемпиону (болуу). Сиз спорт менен (пришмүз) Ооба, жакшы жа жана чабак уруу (сууда сүзүү) менен (пришмүз) Ооба, жакшы

5. Вместо точек вставьте глаголы в нужной форме: ойноо, уттуруп коюу (утулуп калуу), жеңип алуу, ойноп болуу.

Кечээ мен "Спартак" стадионунда "Динамо" жана "Спартак" командалары Динамочулар жаман ... , 1:3 (бир:үч) эсеби менен "Спартак" дагы кездешүүнү (таймашууну)

6. Составьте вопросы, на которые отвечали бы следующие предложения:

Ооба, мен көптөн бери спорт менен иришем. Ооба, мен теннис ойнойм. Ооба, менин досум футбол ойнойт. Ал биздин институттун командасында ойнойт.

7. Прочитайте диалог 1 и переведите его на русский язык.

8. Переведите следующие предложения на кыргызский язык.

Мой брат с детства занимается спортом. Он катается на лыжах и коньках. Больше всего он любит плавать. Весь год он ходит в бассейн. Я тоже люблю плавать. Иногда я хожу с ним в бассейн.

9. Прочитайте диалог 2 и переведите на русский язык.

10. Расскажите о спортивных интересах вашей семьи.

Окуу жана түшүнүгүн айтып берүү үчүн текст

Мага атам кичинекей лыжа белек кылганда мен алты (6) жашта элем. Булгаары боолорун кийиз өтүгүмө байлап, таяктарын колума алып, жумшак жаңы кардын үстүнө биринчи кадамыма шилтедим. Адегенде баяндоон жыйырма келе жатып, нечен жолу күрткүгө жыгылып, тумагымдан, кол кап жана жеңдеримден карды күбүгөмүн. Бирок бир аз убакыт өткөн соң мен лыжанын чыйыры менен ылдам жаңа чечкиндүү үйдүн жанындагы эки бийик кашаанын түбүндөгү жылгаяктан кыйгач өтүп кетүүчү болдум.

Лыжа спорту менин ден соолугумду чыңдады, кубанычтуу дем алуу (эс алуу) сааттарын берди. Үйгө кайтып душка түшүп, өзүмдү дайыма карылуу жана сергек сезер элем.

Кызын биринде жаш жигит тааныш кызын футбол чакырды. Кыз эч качан футбол мелдешинде болбогондуктан, жигит оюндун эрежелерин ага төкпөй-чачпай айтып берди. Таймаш мезгилинде кыз кадимки күйөрмандардай болуп кол чаап, кыйкырып, секирип кирди. Таймаш бүткөндөн кийин жигит кыздан сурады:

- Ии, кандай, оюн сага жактыбы?

- Аябай, эң кызык болду. Бирок мен бир нерсени гана түшүнбөйм: Эмне үчүн оюнчулардын бардыгы бир эле топтун артынан чуркап жүрүштү? Эмне үчүн алардын ар бирине бирден топ - жыйырма эки (22) топ берүүгө болбойт? - деп сурады.

оюндун жобосу, оюндун тартиби - правила игры
оюн мезгилинде - во время игры
матчтан кийин - после окончания матча

Задание. Прочитайте текст, переведите и ответьте на следующие вопросы:

1. Жигит тааныш кызын (кызды) кайда чакырды?
2. Матч учурунда (кезинде, маалында) кыз кандай абалда болду?
3. Оюндун эмнесине кыз түшүнө алган жок?

Сабактын тематикалык сөздүгү

команда - команда	лыжа - лыжи
жеңил атлетчи - легкоатлет	коньки - коньки
теңме-тең - ничья	лыжа чыйыры - лыжня
эсепти баштоо - открыть счет	булчуң - мышца
оюн - игра	секирүү, секирик - прыжок
чуркаш, чуркоо, жөө жарышуу - бег	мелдеш - соревнование
жарыш чыйыры - беговая дорожка	спортсмен - спортсмен

шахматчы - шахматист

лыжа спорту - лыжный спорт

сергек - бодрый

спортзал - спортзал

күчтүү, каруулуу - сильный

рекорд коюу - установить рекорд

уттуруу (уттуруп коюу, утуп алуу), жеңилүү (жеңилип калуу), жеңдируу - проиграть

ден соолукту чыңдоо - укрепить здоровье

клюшка (ийри калак, иймектей калак) - клюшка жеңүү - выиграть

экинчи орунду элөө (алуу) - беттешүү - состязаться, встречаться (для состязания)

кыска жүн байпак - шерстяные носки

3:1 эсебинде... пайдасына аяктады (бүттү) - закончилась со счетом 3:1 в пользу.

көркөм муз тебүү - фигурное катание

13-сабак

Тема: Саякат

Текст: Жайкы дем алыш

Жакында жай келет. Биз отпусканы Балтика боюнда өткөргүбүз келет. Ал жакка өз машинабыз менен барабыз, пансионаттарда жатып, бир нече күндөн бир жерде өткөрөбүз. Мындай саякатка биринчи жолу чыгып (жөнөп) жатабыз. Мындан мурда (буга чейин) жылыга жайды туристтик саякатта өткөрчү элек. Биз Алтай, Кавказ, Карпат, Крымда болгонбуз. Биз жакшы эс алдык - эттенип, күйүп, бир жылга күч жыйнадык.

отпусканы өткөрүү - провести отпуск
саякатка жөнөө - отправляться в путешествие
жайды жүрүштө өткөрүү - лето проводить в походе
күчтөнүү, каруулануу - набраться сил

ДИАЛОГ I

...ыл жайында кайда (кайсы жерде) эс аласыз?

...зүмдүн отпускамды Ысык-Көлдө өткөрүүнү чечтим. Эс алуу үйүнө путевка сатып алдым. Көлгө (сууга) түшөм, күнгө күйөм (кактанам).

- Кайсы айда ал жакка барасыз?

- Мен анда июлдун ортосунан болом.

- Эң сонун маал! Ысык-Көлдө ал мезгилде аба ырайы жакшы болот. Сиз анда жакшы эс аласыз.

бул мезгилде (маалда) аба ырайы жакшы болот - в это время погода бывает хорошая

Көнүгүүлөр

1. Прочитайте текст вслух.

2. Переведите текст на русский язык.

3. Ответьте на вопросы:

Сиз отпусканызды кайда (кай жерде) өткөрсөм (өткөрөм) дейсиз (деп ойлойсуз)? Отпусканыз качан башталат? Эс алууга эмне менен барасыз?

4. Составьте вопросы к тексту и ответьте на них.

5. Прочитайте диалог I и переведите его на русский язык.

6. Слова, данные в скобках, поставьте в нужной форме:

Өткөн жылы мен (Чолпон-Ата) эс алганмын. Менчин досум (тоо) чыкканды (барганды) жакшы көрөт. Балдар жайкы каникулду пионер (лагерь) өткөрүшөт. Чоң атам кышында "Көгүлтүр Ысык-Көл" (санаторий) дарыланды.

7. Дайте утвердительные ответы на следующие вопросы:

Отпусканызды жакшы өткөрдүңүзбү? Группа (топ) менен барып көргөн жерлер сизге жактыбы? Отпуска убагында сууга түштүңүзбү? Жаңы жерлер менен тааныштыңызбы?

8. Расскажите о том, как провели свой отпуск.

9. Составьте из данных слов и выражений предложения. Запишите их.

Дем алыш, Кара Деңиздин жээгинде эс алуу, эс алуу үйүндө жашоо, Киевден келген киши менен таанышуу, чабак уруу (сууда сүзүү) жана күнгө күйүү (кактануу).

10. Переведите предложения на русский язык.

Бакка (паркка) эл эс алганы келишет. Улгайгандар аллеялардагы отургучтарга отуруп, китеп, газета окушат. Бакта лекторий бар, ал жакта илимий-белгилүү темаларда лекциялар окулат. Эң кичинекейлер үчүн балдар шаарчасы курулган - ал чакан аянтча, анда балдар кумда ойношуп, селкинчек тебишет. Жаштар эстрада солисттеринин ырларын угушат (тыңшашат).

Окуу жана түшүнүгүн айтып берүү үчүн текст

Эс алуу үйүндө

Мен жолдошум экөөбүз Москванын алдындагы эс алуу үйүнө путевка алдык. Ал кичирээк өзөндүн жээгиндеги эң кооз жерде жайгашкан. Эс алуу үйүнүн эки кабат ак имараты кызыл карагай токою менен курчалган.

Тоё тамактангандан кийин бардыгыбыз сейилдөөгө (сейилге) жөнөбүз. Кээде өтө эле алыс кетип калабыз, жержемиш, козу карын же жаңгак терип, өзөнгө түшүп, күнөстүү кумгө кактанабыз. Түшкү тамакка бардыгыбыз өз убагында чогулуп (жыйналып) келип көргөндөрүбүздү кызуу талкуулайбыз. Тамакты абдан табит менен жеп, андан кийин ачык саябанда эс алабыз.

Түштөн кийин кээ бирөөлөр волейбол аянтчасына кетсе, башкалар кызыл карагайлардын көлөкөсүндө китеп окушат.

Кечкисин эс алуучулардын көпчүлүгү клубга чогулушат. Шахматчылар шахмат тактасында мелдешке чыгышат, ал эми музыка менен бийди жакшы көргөндөр аккордеончунун (кыякчынын) жанына (тегерегине) топтолушат. Клубда тез-тез кинофильмдер болуп турду; өздүк көркөм чыгармачылык ийриминин концерттери, кызыктуу лекция жана аңгемелер да уюштурулуп турду.

Биринчиден биз жакшы эс алдык, этибиз толуп,
денебиз чыңалды.

кечке жуук (маал) - к вечеру
шахмат тактасында таймашуу - сражались за доской (шах-
матной)

келеркиде (келерки жылы) - в будущем году

Задание. Прочитайте текст, переведите

Сабактын тематикалык сөздүгү

саякат - путешествие

эс алуу үйү - Дом отдыха

жайды өткөрүү - провести

мезгил, маал - сезон

лето

аралоо, аралап жүрүү -

дем алуу - отдохнуть

бродить

кардуу, кар баскан -

барыш (бир жакка) - поездка

снежные

ынтызар - любитель

жолдо - в пути

мөңгү - ледник

апта, жума - неделя

кечкисин - вечером

жайгашуу - располагаться

төмөн түшүү - опускаться

жер (орун) - местность

сейил - прогулка

айыгуу, оңолуу, эттенүү -

поправиться

тоонун чокусу (башы) -

каруулануу, күчкө кирүү -

вершина гор

набраться сил

таасирге тунуу, каныгуу -

туристтик жүрүш -

насытиться впечатлениями

туристический поход

эс алуучулардын көпчүлүгү -

кызыл карагай токою -

большинство отдыхающих

сосновый лес

делиться впечатлениями -

көргөндөр жөнүндө пикир

алмашуу

КЛЮЧИ К УПРАЖНЕНИЯМ ОСНОВНОГО КУРСА

Урок I

Тема: Семья

Текст: Первое знакомство

Упр. 2 Дорогой друг, мы еще не знакомы. Ты не знаешь меня, а я не знаю тебя. Но мы должны познакомиться, не так ли? Меня зовут Кубат Абдиев, мне 18 лет. А ты старше меня? Я живу со своими родителями в Бишкеке, по улице Тоголока Молдо, 45, кв.14. Может быть, ты живешь недалеко от меня?

Наша семья большая, она состоит из 8 человек: отец, мать, бабушка, мои братья, сестра и я. Три брата и одна сестра. Два брата, Султан и Мурат, старше меня, а Эмильбек, мой третий брат, моложе меня на 6 лет. Мою сестру зовут Бермет. Ей 15 лет. Мы все ее любим. А у тебя есть братья и сестры? Дружно вы живете?

Мой отец - машинист локомотива. Он работает в депо 20 лет. Мать - учительница. Она преподает русский язык в средней школе. Моей бабушке 69 лет, но она еще крепкая. Раньше она была ткачихой, теперь получает пенсию. Она ведет домашнее хозяйство. Мама и Бермет помогают ей. Кто ведет домашнее хозяйство у вас? Помогает ли ты? Старший брат Султан - врач. Он работает уже 5 лет хирургом в больнице. Мурат по профессии слесарь. Он работает на заводе. Одновременно он учится заочно. Мурат хочет стать инженером. Наша сестра Бермет увлекается музыкой. Она учится в музыкальной школе в отделении фортепиано. Она хорошая пианистка. Мой самый младший брат ходит в школу. Эмильбек прилежно учится. Он хочет стать летчиком, поэтому много занимается спортом. Мы живем дружно.

Что касается меня, то я студент, изучаю русский язык и литературу в Кыргызском государственном университете. Я очень люблю свою специальность. Редактирую стенгазету. Это моя общественная работа. Да, я уже заканчиваю, всего тебе доброго, до свидания.

а) Сенин атың ким? Менин атым Бактыгүл. Анын аты ким? Анын аты Нургүл. Сенин бир тууганыңдын (ининдин, агандын) аты ким? Менин бир тууганымдын (инимдин, агамдын) аты Канат. Сиздин атаңыздын аты ким? Менин атамдын аты Кубан. Сиздин энеңиздин аты ким? Менин энемдин аты Бурул. Сенин эжендин (карындашыңдын) аты ким? Менин эжемдин (карындашымдын) аты Айнура. Анын атасынын аты ким? Анын атасынын аты Мукан.

б) Сен кайда турасың (кайсы жерде турасың)? Мен Ош шаарында Октябрь көчөсүндө 15-үйдө турам. Ал кайда турат? Ал Талас шаарында Жаштар көчөсүндө 24-үйдө турат. Силер кайда турасыңар? Биз Бишкек-шаарында Токтогул көчөсүндө 163-үйдө турабыз. Сенин эне-атаң кайда турат? Менин эне-атам айылда турат (турушат).

в) Сен канча жаштасың? Мен он сегиз жаштамын. Ал канча жашта? Ал жыйырма жашта (анын жашы жайырмада). Сенин аталаш агаң (инин) канча жашта? Менин аталаш агам (иним) отуз жашта. Сиздин жээниңиз канчада? Менин жээним он беште.

Упр. 4 У меня есть семья. У тебя есть брат. У него есть сестра. У нее (него) есть тетя. У нас есть родители. У него (нее) нет отца. У меня нет родителей. У него (нее) есть ли братья? У него (нее) есть дядя. У тебя есть брат.

Упр. 5 Биздин бир тууганыбыз (агабыз, инибиз) бар. Биздин бир тууганыбыз (агабыз, инибиз) жок. Анын сөздүгү бар. Анын сөздүгү жок. Менин окуу китебим бар. Менин окуу китебим жок. Менин карындашым бар. Менин карындашым жок.

Упр. 6 Биздин квартира үч бөлмөдөн турат. Бул китеп 12 бөлүмдөн (главадан) турат. Бул квартиралар 2 бөлмөдөн турат (бөлмөлүү).

Упр. 7 Анын аты Гүлнарабы? Ал Таласта турабы? Анын курбусу Фрунзе көчөсүндө 52-үйдө турабы? Сапар жакын жерде турабы? Анын үй-бөлүсү чоңбу (көппү)? Атасы заводдо иштейби?

Упр. 8 Кубат Абдиев он сегиз жашта. Ал менден үч жаш улуу. Кубат Бишкек шаарында Тоголок Молдо көчөсүндө 45-үйдө турат. Мен көп алыс эмес жерде турам. Анын үй-бүлөсү чоң. Анын агалары - Султан жана Мурат; иниси - Эмильбек, карындашы - Бермет. Анын атасы жумушчу. Анын энесинин кесиби мугалим. Анын чоң энеси алтымыш тогуз жашта. Мурат заводдо иштейт. Ал инженер болом дейт. Кубат Кыргыз мамлекеттик университетинин орус тили жана адабият факультетинде окуйт. Ал мугалим болгусу келет.

Упр. 9 Биздин квартира канча бөлмөдөн турат? Сапар кайсы жерде турат? Анын бир тууганы (агасы, иниси) кесиби боюнча ким? Нурбек кимдикине кетти?

Упр. 10

Гульмира: Добрый день, Динара! Как ты поживаешь?

Динара: Так себе, ничего! Как твои дела?

Гульмира: У меня все хорошо. Я уже три месяца работаю медсестрой.

Динара: Да. Это прекрасно. Ты еще в детстве интересовалась медициной. Ты хочешь и дальше учиться?

Гульмира: Конечно, я хочу стать детским врачом. Я всегда хотела этого. Я очень люблю свою профессию.

Динара: А меня не интересует медицина, ты же знаешь. Но тебе я желаю больших успехов.

Гульмира: Сейчас я посещаю еще и курсы русского языка.

Динара: Как ты на все находишь время?

Гульмира: При желании это не так трудно. Как поживает твоя мама?

Динара: Спасибо, моя мама живет хорошо. Она здорова, но уже больше не работает. Она теперь ведет домашнее хозяйство.

Гульмира: Она проработала 30 лет библиотекарем, не правда ли?

Динара: Да, но сейчас она получает пенсию. Приходи со своими родителями к нам; мама будет рада.

Гульмира: Вечером я всегда занята. Но скоро у нас каникулы, тогда я приду к тебе.

Динара: Непременно.

Гульмира: Саме собой разумеется, Динара.

Динара: До скорого свидания!

Упр. 11 Сенин эжең кандай турат? Менин карындашым кандай турат? Сиздин досуңуз кандай турат? Анын мугалими кандай турат?

Упр. 12 Мен Турусбеков көчөсүндөгү 185-үйдө турам. Менин досум жакын жерде турат. Бүгүн менин көңүлүм куунак. Менин чоң энем үй оокатын алып барат. Менин иним дайыма дене тарбиясы менен иришет. Анын эжеси (карындашы) кесибин боюнча тикмечин. Мен өзүмдүн кесибимди эң (өтө, аябай) жакшы көрөм.

Упр. 13

Болот: Добрый день, Вадим Петрович! Я давно Вас не видел. Разрешите представить Вам моего друга Чолпонбека Оморова. Он изучает право и станет адвокатом или следователем.

Вадим Петрович: Очень приятно. Вы учитесь в Бишкеке?

Чолпонбек: Да, теперь я студент Кыргызского государственного университета. Раньше я учился в вечерней школе.

Вадим Петрович: Вы выбрали очень ответственную профессию, молодой человек.

Чолпонбек: Профессия как и всякая другая. Каждая профессия ответственная.

Вадим Петрович: Ваши родители, конечно, рады вашему выбору?

Чолпонбек: Они простые рабочие, живут в Караколе. Он пишет мне: "Учись хорошо. Это твоя основная задача".

Болот: Чолпонбек - один из лучших студентов у нас, Вадим Петрович. Он очень толковый, хорошо говорит по-русски.

Вадим Петрович: Да, вы разговариваете по-русски почти свободно. И ты, Болот, тоже хорошо говоришь по-русски.

Чолпонбек: А его сестра Айгуль говорит по-русски еще лучше.

Вадим Петрович: Айгуль? Сколько же ей лет?

Болот: Двадцать. Она студентка Института языков и гуманитарных наук и достигла больших успехов.

Вадим Петрович: В самом деле? Я думал, что она еще маленькая девочка. Как быстро проходит время. А как поживают твои родители, Болот?

Болот: Спасибо, хорошо. Отец здоров, он уже пенсионер, а мама еще работает в ателье портняжьи.

Вадим Петрович: Ну, передай привет отцу и матери, а также Айгуль.

До свидания, Болот, Чолпонбек! Всего хорошего!

Болот, Чолпонбек: До свидания!

Упр. 14

- Саламатсызбы, кандай турасыз?

- Ыракмат, жакшы.

- Сиз жакын жерде турасызбы?

114 - Ооба, албетте. Свердлов көчөсү, 91 (токсон биринчи) үй, (бир жүз он төртүнчү) квартира.

- Келип турунуз. Менин аялым ота кубанычта болот.

- Ыракмат. Биз силердикине эртең келебиз.

- Аныкпы?

- Ооба. Кошуназ (кош болуназ, кайыр кош).

- Кошуназ (көрүшкөнчө).

Текст для чтения и пересказа

Маленький итальянец

Я хочу рассказать о маленьком мальчике. Его зовут Паоло, ему 11 лет и живет он в большом городе Риме. Здесь много пальм, очень много церквей (соборов), еще больше фонтанов. У этих фонтанов я познакомился с Паоло. Он мыл свои руки в прозрачной воде. Паоло и я вскоре стали друзьями, и он представил меня своей семье. Его брата зовут Роберто, а двух сестер зовут Адриана и Джинна.

Паоло привел меня домой. Квартира Паоло очень бедная. В комнате стол, шкаф, 3 стула, 5 кроватей. Мать стирает у богатых женщин. В воскресный день мальчики помогают торговцам и зарабатывают пару лир. Или они водят

по своему городу. Иногда они могут спеть для

Шутка

Подделиться по-братски

Мать дала своему сыну большой кусок пирога и сказала ему: "Это пирог для тебя и твоей сестры, ты должен по-братски с ней поделиться".

- Что значит делиться по-братски? - спросил мальчик.

- Делиться по-братски, - ответила мать, - значит, дать другому большую часть. Ты понял?

- Да, - ответил мальчик и отдал сестре пирог. - На раздели ты.

Урок 2

Тема: Наша квартира

Текст: Посещение

Упр. 2 Моя подруга Валя живет в Бишкеке. Мы познакомились в Доме отдыха. Она пригласила меня в гости. И вот я в Бишкеке. Валя живет в двухкомнатной квартире. Коридор очень широкий, налево маленькая кухня. Около кухни ванная и туалет. Дверь направо. "Это моя комната", - говорит Валя. На письменном столе много книг, посередине фото. "Кто здесь на фото?" - спрашиваю я подругу. "Это мои родители. Мой отец вчера уехал по делам в Москву, а мама ушла в магазин за покупками. Она сейчас придет". Я смотрю на фото: Валя похожа на свою мать.

Упр. 3 Силердин (сиздин) квартиранар кайсы кабатта? Менин квартирам экинчи кабатта. Сенин үйүм кайда (кайсы жерде)? Менин үйүм шаарда. Анын мектеби кайда (кайсы жерде)? Анын мектеби алыс эмес. Кыргыз Мамлекеттик университети кайда? Кыргыз Мамлекеттик-университети Крупская көчөсүндө жайгашкан. Силердин квартиранар кайда (кайсы жерде)? Биздин квартира бир кабат жогору жайгашкан.

Упр. 4 Анын абасы (байкеси, таякеси) азыр үйдө. Ал үйгө күн сайын келбейт. Бүгүн биз бардыгыбыз киного бардык.

үйдө чоң энем (таянем) менен Марат гана калды. Сен үйгө качан келесин? Мен үйдө отургум келбейт.

Упр. 5 Мен кантип (кайсы жол менен) вокзалга барсам болот? Мен автобустун аялдамасына кантип барсам болот? Мен стадионго кандайча барганым оң (ыңгайлуу)?

Упр. 6 Мен досторумдукуна тез-тез барып турамын. Менин досумдун үйү чоң. Менин квартирам эки бөлмөлүү. Менин квартирам экинчи кабатта. Шкафта китептер көп. Менин ата-энем үйдө.

Упр. 7 Бул сенин досундун адресибби? Силер Москвада тааныштыңарбы? Ал өзүнүн курбусуна (тентушуна, курдашына) тез-тез барып турабы? Бул беш кабат үйбү? Столдо көп китеп жатабы?

Упр. 8 Валя Бишкекте турат. Ал курдашы менен дем алуу үйүндө таанышыптыр. Валя курдашын үйүнө (Бишкекке) конокко чакырды. Валянын квартирасы эң сонун экен. Валянын атасы Москвага кетиптир, энеси болсо дүкөнгө кетиптир.

Упр. 9 Эжемдин (синдимдин, карындашымдын) квартирасы канча бөлмөлүү? Дима эмнени көрүп жатат. Аш үй кандай экен? Анын эжеси (карындашы) кайдан келди (кайтты, кайтып келди)?

Упр. 10 Менин досумдун квартирасы үчүнчү кабатта (бир кабат жогору). Иш столунда көп китеп, карындаш, фото-сүрөт жатат. Аш үйдөн үстөл, орундуктарды көрүп турам.

Упр. 11 Нурийла и Марат недавно поженились. Они живут пока у родителей Марата. Но сегодня Марат принес радостную весть: дирекция завода дала молодоженам квартиру.

Нурийла: Это правда, Марат? Я очень рада. Какая квартира?

Марат: Мы получили пока однокомнатную квартиру?

Нурийла: Кухня и ванная большие или маленькие?

Марат: Кухня большая, а ванная не очень.

Нурийла: А как мы обставим новую квартиру? Ты уже думал об этом? Мы же не переедем в пустую квартиру. Мы должны купить мебель.

Марат: Мы купим. Нужно взять деньги из сберкассы.

Нурийла: На эти деньги я хотела купить телевизор или
или радиоприемник.

Марат: Это потом. Сейчас мы не можем обойтись без
обеденного стола и платяного шкафа. (Нам нужен
обеденный стол и платяной шкаф).

Нурийла: Когда мы можем въехать в квартиру?

Марат: Через 2 недели. Впрочем посмотреть ее мы можем уже
сегодня.

Нурийла: Действительно (правда)? Тогда поедem сейчас же.
Это далеко?

Марат: Не очень. Через 20 минут будем на месте.

Упр. 12 Институт менин үйүмдөн көп алыс эмес
(Институт үйүмө жакын). Эки бөлмө аш үйдөн көп алыс эмес
(Эки бөлмө аш үйгө жакын). Мектеп биздин клубдан көп
алыс эмес (Мектеп клубга жакын).

Упр. 13 Мен N 35 автобус менен вокзалга барам. Саат 12
болуп калды, биз ал жерде болушубуз ксерек. Биз Бөкөмбаев
көчөсүндө турабыз.

Упр. 14 Алар квартира алыштыбы? Квартира чоң бекен?
Сиздер жаңы квартирага кирдиңерби? Алар аны
жасалгалаштырбы? Аш үй жарык жана чоң бекен?

Упр. 15

Кубаныч: Помогни мне управиться с вещами, Саша! Мы
сейчас поедem на дачу.

Саша: На дачу? А где она находится?

Кубаныч: В Джале, недалеко от города.

Саша: Это ваша дача?

Кубаныч: Нет, мой брат каждое лето со своей семьей снимает
домик в деревне.

Саша: Живет ли там еще кто-нибудь из родных?

Кубаныч: Да, семья моей тети, двоюродная семья со своими
маленькими сыновьями, моими племянниками.

Саша: А твоя мать?

Кубаныч: Она еще в гостях. В воскресенье, вероятно, она
возвратится домой.

Саша: А ты часто едизишь на дачу?

Кубаныч: Ты знаешь, я очень занят. Вечером после работы иду в библиотеку. Могу поехать только в субботу вечером.

Саша: Большой ли на даче сад?

Кубаныч: Сад не очень большой, но хороший. Посдем со мной, тогда все увидишь сам.

Саша: Спасибо за приглашение. Но в другой раз, сегодня у меня много дел.

Урок 3

Тема: Мой рабочий день

Текст: Рабочий день начался

Каждое утро в 7 часов звенит наш будильник.

Моя мама уже встала, Ее рабочий день начинается рано. Она готовит завтрак: кипятит чай и делает бутерброды. Потом она идет в детсад, где работает воспитательницей.

Отец тоже встал. Он бреется в ванной. "Доброе утро, отец!" - приветствую я его. "Доброе утро, Володя", - отвечает он. Я включаю радио, проветриваю комнату и убираю постель. Делаю гимнастику и бегу в ванную. Отец уже совершенно готов. Мы завтракаем. Нужно торопиться, так как отец опаздывает на работу. Он должен быть на месте в 9 часов. Мой институт находится недалеко от дома. Занятия начинаются без пятнадцати два, но я всегда встаю вовремя, чтобы многое сделать утром.

Наше хозяйство ведет мама, но мы ей помогаем. Например, отец после работы делает покупки, я убираю в квартире. Вечером вся семья снова дома. Мы смотрим телевизионные передачи или читаем. Мама шьет или вяжет. В половине десятого мы слушаем последние известия. В 11 часов отец включает радио. В четверть двенадцатого все идем спать. Нужно лечь вовремя, так как утром начинается новый рабочий день.

Упр. 3 Мен күнүгө эрте турамын. Менин жумуш күнүм эрте башталат. Мен эртең мененки тамакты үй-бүлөм менен бирге ичемин. Эртең менен зарядка жасаймын. Эртең менен мен өз бөлмөмдү жыйнаймын (тазалаймын).

...и был здесь в 5 часов. После уроков к нему пришел еще друг. Через четверть часа оба ушли. Они возвратились через 20 минут.

Упр. 5 Анын жумуш (иш) күнү эрте башталабы? Сенин жеңең (таажеңең, тасеңең) саат жетиде (7) турабы? Адам (байкем, таскем) өтө (эң) эрте турабы? Балдар бөлмөнү серүүндөтөбү? Эртең менен сенин ишин дайыма көппү?

Упр. 6 - Саат канча болду, кичи пейилдикке айтып коюңузчу? - Саат алтыга он беш мүнөт калды. - Сиздин саатыңыз туура жүрөбү? - Жок. Ал бир мүнөт алдыга кетип калат. - Ыракмат.

Упр. 7 Володянын үй-бүлөсүндө жумуш күнү эрте мененки саат жетиде башталат. Энем эрте (саат алтыда) турат. Ал эртең мененки тамакты даярдайт. Энем эртең мененки тамактан кийин балдар бакчасына барат. Ал тарбиячы. Володя институтта окуйт. Анын үй-бүлөсү кечинде телевизор көрүшөт же китеп окушат. Алар саат он бирде (11) жатышат.

Упр. 8

Гульнара: Который час, Лена? Мои часы стоят.

Лена: Четверть десятого.

Гульнара: Так поздно? Твои часы не спешат?

Лена: Нет, они ходят точно.

Гульнара: Но тогда мне нужно торопиться. Я должна в 12 часов быть в институте.

Лена: У тебя еще много времени.

Гульнара: Я еще должна убрать нашу комнату.

Лена: Что ты намерена делать сегодня вечером?

Гульнара: Ничего. Я вернусь в 6 часов вечера. Сегодня по радио будут передавать оперу "Евгений Онегин". Я послушаю эту оперу.

Лена: Знаешь, я приду к тебе. Конечно, если ничего не помешает.

Гульнара: Приходи, когда тебе удобно. Вечером я совсем одна. У Катюши комсомольское собрание, а Нургуль пойдёт сегодня в гости.

Лена: Решено. Я приду к тебе в 7 часов. Не поздно это?

Гульнара: Нет, спектакль начнется в 7. 30 вечера.

Упр. 9 Сенин апан жумушка (ишке) качан барат? Мени сөзсүз күтүп тур, мен он мүнөттөн кийин болом. Сен саат жетиде (7) биротоло (таптакыр) даяр болушуң керек. Биз күнүгө кечинде сейилдейбиз.

Упр. 10 Мен ар дайым эрте турам (төшөктөн). Эртең мененки тамакты мага энем даярдайт (камдайт). Мен күндө эртең менен жаңылыктарды үналгыдан угам. Биздин жумуш (иш) күнүбүз эртең мененки саат 8 (сегизде) башталат.

Упр. 11

Асан: О, Эрмек, добрый день! Куда ты идешь?

Эрмек: В бассейн.

Асан: Но это здорово! Как ты успеваешь все это делать! Работа, учеба и спорт. У меня до этого руки не доходят. До 5 часов я на работе, а вечером я уже уставший и ничего не хочется делать.

Эрмек: Ты неправильно распределяешь свое время. Я придерживаюсь строго ежедневного плана. И у меня много дел. Я встаю в 7 утра, 15 минут зарядки делают меня свежим и бодрым. Потом завтракаю и еду на работу. Если погода хорошая, встаю на 15 минут раньше и иду пешком до фабрики.

Асан: Это могу и я один раз сделать. Но у меня нет времени. Дело в том, что я встаю позже и должен потом торопиться. А что ты делаешь вечером?

Эрмек: В свободный вечер я отдыхаю дома. Час-два отдыхаю, потом сажусь за письменный стол и выполняю контрольные работы. Ведь я учусь заочно. В субботу иду вечером в кино или в театр. В воскресенье занимаюсь спортом, перед сном прогуливаюсь минут 20-30. В половине двенадцатого ложусь спать.

Асан: Ну, ты молодец! Я теряю много времени бесполезно. После работы я болтаюсь с друзьями по улицам.

Эрмек: Как жаль, ведь время летит незаметно. И ты должен правильно рассчитать его. Я могу помочь тебе. Ты согласен?

Асан: Конечно. Вечером я приду к тебе. Договорились?

Эрмек: Договорились. Счастливо, Асан!

Упр. 12 Менин жумуш (иш) күнүм эрте башталат. Мен (эртең менен) саат жети (7³⁰) жарымда ойгоном, тамактанам да институтка жөнөйм. Сабак саат 9 (тогузда) башталат. Саат тогуздан үчкө чейин институттамын (институтта боломун). Саат 3 (үчтө) үйгө жөнөйм. Эс алгандан кийин энеме үй тиричилигине жардам берем. Андан кийин газета окууга киришем, үналгы угам (тындаймын). Уктаар алдында (жатаарда) мен бир саат сейилдеймин. Саат он экиде (12) уйкуга кирем.

Текст для чтения и пересказа.

Как я боролся со сном

Ах, как я хотел спать, когда мать меня будила. Я поворачивался с левого боку на правый и ворчал: "Ну, еще две минуты..." Но так как учитель не начинал занятия, пока я не приду, потом обычно у меня были неприятности. Я вынужден был начать борьбу со сном.

На одно утро в 6 часов утра я вскочил с кровати. Быстро сбросил пижаму, широко распахнул окна. Встал в стойку боксёра. Согнул локти. Удар налево, удар направо, еще и еще раз. Направо! Налево! Еще пара приседаний и глубокий выдох. Это мне понравилось. Упражнения по утрам - это здорово. Быстро умылся холодной водой, почистил зубы, оделся. Когда я натягивал брюки, пришла мать, чтобы разбудить меня. Я сказал ей: "С сегодняшнего дня ты не будешь больше меня будить".

Шутка

Хорошенько поработали

Отец пришел домой с работы. Дочери выбежали и доложили ему, что они сегодня спали.

"Я вымыла всю посуду", - сказала старшая. "А я ее вытерла", - доложила вторая. "А я все поставила в шкаф", - сказала третья. Тут самая младшая пискнула: "А я собирала осколки".

Урок 4

Тема: Времена года

Текст: Какое сегодня число?

Упр. 2 Я посмотрел на календарь. Сегодня 1 декабря. Через 3 недели, 22 декабря, начинается зима. Повсюду ее следы: лужи на улицах застыли, местами покрыты льдом. Деревья совсем голые. Термометр показывает 2-3 градуса ниже нуля. Снега еще нет, но морозно. Люди надели теплую одежду.

Я люблю лето. Люблю купаться, плавать, загорать на солнце. Летом можно играть в волейбол и теннис, путешествовать по лесам и горам, а главное - у студентов каникулы. В прошлом году я провел каникулы в Казахстане. Мы помогали колхозникам.

Мне также нравится ранняя осень. Первые перелетные птицы собираются на юг. Листья на деревьях уже не зеленые, а желтые, красные, коричневые. В это время всегда много фруктов: яблок, груш, винограда. Созревают дыни и арбузы.

Я не люблю позднюю осень с ее тяжелыми черными тучами и холодным ветром. Дождь никак не хочет прекращаться.

Прекрасна весна со своими первыми цветами: подснежниками, маками, тюльпанами. Но больше всего мне нравится лето.

Упр. 3 2-декабрь, 3-март 1989-жыл, 1968-жылдын 15 апрели.

Упр. 4 Бүгүн 14-апрель. Бүгүн канчасы? 25-февралда кышкы каникул башталат. 8-март - Эл аралык аялдар күнү.

Упр. 5 Кечээ кар түштүбү? Бүгүн аба ырайы жакшыбы? Эртең менен күн жаркырап тийип турдубу? Жай жылуу болдубу? Кыш биздин жерде аяздуу (суук) болобу?

Упр. 6 Бүгүн 1-декабрь. Үч жумадан кийин кыш башталат. Көчкөктөр таптакыр жылаңач. Термометр нөлдөн 2-3 градус төмөн көрсөтүп турат. Кишилер жылуу кийимдерин кийишти. Жайында күнгө кактанууга, сууга түшүүгө болот.

Упр. 7

Кулубек: Алло, мама! Это я, Кулубек. Все в порядке дома?

Мама: Здравствуй, Кулубек? Все хорошо. Все здоровы. А как твои дела?

Кулубек: Спасибо, хорошо. Здесь, в Сочи, прекрасно. Уже пришла весна - трава зеленеет, цветут фруктовые деревья, птицы щебечут, зацвели мимозы.

Мама: Что ты говоришь! А у нас в Бишкеке то тает, то снова идет снег. Я не люблю нашу непостоянную мартовскую погоду.

Кулубек: Здесь бывают грозы с молниями и громом.

Мама: Можно ли уже купаться в море?

Кулубек: Нет, вода еще холодная. Дневная температура 12 градусов выше нуля. Просто я загораю, принимаю морские ванны.

Мама: Когда ты вернешься домой!

Кулубек: На следующей неделе. Я привезу тебе с Кавказа цветы. До встречи.

Мама: Спасибо.

Кулубек: Я позвоню еще во вторник. До свидания, мама!

Мама: До свидания, сынок!

Упр. 8 Мен жайында айылда эс (дем) алдым. Аба ырайы эң сонун эле. Биз сууга түштүк жана күнгө (күйдүк) кактандык. Мен үйгө ден-соолугумду чыңдап келдим.

Упр. 9 Тоодо жакшы болду. Быйыл кар калың түштү. Мага кыш жагат. Аяз мага жакпайт.

Упр. 10 Мен былтыр Сибирде эс алдым. Аба ырайы тез-тез жамгырдуу болуп турду. Бирок биз зериккен жокпуз, токойго козу карын, жер-жемиш терүүгө барып жүрдүк, күн ачыкта чөп чаптык.

Упр. 11 Кыргызстанда күз сентябрда башталат. Бишкекте жазында дайыма жылуу болбойт. Жемиш бактары апрелде гүлдөй баштайт.

Упр. 12 Кишилер кышкысын жылуу кийим кийишет. Мен эртең тоого лыжа тепкени барам. Жазында аба ырайы жылый баштайт. Бүгүн күн жылуу болду.

Упр. 13

Володя: Алло, Петя! Ты придешь сегодня на футбол?

Петя: В дождь?

Володя: Эх, ты! Настоящий спортсмен не боится непогоды.

Петя: В этом году не было настоящего лета. Через день дождь, солнце показывается на 2-3 часа, а потом опять холодный дождь.

Володя: Да, в этом году лето не такое, как в прошлом. Но я не такой неженка, как ты. Так ты придешь ко мне?

Петя: Нет, мне не хочется. В другой раз.

Упр. 14 Как вы себя чувствуете? В такую погоду? Какими бывают листья осенью? Где ты провел каникулы в прошлом году?

Тексты для чтения и пересказа

Дорогой друг! Я уже целую неделю в Одессе. Мне здесь все нравится: город, люди, погода, а больше всего - море. Каждый день хожу на пляж, принимаю воздушные ванны, загораю, плаваю, катаюсь на лодке. Я познакомился здесь с очень милой студенткой. Когда ты придешь к нам? Надеюсь на скорую встречу и поэтому много не пишу.

Твой друг Асанбек. 15 августа 1988 г.

Задание. Асанбек Одессада болду. Одессада ага шаары, калкы, аба ырайы, деңизи жагат. Анын каты он бешинчи августта, 1988 жылы жазылыптыр.

Шутка

Надежные приметы погоды

Погода в этом году ни разу не хотела подчиняться барометру. Поэтому я поместил рядом с барометром давно забытое изобретение из области прогнозов погоды. Оно состояло из простых веревок со следующими правдивыми прогнозами:

но - когда веревка сухая
если веревка мокрая
Изменчиво - если веревка то мокрая, то сухая
Встренно - если веревка туда-сюда колышется
Морозно - если веревка замерзла.

Урок 5

Тема: Прогулка по городу

Текст: Город

Упр. 2 Мой друг любит гулять по городу. В воскресенье часов в 12 мой друг заходит за мной, и мы идем гулять по городу. Вот мы на площади Ала-Тоо, памятник В. И. Ленину. Мы видим музей Ленина, здание ЦК КП Киргизии.

Проходим мимо кинотеатра "Ала-Тоо" и Исторического музея, останавливаемся у памятника "Борцам за свободу". Мы хотим попасть в театр. Сегодня здесь идет пьеса Г. Ибсена "Нора", но нет билетов. В музее Фрунзе много посетителей, а в воскресенье особенно. Мы прогуливаемся по Дубовому парку. Подходим к памятнику героям гражданской войны.

Упр. 4 Улица Кирова, университет имени Ломоносова, памятник Горькому, площадь Ала-Тоо; филармония имени Сатылганова, театр оперы и балета, музей Фрунзе.

Упр. 5 Биз башкы почтамттын жанынан өтөбүз. Мен вокзалдын жанынан өтөм. Маршрут таксиси магазиндин жанынан өтүп кетти. Ал аптеканын жанынан чуркап өттү.

Упр. 6 Я встретил вчера твоего друга. Он шел с работы. Мы постояли около кинотеатра "Россия" и поговорили полчаса. Потом я пошел на переговорный пункт.

Упр. 7 Жок, мен өз шаарымды жакшы билбеймин. Жок, мен Фрунзе музейинде жакында эле болдум, Жок, мен балдарым менен циркке бара элскмин. Жок, мага "Саякат" мейманканасынын имараты жакпайт.

Упр. 8 Мага менин аталаш бир тууганым келиптирби? Биз ал экөөбүз шаарга барабызбы? Сүрөт искусство музейинде, Жеңиш аянтында болобузбу? Бир тууганым шаар жагыптырбы?

Упр. 9 Менин досум шаарда сейилдөөнү жакшы көрөт. Жекшембиде биз шаарга сейилдөөгө чыгабыз. Шаардын борборунда Лениндин эстелиги бар (жайгашкан). Биз "Революция каармандарынын" эстелигинин жанына келебиз. Бүгүн драмтеатрда Ибсендин "Нора" деген пьесасы коюлат. М. Фрунзенин музейинде көрүүчүлөр (баргандар) көп болот.

Упр. 10

Мигель (студент из Кубы): Я пробуду всего несколько часов в Бишкеке. Скажите, пожалуйста, что я должен посмотреть в первую очередь в вашем городе?

Сапар: Площадь Ала-Тоо, здание филармонии, площадь Победы, Дубовый парк.

Мигель: Как мне пройти до площади Победы?

Сапар: Это рядом, в 5 минутах ходьбы.

Мигель: Здание филармонии далеко отсюда?

Сапар: Нужно ехать на автобусе N 38 или N 7 до остановки "Горисполком".

Упр. 11

Аджибай: Простите, пожалуйста, я не здешний и немного заблудился. Ищу свою гостиницу. Она должна быть где-то вблизи.

Валя: Да, здесь рядом гостиница "Кыргызстан". Как называется ваша гостиница?

Аджибай: Я забыл.

Валя: На какой улице находится ваша гостиница?

Аджибай: Не помню. Возле гостиницы был театр.

Валя: Оказывается это гостиница "Кыргызстан". Нужно ехать на автобусе N 28 или N 4.

Аджибай: Большое спасибо.

Валя: Не стоит благодарности.

Тексты для чтения и пересказа

Вчера я заблудился в вашем городе. Я здесь бывал раньше, но это было десять лет тому назад. Тогда здесь не было этих многоэтажных домов, магазинов и кинотеатров. Город очень изменился. Как же мне теперь здесь ориентироваться? Я хотел увидеть своего старого друга. Он

лице Ленина. Я обратился с вопросом к милиционеру, объяснил, как проехать. Через 10 минут я сидел в уютной комнате своего друга.

Шутка

Два друга спешили в театр. Им надо было перейти улицу, но зажегся красный свет, и они остановились. Павел все-таки решил перейти улицу при красном свете. К нему подошел милиционер и сказал: "Товарищ, вернитесь, вы нарушаете правила уличного движения", и Павел должен был вернуться. В это время зажегся зеленый свет, и Борис спокойно перешел улицу. Павел посмотрел на светофор. Опять красный свет! Теперь определенно опоздал он в театр! Недаром говорят: "Тише едешь - дальше будешь".

Урок 6

Тема: В универмаге

Текст: Универмаг

Упр. 2

Я охотно хожу в универмаг. Сегодня день зарплаты, поэтому я иду за покупками (покупать). Со мной идет моя тетя. Она давно ищет элегантный весенний костюм. Мне нужны новые туфли и шляпа. В отделах много людей. Подходит наша очередь. "Что вы хотите приобрести?" - спрашивает продавщица. "Покажите нам, пожалуйста, костюм 48 размера", - говорит тетя. "В полосочку или в клетку?" "Пожалуйста, одноцветный, голубой или светло-серый". Я знаю, тетя хочет иметь однотонный костюм голубого цвета, так как голубое теперь в моде. Тетя примеряет костюм. "Скажи, как сидит на мне костюм?" - говорит она. Костюм ей подходит, и я советую купить его. Мы платим в кассу деньги. Направляемся в отдел обуви. Мой размер 37. Я примеряю пару туфель темне-коричневого цвета. "Они тебе не тесны?" - спрашивает тетя. "Нет, туфли мне впору".

Мы идем в отдел головные уборы. "Знаешь, - говорит она, показывая на образец, - эта шляпа хорошо будет сочетаться с моим новым костюмом". Мы берем и шляпу. В шляпном отделе много фетровых и соломенных шляп, но мне ни одна не нравится. Я решила купить себе шляпку в другой раз.

Довольные, мы возвращаемся домой.

Упр. 4 Моей жене нужен костюм. Мне нужна шерстяная кофта. Тебе нужна эта книга?

Упр. 5 Ооба, менин убактым бар. Жок, менин убактым жок. Ооба, бул универмаг. Жок, бул универмаг эмсс. Ооба, Ольга костюм сатып алат. Жок, Ольга костюм сатып албайт.

Упр. 6 Дзержинский аянтындагы универмагда ар түрдүү белүмдөр барбы? Кыз жаңы көйнөккө сүйүндүбү? Биздин дос модалуу пальто алдыбы?

Упр. 7 Универмагдын прилавкасындагы товарлардын молдугуна кубанабыз. Ал универмага өзүнүн жеңеси менен барды. Жеңеси өзүнө костюм издеп жүргөн. Жеңеси өзүнө көгүлтүр түстөгү костюм тандап алды. Бүт кийимдер белүмүнөн коңкул-күрөң түстөгү туфлини кийип көрдү. Баш кийим белүмүнөн чий калпак сатып алышты.

Упр. 8

Покупатель: Я хотел бы посмотреть мужскую рубашку.

Продавец: Вам белую, серую или голубую?

Покупатель: Мне бы хотелось светло-серую или голубую.

Она подойдет к моему костюму. Я видел такие рубашки на витрине.

Продавец: Какой у вас размер воротника?

Покупатель: 40.

Продавец: Пожалуйста, вот эта рубашка. К сожалению, у нас осталась только одна.

Покупатель: Я возьму ее. Сколько она стоит?

Продавец: 116 рублей.

Покупатель: Довольно дорого.

Продавец: Да, вы правы, не дешево. Из ткани хорошего качества. Материал прекрасно носится.

Покупатель: Выпишите мне чек.

Упр. 10 Ал бизге көп кызыктырды айтып берди. Сиздерде жаңы нерселер (буюмдар) барбы? Эмне (кандай) жаңылыктар бар? Өзгөчө эч нерсе деле жок. Шаарда эмне жаңылыктар бар?

Упр. 11 Биз универмага бардык. Универмага дайыма эл көп. Алар көйнөк, костюм, бут кийим кийип көрүшөт. Мен кочкул-күрөң туфли кийип көрдүм. Сатып алгандарыбызга канагаттанып, үйгө кайтып келдик.

Упр. 13

В книжном магазине

Покупатель: Скажите, пожалуйста, у вас есть "Плаха" Чингиза Айтматова?

Продавец: К сожалению, нет.

Покупатель: Как жаль! У моей сестры сегодня день рождения. Я хотела сделать ей небольшой сюрприз.

Продавец: Возьмите тогда для нее вот эту книгу. Это очень интересный роман.

Покупатель: Возможно. Но, к сожалению, я не знаю ни автора, ни его романа.

Тексты для чтения и пересказа

Поездка в универмаг

Товарищу нужен халат для лабораторных работ. Мы поехали за халатом в универмаг. На первом этаже мы прочитали надпись "Швейные изделия" и направились туда.

"Скажите, пожалуйста, есть ли у вас мужские рабочие халаты 50-го размера?" - спросил товарищ продавщицу. "Халаты есть", - ответила продавщица. "Покажите, пожалуйста". Продавщица выписала ему чек. Он заплатил деньги в кассу, взял халат в отделе контроля и выдачи покупок.

Когда мы проходили мимо отдела "Трикотаж", товарищ решил купить еще носки. Отсюда мы спустились вниз. В отделе "Канцелярские товары" купили авторучку, тетради. После этого мы отправились домой.

Шутка

Ну, наконец!

Один солидный господин приходит в магазин, где клиентом обслуживает молодая, милая продавщица.

Продавщица: Могу ли я предложить Вам овощные консервы?

Мы получили сегодня из Болгарии превосходный перец.

Покупатель: Спасибо, мне нельзя есть ничего острого.

Продавщица: Может быть, Вам конфеты? У нас есть различные сорта.

Покупатель: Спасибо, я не ем сладкого.

Продавщица: Господин желает, вероятно, сигары. У нас сегодня лучшего качества.

Покупатель: Спасибо, я не курю.

Продавщица: Я советую вам купить на воскресенье вино. Вино не дорогое, но первоклассное.

Покупатель: Спасибо, я не пью.

Продавщица: Купите тогда это мыло, господин.

И солидный господин должен был купить кусок мыла, так как он не смог сказать: "Я не моюсь".

Урок 7

Тема: Пища

Текст: Приятного аппетита!

Упр. 2 Сегодня рядом с нашим общежитием открыли новую столовую. Товарищ пригласил меня пообедать вместе с ним. В просторной светлой комнате стояли ряды столиков, покрытых чистыми клеенками. Мы заказали щи с мясом, котлеты с картофельным пюре, салат и клюквенный кисель. Заплатили деньги в кассу.

Нашли свободный столик, принесли ложки, вилки и ножи.

Когда мы обедали, к нашему столику подошел знакомый студент. Он заказал себе борщ украинский, плов из баранины и компот из сухих фруктов. Мы с удовольствием все съели и

фет. Я купил сыру и булочек к вечернему чаю, а мен тогоруш купил себе к ужину банку рыбных консервов.

Упр. 4 Эртең менен бир стакан чай ичип, май сүйкөлгөн бутерброд жедим. Балдар эртең мененкисин бир чыны сүт ичкенди жакшы көрүшөт. Теңир жалгагыр, мага бир чыны кара (сүтсүз) кофе беринизчи. Кичи пейилдикке, мага бир стакан кофе алып берип коюңузчу.

Упр. 5 Биз түштө ресторандан тамактанабыз. Мен бүгүн ресторанда тамактандым. Сен тамак ичип алдыңбы?

Упр. 6 Анын табити дайыма жакшыбы? Эртең менен алар чай же кофе ичишебиз? Сара жекшембиде ресторандан түштөнөбү? Анын кызы шоколадды жакшы көрөбү?

Упр. 7 Жаңы ашкананы биздин жатакананын жанына ачышты. Мени бул ашканадан түштөнүүгө досум чакырды. Түштөнүүгө щи, котлет, салат жана кисель заказ бердик. Тааныш студент өзүнө борщ, паллоо жана компот заказ берди. Биз буфеттен кечки тамак үчүн быштак, таттуу нан, балык консервасын сатып алдык.

Упр. 8 Эртең менен сыр менен бутерброд жейбиз. Эртең менен куурланган жумуртка жейбиз. Эртең менен бир стакан чай ичбиз. Эртең менен бир чыны кофе ичбиз. Биз сүт кесмени жакшы көрөбүз. Биз куурланган эт менен картошканы жакшы көрөбүз.

Упр. 9 Около памятника Гоголю мы повстречались с товарищами из нашего института:

- Вы откуда? - спросили они.

- Были в новой столовой.

- Хорошая столовая?

- Хорошая. Завтра пойдем туда завтракать. А сейчас нам пора идти в читальню готовиться к семинарам. До свидания! Советуем зайти в эту столовую.

Попрощавшись, мы разошлись.

Упр. 10 Эртең мененкисин сиз үйдөн тамактанасызбы? Ысык чай ичкенди жакшы көрөсүзбү же муздак суубу? Эртең мененкисин кафеге тез-тез барып турасызбы? Сиз жашылча сорпосун жакшы көрөсүзбү?

Упр. 11 В воскресенье я с семьей решил пойти в ресторан. Мы приехали к 2-м часам дня. Официант проводил нас к свободному столику, принес меню и спросил, что мы будем заказывать.

- Принесите, пожалуйста, на первое лапшу домашнюю, на второе - котлеты, на закуску - салат из огурцов, на третье - кофе.

- А что будете пить?

- Есть ли у вас минеральная вода "Ак-Суу" и яблочный сок?

- Да.

- Принесите бутылку минеральной и бутылку сока.

Через несколько минут официант принес наш заказ. Мы с удовольствием пообедали в ресторане.

Упр. 12 Жекшембиде мен үй-бүлөм менен ресторанта барууну чечтим, биз ресторанта күндүзгү саат экиде келдик. Ресторанда бизди официант тосуп алды. Ал бизге менюю алып келип берди. Түшкү тамакка кесме, котлет, салат, кофе, пирожное заказ бердик. Биз "Ак-Суу" минералдуу суусун жана алма ширесин ичтик.

Тексты для чтения и пересказа

Я очень рано встаю и поэтому готовлю себе завтрак всегда сам. Я съедаю обычно пару бутербродов и выпиваю стакан чая или кофе. В рабочие дни я обедаю в столовой, а в воскресенье я еду с женой и детьми в ресторан. Моя жена любит овощной суп и жареную рыбу. Я с удовольствием ем острые блюда. Ужинаем мы всегда дома.

Шутка

Хороший совет

Молодой начинающий писатель прислал Марку Твену свою рукопись. Марк Твен ответил: "Дорогой господин! Исследователи природы рекомендуют писателям есть рыбу, так как это блюдо содержит фосфор для мозга. Я не могу вам сказать в настоящий момент, сколько рыбы вы должны съесть. Но если рукопись, что я возвращаю вам с

...такая же, как и другие ваши произведения,
...что пара китов средней величины вам не

Урок 8

Тема: На почте.

Текст: Почта

Упр. 2 Перед новогодним праздником я написал несколько писем, приготовил нужные книги и вещи и пошел на почту. Сначала я подошел к окошку, где принимают бандероли, подал книги и попросил упаковать их. Потом я написал адрес и заплатил деньги за марки, которые работница почты наклеила на бандероль.

В отделе "Прием и выдача посылок" я заполнил бланк для посылки. На нем я написал адрес, фамилию, полное имя и отчество адресата и обратный адрес. Работник почты взвесил посылку и выписал квитанцию. Я заплатил деньги и направился в другое отделение.

Мелкие вещи - галстук, перчатки, авторучку - я послал ценной бандеролью.

Осталось отправить новогодние поздравления. В окне "Прием телеграмм" я взял несколько бланков и тут же написал поздравительные открытки родителям, родственникам и друзьям.

Упр. 3 Жаңы жыл майрамынын алдында мен почтага бир нече кат, керектүү китеп жана буюмдарды алып бардым. Адегенде бандероль алган тешикченин жанына бардым. Бандероль менен китептерди жибердим. "Посылкаларды кабылдоо жана берүү" бөлүмүнө барып, посылка бланкасын толтурдум. Баалуу бандероль менен моюн жагоо, мээлей, авторучка жөнөтүлдү.

Упр. 4 Конверт жана маркаларды почтадан алууга болот. Шашылыш телеграмма жиберилиш керек. Мындан заказ каттарды жиберүүгө болот.

Упр. 5 Бул кат Ленинграддагы менин досумдан келди. Мен Москвадан тез-тез открытка алып турам. Кечээ Киевден кат алдым. Катта атам туугандарга салам айтыптыр.

Упр. 6 Кайда шашып бара жатасың? Мен кимге телеграмма жиберилим керек? Бир тууганыбыздан качан телеграмма алдык? Маркалуу конверт канча турат?

Упр. 7 Скажите, пожалуйста, где находится ближайшее отделение связи? Отделение связи находится недалеко отсюда, на улице Киевской. Вы не знаете, когда оно открывается? В 8 часов утра.

Упр. 9

- Мне надо послать телеграмму.
- Телеграммы принимают в третьем окне.
- Дайте, пожалуйста, бланк для телеграммы.
- Для какой телеграммы - простой или срочной?
- Для срочной.
- Пожалуйста, вот бланк.
- Сколько времени идёт срочная телеграмма?
- Два часа.
- Спасибо.

Упр. 12 Каждое утро почтальон приносит нам газеты и письма. Сегодня утром он передал мне несколько писем. Одно письмо было из Киева от моего старого друга. Я должен ответить на это письмо. Я не люблю длинные письма. Обычно я пишу на почтовых открытках.

Упр. 13

- Скажите, пожалуйста, могу я отправить эти книги в Москву?

- Конечно. Вы можете послать их бандеролью. Давайте я их упакую? А теперь напишите на бандероли адрес.

- Сколько стоит бандероль?

- Как вы будете посылать - простой или заказной бандеролью?

- Простой.

- Это будет стоить 2 рубля.

Упр. 14; Мен китептерди Москвага бандероль менен жөнөттүм. Конвертке досумдун дарегин жаздым. Кат менин эжемден келди. Биз атабыздан (атамдан) телеграмма алдык. Чоң энемс посылка менен алма салдык.

Тексты для чтения и пересказа

Один молодой человек получал письма до востребования. Однажды он зашел на почту, чтобы получить заказное письмо. Письмо лежало на почте, но работник почты не хотел отдавать его молодому человеку, так как у того не было с собой документа.

- Я не уверен, что это письмо для вас. Откуда я знаю, что Вы - это вы.

Молодой человек достал из кармана свою фотографию.

- Надеюсь, теперь вы знаете, что я - это я?

Работник почты долго смотрел на фотографию.

- Да, это вы, - сказал он наконец. - Вот ваше письмо.

Урок 9

Тема: Гостиница

Текст: В гостинице

Упр. 2

Дорогой папа!

Вчера наша группа прибыла в Бишкек. Нас поместили в гостинице "Иссык-Куль". Она занимает большое новое здание недалеко от ВДНХ. Мой номер на 4-м этаже. Окна комнаты выходят на Выставку. Комната небольшая, но удобная, чистая и светлая. В номере есть телефон. На 1-м этаже находится ресторан, где мы завтракаем, обедаем и ужинаем; располагаются камера хранения, почта, парикмахерская, киоски. Здесь же находится администратор, который принимает и размещает приезжающих. В гостинице хорошее обслуживание. Привет всем родным. Твой сын Виктор. 10 июня 1993 г.

Упр. 3 Бөтөн шаарда болгондо мейманканага токтоймун. Мага башка жакка көп барып, мейманканаларга токтоого туура келет. Акыркы жолу мен "Ысык-Көл" мейманканасына токтодум. Ал мейманкана Эл чарба жетишкендиктеринин көргөзмөсүнөн көп алыс эмес жерде. Ал шаардын борборуна алыс эмес. Ал мейманканада бардык ыңгайлуулуктар (почта,

чачтараң, телефон) бар. Менин номерим төртүнчү кабатта эле.

Упр. 4 Бишкекке бир нече күн мурда немис туристтери келишти. Алар Дрезденден 3- (үчүнчү) ноябрда учуп чыгышыптыр. Кечээ бир топ ЭЧЖКда экскурсияда болушту. Анда алар эки (2) саат болушту. Кечинде топ опера жана балет театрына барышты. Бүгүн эртең менен туристтер шаарды кыдырышты.

Упр. 5 Мен жакында Ошко командировкага бардым. "Алай" гостиницасында турдум. Менин бөлмөм экинчи кабатта. Номерде ыңгайдуулуктар жок экен. Мейманканада 4 күн болдум.

Упр. 6 Туристтер кайсы мейманканага токтошту? Ал мейманкана кайсы жерде? Сиздин номериңиз канчанчы этажда? Номер суткасына канча турат экен?

Упр. 7 В холле нас встретил администратор. Мы отдали ему наши пропуска и заполнили анкеты. Он выдал нам номера в гостинице.

Упр. 9

Разговор с администратором

- Скажите, пожалуйста, у вас есть свободные номера?

- Да, есть. Вам нужен номер на одного или на двоих?

- Мне нужна комната на одного человека, желательно с ванной и телефоном.

- У нас все номера с удобствами. Как долго вы пробудете здесь?

- 2 недели.

- Заполните, пожалуйста, листок прибытия. Ваша комната на 3-м этаже. Вот ключ от номера.

- Спасибо.

Упр. 10 Мен "Москва" мейманканасына токтодум. Менин номерим экинчи кабатта. Бөлмөнүн терезеси кенен проспектин карайт. Номерде телефон бар эле. Мага бул мейманкана жагат.

Упр. 11 Бишкекте мейманкана көп. Жок, Бишкекте мейманкана аз. Мейманкана шаардын борборунан алыс жайгаштырылган. Жок, мейманкана шаардын борборунан алыс эмес жерге жайгаштырылган. Алардан орунду дайыма эле алууга (табууга) болот. Алардан орунду дайыма эле алууга болбойт. Бардык мейманканаларда тең ыңгай бар. Бардык мейманканаларда эле ыңгай боло бербейт. Бардык мейманканаларда тең чачтарач, буюм сактагыч бөлмө, бакалдар боло бербейт.

Упр. 12

- Скажите, пожалуйста, где номер 309?
- Это третья дверь налево. Это ванная. Здесь Уборная. Телефон на столе. Если вам что-нибудь нужно, позвоните.
- Хорошо, спасибо. Мне нужно погладить костюм и рубашки.
- Я возьму их. Все будет готово через час.
- Сейчас я ухожу в город. Если кто-нибудь будет спрашивать меня, скажите, что я буду вечером после 9 часов.
- Хорошо, я передам. Будут еще какие-нибудь поручения?
- Кажется все. Спасибо. Завтра разбудите меня в половине восьмого.
- Хорошо. Все будет сделано. Когда будете уходить, оставляйте ключ, чтобы я могла убрать ваш номер.

Тексты для чтения и пересказа

Один человек впервые приехал в Париж. На вокзале он взял такси и поехал в одну из гостиниц. Он немного отдохнул в своем номере, переоделся и пошел осматривать Париж. По пути он зашел на телеграф и дал жене телеграмму, в которой сообщил ей свой парижский адрес. В этот день он много ходил по городу. Был в музеях, заходил в магазины, а вечером пошел в театр. Когда спектакль кончился и все вышли из театра, он решил, что пора возвращаться в гостиницу. Но тут

он обнаружил, что не помнит ни адреса, ни названия гостиницы. Целый час он ходил по улицам, не зная, что ему делать. Наконец, он пошел на телеграф и послал жене еще одну телеграмму: "Немедленно сообщи мне до востребования мой парижский адрес".

Урок 10

Тема: Высшее учебное заведение

Текст: Наш институт

Упр. 2 Наш институт находится на Ленинском проспекте, недалеко от станции метро. Это большое пятиэтажное здание.

На первом этаже в читальном зале студенты самостоятельно готовятся к занятиям. Здесь в высоких шкафах стоят книги по самым различным вопросам науки и техники, на столах лежат журналы и газеты. Рядом с читальным залом в библиотеке можно получить необходимые учебники, а также политическую и художественную литературу.

На пятом этаже находятся чертежные залы. Для лабораторных занятий по химии, физике и другим предметам институт имеет хорошо оборудованные лаборатории. Там под руководством преподавателей студенты проводят различные опыты, там они видят, как на практике осуществляется то, с чем они раньше были знакомы только по формулам и уравнениям.

Упр. 3 Биздин институт Ленин проспектисинде метро станциясынан көп алыс эмес жерде жайгашкан. Студенттер кийим-кечектерин күнүгө эртең менен кийим илгичке тапшырышат. Андан кийин алар жарыя тактасынын жанына топтолушат (чогулушат). Биринчи кабатта окуу залы бар. Чийме залдары бешинчи кабатта жайгашкан. Студенттер институттун лабораторияларында опыттар жүргүзүшөт. Дубал газетасына студенттер өздөрүнүн иштери, ийгиликтери жана өз кемчиликтери жөнүндө макалалар жазышат.

Упр. 4 Кечээ Бишкекке швециялык окутуучулардын делегациясы келди. Бүгүн эртең менен делегация Кыргыз

кыз-келиндер пединститутуна барат. Алар ал жерге (аякка, ага) автобус менен барышат. Автобус институттун имаратынын жанына барып токтоду. Баарысы автобустан түшүштү. Делегаттар имаратка киришти.

Упр. 5 Кыргыз мамлекеттик университетине качан негиз салынган (негизделген)? Жаңы имаратта кайсы факультеттин студенттери окушат? Сенин бир тууганың кайсы факультетте окуйт? Сен сабакка көбүнчө кайсы жерде даярданасың? Университетти бүтүргөндөн кийин ким болосуз?

Упр. 6 Биздин институтта алты факультет бар. Мен химия-биология факультетинде окуймун. Мен химия жана биологияны үйрөнөм. Институтту бүтүргөндөн кийин мен мектепте химия жана биология сабактарын окутам (берем).

Упр. 7

- Вы учитесь в университете?

- Да.

- На каком факультете?

- На физическом.

- На каком курсе?

- На пятом.

- Значит, вы скоро кончите университет?

- Да, в этом году. Через 2 месяца я буду защищать дипломную работу, потом сдавать госэкзамены. После этого я получу диплом об окончании университета.

- Желаю успехов.

- Спасибо.

Упр. 8

- Вы студент?

- Да, я студент.

- А где вы учитесь?

- Я учусь в политехническом институте, на технологическом факультете.

- Я вижу, вы не здешний.

- Да, я прибыл из Кубы.

- Сколько времени вы живете в нашем городе?

- Уже 9 месяцев.

- Вы хорошо говорите по-русски. Вы давно изучаете русский язык?

- До приезда в Советский Союз я почти не знал языка. А сейчас я свободно говорю и читаю, слушаю лекции на русском языке.

Упр. 9 Мен айыл чарба институтунун студентимин. Мага институтта окуу жагат. Биринчи курста окуу кыйын (оор) болгон жок.

Тексты для чтения и пересказа

Университет дружбы народов имени Патриса Лумумбы

УДН был открыт в 1960 году. В нем учатся в основном иностранная молодежь. На 6-ти факультетах обучается 4500 студентов и аспирантов. Тысячи выпускников получают специальность инженера, врача, агронома, юриста, экономиста, преподавателя русского языка и литературы, математики, физики, химии и уезжают к себе на родину - в самые разные уголки земного шара.

Такого вуза нет в других странах. В университете более 1000 преподавателей, среди которых свыше 100 докторов наук и профессоров, около 500 доцентов.

Урок 11

Тема: Здоровье

Текст: Наш доктор

Упр. 2 Утром Борис Александрович почувствовал себя плохо и вызвал врача. Борис Александрович много лет страдал болезнью сердца. И вот раздался звонок. Входит врач Нина Васильевна Баулина. Она здоровается с хозяином.

Нина Васильевна знает всю его семью. Она понимает, что больной сейчас волнуется и его нужно успокоить. Больной рассказывает ей о своем самочувствии и спрашивает: "Опасна ли моя болезнь". "Ваша болезнь не очень опасна. Полежите несколько дней и вам станет лучше", - спокойно говорит доктор. Больной сразу успокаивается. А врач прописывает ему необходимые лекарства и прощается с ним.

Упр. 3 Абалым анча жакшы эмес. Мени жүрөгүм тынчсыздандырат. Мен кечетен бери талмоорсуй баштадым.

Температураның көп бийик эмес. Мен мурда райондук ооруканада дарылангам.

Упр. 4 Таң эртеңден Дамира башынын ооругандыгы жөнүндө даттана баштады. Сен оорусуң (соо эмессин), ошондуктан жетөлдүн дарысын ичишиң керек. Мен тез-тез сасык тумоо менен ооруйм. Анын да тамагы ооруйт. Врач мага рецепт жазып берди.

Упр. 5 Анын оорусу - сасык тумоо. Менин бир тууганымдын оорусу - өпкө кагыны. Досумдун оорусу - ангина.

Упр. 6 Операциядан кийин төшөктө жатуу керек. Бүгүн күн суук, жылуу кийинүү керек. Көзүн дарылоо керек.

Упр. 7 Ал поликлиникага барат. Мен ооруканага бара жатам. Энеси баласын врачтын кабинетине алып баратат.

Упр. 8 Ал качан ооруп калды? Эртең менен анын температурасы канча болду? Ал азыр өзүн кандайча сезип турат? Ал дары ичтиби?

Упр. 10

- Что у вас болит?

- Ничего не болит.

- А на что вы жалуетесь?

- Я плохо сплю и быстро устаю. У меня плохой аппетит.

- Может быть, вы недавно чем-нибудь болели?

- Нет, я уже давно ничем не болел.

- Надо сделать анализы. Вот направление в лабораторию.

А пока я выпишу 2 рецепта. Это рецепт на лекарство от бессонницы, а это - на витамины. Придете ко мне через 2 дня, когда будут готовы результаты анализов.

- Хорошо, спасибо.

Упр. 12

- Здравствуйте!

- Здравствуйте, доктор!

- Как вы себя чувствуете? Лучше?

- Спасибо. Лучше. Голова больше не болит, температура снизилась.

- Продолжайте принимать лекарство. И не вставайте. Полежите еще дня 2-3. Завтра я зайду к вам после обеда.

- Спасибо.

Тексты для чтения и пересказа

Шутка

Один молодой человек поздно вставал по утрам и часто опаздывал на работу. Он обратился к врачу.

- На что жалуетесь? - спросил юношу врач.

- Вечером я не могу долго уснуть, а утром сплю так крепко, что часто опаздываю на работу.

- Хорошо, - сказал врач, - я дам вам лекарство. Принимайте его по одной таблетке перед сном.

Врач выписал рецепт, и юноша побежал в аптеку. Вечером он принял его и лег спать. Проснувшись, он увидел, что еще рано. Придя на работу, молодой человек сказал:

- Чудесное лекарство! Я спал как убитый! И видите, я пришел на работу вовремя.

- Поздравляем, - ответили ему, - но где вы были вчера?

Урок 12

Тема: Спорт

Текст: Спорт, или идеальная семья

Упр. 2- В семье Макаровых любят спорт. Сергей уже 15 лет играет в волейбол. Кроме того, он любит плавать. Круглый год три раза в неделю ходит в бассейн. Зоя, его жена, играет в теннис. Их старший сын, девятилетний Игорь, хорошо плавает, ходит на лыжах. Но больше всего он любит футбол. Игорь знает названия всех футбольных команд и смотрит по телевизору все соревнования по футболу. Он болеет за команду "Динамо", радуется, когда команда выигрывает. Младший сын Митя еще не ходит в школу, но уже занимается спортом. Дедушка водит его в школу фигурного катания. Дедушка хороший шахматист. Его главный противник - Сергей. Вечерами они долго сидят за шахматной доской. Утром все члены семьи делают зарядку, зимой каждое воскресенье все ходят на лыжах.

Упр. 3 Ооба, мен футбол ойнойм. Мен "Динамо" командасында ойнойм. Ооба, мен шахматты жакшы көрөм. Мен шахматты көбүнчө чоң атам менен ойнойм. Биздин үй-бүлөдө спорт менен атам иришет.

Упр. 4. Сина жакшы спортсменка болот. Жакында ал шаардын чемпиону болду. Сиз спорт менен пришесизби? Ооба, мен лыжа жана чабак уруу (сууда сүзүү) менен пришем.

Упр. 6 Кечээ мен "Спартак" стадионунда болдум. "Динамо" жана "Спартак" командалары ойношту. Динамочулар жаман ойноп, 1:3 (бир:үч) эсеби менен уттуруп коюшту (утулуп калышты). "Спартак" дагы кездешүүнү (таймашууну) жеңип алды.

Упр. 7 Сен көптөн бери спорт менен пришесинби? Сиз теннис ойносузбу? Сенин досуң футбол ойнойбу? Ал кайсы командада ойнойт?

Упр. 8

- Последнее время я плохо себя чувствую, часто болит голова, я быстро устаю.

- Вы делаете утром зарядку?

- Нет, я несколько раз начинал делать, но потом бросил.

- Напрасно. Утренняя гимнастика очень помогает. Она укрепляет не только мышцы, но и нервную систему. Я уже 20 лет ежедневно делаю зарядку. Чувствую себя прекрасно.

- Какой комплекс упражнений вы рекомендуете?

- Вам надо начать с простых упражнений.

- Спасибо за совет.

Упр. 9 Менин бир тууганым бала күнүнөн спорт менен пришет. Ал лыжа жана коньки тебет. Ал көбүнчө чабак урганды жакшы көрөт. Жыл бою ал көлмөгө барат. Мен да чабак урганды жакшы көрөм. Кез-кез мен аны менен көлмөгө барам.

Упр. 10

- Вы занимаетесь спортом?

- Да.

- Каким видом?

- Зимой я хожу на лыжах, летом катаюсь на велосипеде, и круглый год плаваю.

- И у вас на все хватает времени?

- Не всегда. Ведь учусь в институте. В бассейн хожу 2 раза в неделю по утрам. На лыжах катаюсь только по воскресеньям.

- Давно вы занимаетесь спортом?
- С детства.

Тексты для чтения и пересказа

Лыжи

Мне было 6 лет, когда отец подарил мне маленькие лыжи. Я приспособил кожаные крепления к валенкам, взял палки и сделал первые шаги по мягкому свежему снегу. Сначала, скатившись с пригорка, я падал в сугроб и потом вытряхивал снег из шапки, варежек и рукавов. Но прошло немного времени, и я уже уверенно и быстро скользил по лыжне возле высокого забора около нашего дома.

Лыжный спорт укрепил мое здоровье, дал мне много радостных часов отдыха. Возвратившись и вымывшись под душем, всегда чувствовал себя сильным и бодрым.

Шутка

Однажды молодой человек пригласил знакомую девушку на футбольный матч. Так как девушка никогда раньше не была на соревнованиях по футболу, юноша подробно рассказал ей правила игры. Во время игры девушка вела себя, как все болельщики: аплодировала, кричала, прыгала. После окончания матча юноша спросил девушку:

- Ну, как тебе понравилась игра?

- Очень, - воскликнула девушка, - все было очень интересно. Только я не понимаю одного: почему все игроки бегали за одним мячом? Неужели нельзя дать им 22 мяча - каждому по мячу?

ШАРТУУ КЫСКАРҢА УУЛАР УСЛОВНЫЕ СОКРАЩЕНИЯ

Т. У. - Темиркул Уматалиев
Ж. Б. - Жоомарт Бокомбаев
А. О. - Алыкул Осмонов

С. Ж. - Сооромбай Жусуев
Упр. - Упражнение
Напр. - Например

ОГЛАВЛЕНИЕ

Предисловие	3
Фонетический курс	4
Вводный курс	15
Урок 1	15
Урок 2	19
Урок 3	25
Урок 4	27
Урок 5	29
Урок 6	31
Урок 7	34
Основной курс	37
Урок 1. Тема: Семья	37
Урок 2. Тема: Наша квартира	46
Урок 3. Тема: Мой рабочий день	52
Урок 4. Тема: Времена года	59
Урок 5. Тема: Прогулка в город	66
Урок 6. Тема: В универсаме	71
Урок 7. Тема: Еда	77
Урок 8. Тема: На почте	82
Урок 9. Тема: Гостиница	85
Урок 10. Тема: ВУЗ	90
Урок 11. Тема: Здоровье	95
Урок 12. Тема: Спорт	100
Урок 13. Тема: Путешествие	104
Ключи к упражнениям основного курса	108
Урок 1	108
Урока 2	113
Урока 3	116
Урока 4	120
Урока 5	123
Урока 6	125
Урока 7	128
Урока 8	131
Урока 9	133
Урока 10	136
Урока 11	138
Урока 12	140
Условные сокращения	142

Справочное издание
Орузбаева Бюбийна Омурзаковна, Хван Ранда Павловна
САМОУЧИТЕЛЬ КЫРГЫЗСКОГО ЯЗЫКА
Бишкек, Главная редакция Кыргызской Энциклопедии
Ответственный редактор *К. Матиев*
Художественный редактор *К. Акматалиев*
Технический редактор *Ж. О. Жолдошева*

ИБ N 68

Сдано в набор 30.06.93. Подписано в печать 06.08.93.
Формат 70x108¹/₃₂. Бумага офсетная № 2. Гарнитура "Тип Таймс".
Печать офсетная. 6,30. Уч. - изд. л. 8,26. Тираж 60000 экз.
Заказ №1277. Цена договорная.

Главная редакция Кыргызской Энциклопедии.
720040, г. Бишкек, Пр: Эркиндик, 56.

Кыргызполиграфкомбинат Госконцерн "Акыл" Республики Кыргызстан.
720461, г. Бишкек, ул. Т. Суванбердиева, 102.